

3

328

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

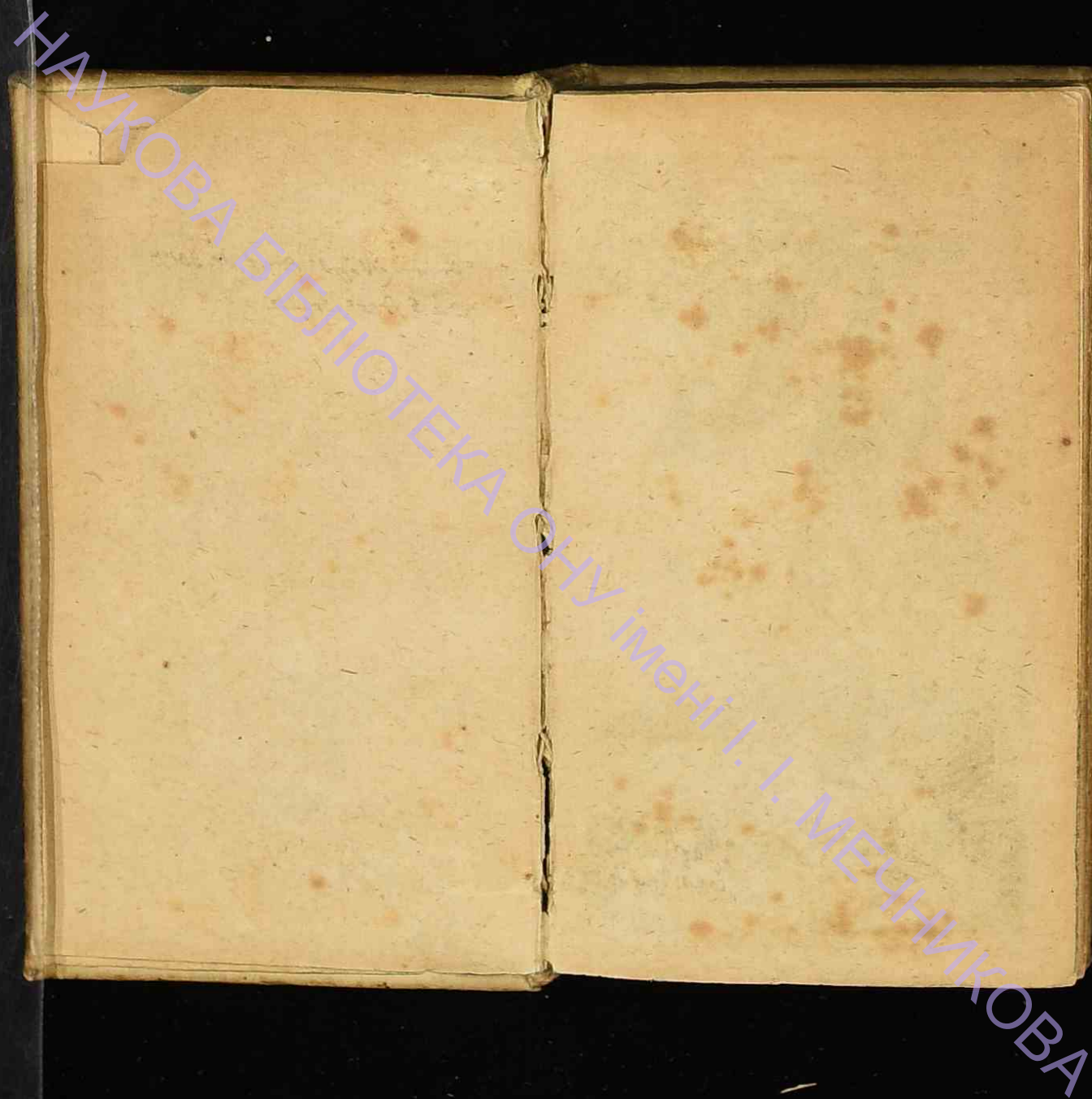
58

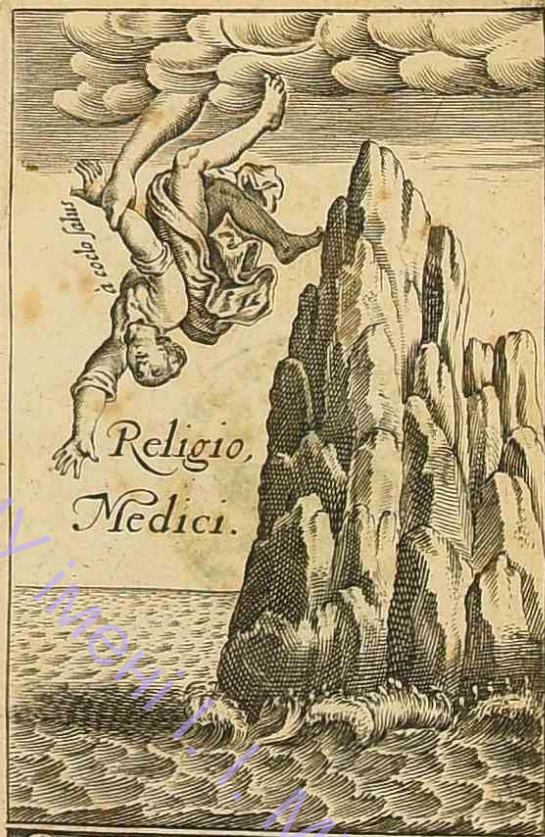
"Charistimig" = Ober, N. 3017.
"3a 5 ftes" = 1822

VI-56

Charisti Amis
Fried
Charistimig
Artit
JBL

708

Religio,
Medici.

LUGD. BATAVORUM.
Apud Franciscum Hackium. A. 1680.

Sum ex nrm. Joan. Fris. Laubii.

Sum mei
Martini Frax.
comp. Vrat. 1789.

LECTORI S.

Quod pusillum hoc auctor, & sibi & aliis injurius, Anglus Anglice scripserat; Eamque non paucorum esse querelam intellexeram. Fecit enim titulus solus Latine locutus, ut complures qui cum lingua praeiur quoque ejusdem nescirent, legendi & intelligendi copiam flagitarent. Hoc itaque, tum ut horum desideris satisfacerem, tum ne quod ab omnibus legi dignum est, angusti vernacula lingua finibus coarctaretur, Latinum facere conatus sum. Quoniam vero sermonis elegantiam Latinis auribus me reddere posse desperavi, saltem Auctoris sententiam summa qua potui fide ut redderem, mihi annitendum judicavi; quod & me affectum spero. Tuum erit (Lector candide) quod tua causa factum est, boni consulere. Vale.

IOHANN. MERRYVEATHER.

A 2

AV-

3
328.

AUTHOR LECTORI S.

Cupidum esse vitæ oportet, qui universo jam expirante mundo vivere cuperet, mortisque proterve impatientem, qui in communi hoc omnium fato mori recusaret: Nisi omnes passim præli injurias, & grassantem ubique tyrannida quererentur, non mihi quod cum eodem expostularem defuisset. Verum enimvero quandoquidem in ea tandem tempora recidimus, quibus non sine summo præstantissimi hujus inventi abusu, sanctum Majestatis nomen violatum, honorem Parliamenti, depravatum, & à Prælo utriusque scripta, corrupta, anticipata, & falso impressa vidimus; ridiculus profecto sim, si privatus querar; nec tam injuriarum capaces videantur mei loci & conditionis homines, quam ad easdem vindicandas impares. Enimvero nisi importuna amicorum petitio, veritas violata, & officium tum huic, tum illi à me debitum flagitassent, injuriam hanc per quandam ingenii ignaviam usque passurus eram, donec tempus quod alias Veritatem in lucem vindicat, mihi hoc quicquid est oblivioni tradendo satisfacisset. Quoniam vero è Typographiis prodent, non tantum manifesto falsa, sed vera etiam falso & mendose edita; Hic mihi

mibi ipsi non deesse oportere judicavi. Ut cunque enim deplorata sint illa prioris generis mala; posteriora tamen, ut quibus mederi nobis in manu sit, non negligenda videntur. Hanc adeo ob causam, opusculum hoc perfecto tandem & destinato exemplari in publicum emitto, quod prius surreptitium & misere mutilatū prodierat.

Hoc cum quibusdam aliis consimilibus fateor me ante septennium exercitationis, & animi causa vacuis & subcivis horis conscripsisse: Quod uni communicatum ad plures transit, & sapius mendose transcriptum corruptissimo tandem exemplari ad prælum pervenit. Illud qui perlegerit multa propria & peculiariter de me ipsodicta observare poterit; unde facile perspiciet non publico destinatum fuisse. Quæcunque enim in eo continentur, partim privatae exercitationis gratia, partim ne memoria exciderent, conscripseram; nequaquam ut aliis normam & religionis Canones præscriberem: Ideoque nec aliis profuturum est, siquid forte cum privato ejuspiam sensu congruat, nec obfuturum, si discordet. Quæ erat autem loci in quo scripseram incommoditas, nullius profecto boni libri beneficio, jam inde ex quo primum calamum chartæ ad moveram, usus fui, quo

vel ingenii conatibus opitulari, vel memorie laboranti succurrere poteram. Vnde accidisse credo, ut non pauci lapsus ab aliis observati fuerint, pauciores tamen quam ipse suspicarer: Multi jam anni sunt, quod hoc primum composueram, idque tanquam summam quidem eorum quæ tunc animo conceperam, non tanquam legem immutabilem maturiori iudicio imponendam; adeoque fieri potest, ut non pauca quæ tunc animo satis arrisere, hodierno iudicio non ita placeant. Multa Rhetorice, multa tropice dicuntur, prout scilicet animi sensa commodissime quæque exprimere videbantur: Ideoque flexibili quodam, & leniori sensu interpretanda sunt, non ad severam Rationis normam exigenda. Quæcunque denique in hoc continentur, provectiori iudicio cessura sunt, & quemadmodum ostendi, ea tantum patrocinium nostrum habitura, quæ doctissimorum viro- rum calculus approbaverit. Quarum considerationum favorem stipulatus, quod privatam erat, in publicum prodire iussi, & veritatem ejus ingenio cuique lectori dijudicandam committo.

THOMAS BROVNE.

In

In Religionem Medici Latinitate
donatam.

Vigus iners, Medicos violati Numinis audet
Insimulare reos; ac si illis omnia casus
Volveret, & cæco rapevet Fortuna tumultu.
Fabula cœnæ Manes essent; & particula auræ,
Divina in tennes demum vane sceret auræ.
Hactenus ista rudes tenuit sententia mentes
De Medicis, tales vix unquam Phlegra Gigantes
Vidit, nubiferum glacialis Pelion Ossa
Cum tulit; inseruitque caput mirantibus astris:
Pro Domino confusa timet Naturæ; rubentes
Flexit equos Phœbus, pigri Sarraca Bœotæ,
Oceani vetito cupiunt se tingere fluctu.
Hos tandem absolvit liber hic, causamque perorat.
IMMENSÆ tument aliorum hydropæ LIBELLI
Ipsi queis pluteique gemunt, & præla fatiscunt.
Pellibus exiguis liber hic arctatur, at uno
Multæ capis folio: procul hinc vesica tumensque
Syrma; nec indignum quid fert promissor hiatu.
Hic animam munit pavidam, quo interrita possit
Liborem fati morbum, mortemve subire.
Ardua rimari vetat hic mysteria, pennis
Ingenitissimum; & subtilis acumine mentis:
Succumbat ratio fidei, & captiva quiescat.
Cætera quid memorem queis est liber iste refertus
Undique; sed lingua latuit thesaurus in una:
Tandem, Religio cultu donata Latino
Florescit: geminaque illustris luce resulget.
Sic Adamas quamvis nativo polleat igne;
Scintillas vibrans teneras, & semina flammæ:
Clarior, insertus rutilanti fulgurat auro;
Et radio meliore micat pellicule tenebras.

A 4

In

In Eandem.

Ingenue faveat lector, (procul ite prophani)
 Hic Enchiridion Religionis habes.
 Vindicat à letho liber hic animam; meritoque
 Interitus expers, ipse futurus erit.
 Corporis una salus, Medici scopus esse putatur:
 Huic mens sit sano ut corpore sana tibi.
 Edita Religio fuerat prius Anglica: tandem
 Ecce REFORMATA est, atque LATINA simul.

REGINALDVS BOKENHAM.

In Religionem Medici Anglicè scriptam à
 D. D. *Brownne*, & Latinitate donatam
 à D. *Ioh. Merryweather*,

Amico summo.

Hinc, quicumque legunt collaudant, *Brownne*, li-
 bellum:

*Abdita seu fidei referas mysteria sancta;
 Sive amplectendum nobis proponis Amorem;
 Seu tua de multis obiter sententia fertur,
 (Quali hæc iudicio, quali exprimis omnia penna!)
 Ipsi Theologi mirantur; ubique triumphant
 Iure Machaonii, queis jam, te vindice, constat,
 Quod non cura anima minor est, quam corporis; inde
 Te merito laus ampla manet, qui talia scripsisti.
 Sed tibi, qui Latine donasti talia cultu,
 Amplior en! tanto debetur, gloria, quanto
 Arcitior Ausonio sermone Britannicus extat.*

Hæc amicitia ergo

T. B. D. A.

RELIGIO MEDICI.

PARS PRIMA.

 Sectio prima.

AD Religionem meam quod
 attinet, licet verisimilia quæ-
 dam concurrant, ex quibus
 fieri possit conjectura mihi nullam
 profus esse, cujusmodi sunt; Hoc
 vitæ institutum quod secutus sum;
 isto plerumque nomine male au-
 diens; studiorum meorum genius;
 Morumque & sermonum in iis quæ
 ad Religionem spectant indifferen-
 tia, dum nec has partes tueri, nec
 illas impugnare consueverim, ea
 studii, & contentionis acritate, qua
 plerique fere uti solent: Hæc tamen
 omnia nequaquam obstant, quo mi-
 nus honorificum Christiani nomen,

D 5 id-

idque jure optimo mihi ausim vindicare. Non quod Baptisterio tantum, aut Institutioni, aut Regioni ei, quæ me peperit, hunc titulum acceptum feram; quasi aut eorum, quæ à parentibus incauta adhuc mente imbiberam, ex educatione confirmatio accesserit; aut communi quodam assensu Religionem patriam amplexus fuerim: Sed quod maturiori jam ætate, & proveciori iudicio, spectatis exploratisque singulis, ipsa Gratiæ principia, Rationisque leges, ut huic uni me addicerem persuaserint. Nec tamen hic communis ejus Charitatis, quam omnes humanitati debemus, adeo immemorem me Zelus reddidit, ut non commiseratione potius, quam odio Turcas & infideles, nedum Iudæos prosequi velim: beatoque hoc cognomine frui contentus non infesto in eos animo sum, qui titulum tam gloriosum respuunt.

Sect.

Sect. 2.

Quia autem hodie Generalius est Christiani nomen, quam ut fidem nostram exprimat; sicut enim terrarum, sic & Religionum Geographia quædam est, nec tantum legibus suis ac finibus distinguuntur regiones, sed doctrinæ etiam fideique suæ Canonibus circumscribuntur: strictius itaque ut agam, Religionem illam Reformatam, de novo ad incudem redactam profiteor, in qua præter nomen solum nihil displicet. Fidem illam profiteor, quam Christus servator docuit, quam disseminarunt Apostoli, quæ à Patribus auctoritatem, à Martyribus confirmationem accepit. Quæ tamen sinisteris Principum consiliis, Episcoporum ambitione & avaritia, & fatali temporum corruptione ita tentata, & labefactata fuerat, ita à nativa sua pulchritudine reciderat, ut ad primævam suam integritatem

A 6

recu-

recuperandam temporum horum amica & diligenti opera indigeret. Fortuitus autem ille occasionum concursus, rationum rei gerendæ tenuitas, eorumque qui opus tam bonum primi moliti sunt, humilis & abjecta conditio, quæ apud Adversarios nostros risum & contemptum pariunt, mihi quidem admirationem excitant: eadem ista Christo olim, & discipulis ejus insolentes Ethnici objectarunt.

Sect. 3.

Papirale **N**Ec tamen in vecordem illum pertinacium hominum gregem memet adjungo, qui labefactatum navigium malunt Fortunæ committere, quam in Navale de integro refarciendum deducere: qui malunt omnia promiscue retinere, quam quicquam inde diminuerè, & pertinaciter esse, qui sunt, quam qui olim fuerunt, ita ut iisdem ex Diametro repugnent. Ab illis, non con-

tra

tra illos Reformationē instituimus; omissis enim convitiis illis, & verborum contumeliis, quæ quidem affectus & stomachum inter nos discernunt, non causam; Idem utriusque nomen est, eadem fides, idem necessarium principiorum systema nobis cum illis commune. Mihi itaque Religio non est, eorum familiaritate & consuetudine uti, illorum Ecclesias adire, quoties nostræ præsto non sunt, adeoque una, aut cum illis, aut pro illis, vota facere. Ex innumeris istis sacræ paginæ locis, quibus Populo Israëlitico edicitur, ne se Idolorum templis polluant nullam adhuc satis validam consequentiam deductam vidi. Christiani enim omnes sumus, nec ejusmodi aliqua execranda impietate disjuncti, quæ aut preces nostras, aut locum in quo factæ sunt, contaminare valeat, aut quæ efficere possit, ut animus sibi constans rectique tenax creatorem suum

sum vel ubivis gentium aderare nequeat, nedum in locis istis qui cultui ejus didicati sunt: in quibus si cultus, quem hi præstiterint Divinum animum offensorem reddat, meus forte placaturus est: si ille locum prophanet, fieri potest, ut meus expiet. Aqua Lustralis & Crucifixa (res vulgo formidabiles) nec judicio meo imponunt nec Religionem pervertunt. Ad superstitionem (quam vocat Zelus mendosus) proclivorem me esse fateor. Vita sane & conversatione severus sum, moribus tristis, aliquando etiam morosior, in sacris vero, & genu, & pilei, & manus urbanitas, placet, una cum reliquis omnibus gestibus, qui pietatem internam aut exprimant, aut adaugeant. Proprium mihi brachium citius, quam ædem sacram violaturus sum, quam Sancti alicujus aut martyris monumentum dejecturus. Ad Crucis, aut Crucifixæ
con-

conspectum à pileo facile temperare possum, nec tamen sic quin mihi servator meus animum subeat. Nec inutiles religiose peregrinantium labores ridere possum, nec miserandam Monachorû conditionem contemnero: Licet enim in his quædam præpostere fiant, aliquid tamen in se pietatis habent. * Nolam Ave-Marianam nunquam nisi levato ad Cœlum animo audire possum; nec mihi persuadere, ideo quia isti in una circumstantia erraverint, mihi licere in omnibus cessare, stupido nimirum silentio, & contemptu. Quem itaque illi cultum huic exhibuerunt, ego Deo, cultusque ejus errorem precibus meis rite institutis correxi. In processione solenni quandoque abundantius flevi, cum qui forte una aderant contradicendi studio & præjudi-

* Quæ ad horas 6, & 12, singulis diebus pulsata, monetur unusquisque sive domi, sive foris in plateis fuerit, ut ad precandum se conserat: quæ preces vulgo ad Mariam Virginem diriguntur.

judicio cæci immodico risu diffluent. Sunt proculdubio & in Græcis, & Romanis, & Africis Ecclesiis ritus quidam & Cæremoniæ, queis, qui zelo saniori sunt, recte & Christiane uti sciunt, quæ tamen nos improbamus, non quidem tanquam in se mala; sed quod vulgus hominum, quod quasi limis intuetur veritatis faciem, levesque & instabiles animos, qui non ita angustum recti tramitem servare norunt, quin huc illuc in extrema vagabundi ferantur, illecebris suis in superstitionem pertrahant.

Sect. 4.

Varii fuere Reformatores, varia itidem Reformationum genera: Quas gentes singulæ ratione quadam propria & peculiari: prout cujusque commodum locique Genius ferebat, administrarunt: aliæ quidem morose & severe, aliæ vero tranquille & moderate, non vi distra-

strahentes, sed placide dividentes Rem communẽ, relicta interim honesta quadam Reconciliationis possibilitate, quam animi pacis studiosi desiderant, nec prorsus desperant aliquando cum tempore & bono Deo effectum iri: Quanquam si quis extremorum Antipathiam, affectuumque & opinionum contrarietatem animo reputat, eadem prope spe Polorum Cælestium unionem expectare poterit.

Sect. 5.

Sed ut propiori adhuc differentia discernar, circuloque arctiori met definiam: Non alia est Ecclesia, quæ æque per omnia cum Iudicio meo quadrat, nec cujus articuli, constitutiones, & Consuetudines, æque rectæ rationi consentaneæ, æque ad pietatis meæ sensum accommodatæ videantur, ac ea, cujus Fidei nomen dedi, Ecclesia Anglicana. Cujus quidem Fidei sacramen-

mentum dixi, adeoque & ejus Articulis subscribere, & constitutiones observare duplici nomine teneor. Alios Articulos ut fide, aliasve Constitutiones obedientia ut amplectar, nemo adduxerit: His quæcunque insuper tanquam adiaphora accesserint, ea ad judicii proprii præceptum, & pro privato pietatis meæ genio recipio, aut repudio; nec hoc crediturus quod Lutherus affirmaverit, nec illud repudiaturus, quod improbaverit Calvinus. Nec in universum displicet Concilium Tridentinum, nec mihi in totum approbatur Dordracensis Synodus. Ecclesia denique mihi Textus est, ubi filet Scriptura; ubi ea loquitur, Commentarius; ubi utraque in silentium consensit, nec Roma, nec Geneva mihi religionis canones præscribit, eos mihi à judicii mei dictamine peto. Injusto opprobrio nos onerant adversarii nostri, ipsique turpi errore

rore assentimur, Religionis nostræ natales ab Henrico Octavo computari. Is quidem Papam Romanum, non fidem ejecit; id quod majores ejus superioribus sæculis & voluerunt, & conati sunt; & nostræ etiam memoria Respublica Veneta, ut creditum est, efficere tentaverat. A Charitate alienum est Contumelias illas, & convitia in Pontificem Romanum jacere; Cui saltem, ut sæculari principi, verborum humanitatem debemus. Non deesse fateor, quod nobis Stomachum moveat: Hujus Decreto excommunicatus sum, Hæreticusque audio, nec me mitiori titulo dignatur; Illi tamen Antichristum, Hominem peccati, aut meretricem Babylonicam per opprobrium regessisse me nemo unquam audivit. Charitatis est sine Reactione pati: Fieri potest, ut Satyræ istæ, invectivæque ex suggesto orationes apud vulgus aliquid valeant, cujus aures

aures ad Rhetoricam arrectiores sunt, quam Logicam: at quibus gravius est, & sanius iudicium, qui norunt causam justam temperata disputatione defendi posse, nec Stomachi patrocínio indigere, his inquam Fidem neutiquam confirmare solent.

Señ. 6.

Nusquam mihi ortum est cum aliquo dissidium propter opinionum discrepantiam, nec inimicitia suscepta, quod mecum in iis non sentiret, à quibus forsan paulo post & ipse dissensurus sum. Quæstiones super iis quæ ad Religionem pertinent mihi non arident: easdemque consulto detractare soleo: præfertim si quando certamen iniquum futurum sit, adeoque evenire possit, ut patrocínii nostri imbecillitas Veritatis causæ officiat. Quoties aliquid addiscere cupimus, cum superioribus contendere expedit: ad nostras

stras vero opiniones confirmandas, cum iis confligere præstat, quos & ingenio, & iudicio superamus, ut ex spoliis, crebrisque victoriis inde reportatis, nostris apud nosmet pretium & honorem conciliemus. Ad veritatem vindicandam & propugnandam non est quilibet idoneus assertor: Sunt qui ex principiorum suorum ignorantia, veritatisque progugnandæ inconsiderato Zelo erroris turmas ad prælium inconsultius provocant, tandemq; Veritatis Hostibus trophæa remanent. Accidit enim aliquando, ut etiam Veritas necessario sit dedenda, haud aliter ac oppidum, quod tamen jure tenes: Præstat hac itaque tranquille frui, quam Belli fortuna periclitari. Si quibus in rebus dubitare contingat, aut eas ex animo patior delabi, aut saltem tamdiu missas facio, dum maturiori jam & provectiori iudicio me inde expedire liceat. Oedipodè enim cui-

cuique certissimum esse suam ipsius
 Rationem comperi: eamque esse, quæ,
 modo spatium deliberandi detur,
 vincula ista & laqueos explicitura
 sit, quibus qui animo minus con-
 stanti & firmo sunt, impediri solent.
 In Philosophia ubi sæpe bifrons vi-
 deatur Veritas, satis Paradoxus sum:
 at in Theologia viam tritam libens
 insisto: & nec implicita quidem,
 nec tamen pervicaci fide Ecclesiæ
 primum mobile sequor, ad cuius
 motum posthabitis omnibus eccen-
 trici Cerebri epicyclis feror: qua ra-
 tione factum est, ut Hæresibus, Schis-
 matibus, & erroribus omnibus præ-
 cludatur introitus: à quibus in præ-
 sentia me undiquaque purum salva,
 spero, veritate pronunciare possum.
 Inter studia quidē immaturiora tri-
 bus me pollutum fuisse non inficior,
 non quidem illis in novissimis his
 annorum centuriis enatis: sed ob-
 soletis jam & antiquis, nec unquam,
 opinor,

opinor, renascituris, nisi ex cerebri
 alicujus nostri similis erratico &
 evaganti genio. Non enim cum Au-
 thoribus suis Hæreses intereunt, sed
 Arethusa more, licet hic intercidere
 videantur, alibi erumpunt. Unum
 aliquod generale consilium, non u-
 nam aliquam Hæresin è medio tol-
 lere valet. Profligari quidem in præ-
 sentia potest, non tamen ita extirpa-
 ri; quin ventura sæcula similesque Cæ-
 lorum aspectus eandem redditura
 sint, tamdiu iterum victuram, dum
 iterum condemnetur. Opiniones e-
 nim in alia atque alia, iis vnde primi-
 tus originem traxerant similia inge-
 nia, post certas annorum periodos
 incidere solent, plane quasi per me-
 tempsochiam quandā transmigratio
 fieret. Ut nos ipsos renatos videamus
 * Anno Platónico non opus est: nec
 enim

* Certa quedam temporum est post millia aliquot
 Annorum revolutio, in qua futura est, ut quacun-
 que antehac fuerant, priori conditione reddantur: adeo-
 que Plato ipse eodem modo in Scholis præcipiat quo
 cum hæc dicitaret.

enim est homo simpliciter unus: Diogenes multi fuerunt, multi Timones, quamvis pauci ita vocati. Iidem homines, eadem sæcula iterum atque iterum in scenam redeunt, nec quisquam antehac vixit, cujus non similis aliquis revixerit, & quasi Virbius lumen reviferit. Ex Hæresibus autem istis prima erat, Arabum illa, Animas humanas una cum corporibus interire, die tamen novissimo resurrecturas: non quod Animam plane mortalem esse senserint, aut id si esset, quod Fides sola non Philosophia hætenus redarguere valuit, & si utrumque sepulchrum una introiret, eam tamen, sicut & corpus, resuscitandam esse. Nec profecto aliter ac vili nostra natura dignum est, nobiscum agetur, si usque in tenebris obdormiamus, dum supremum illud classicum canatur. Serio naturæ nostræ vilitatem dum mecum

repu-

reputarem, hanc Animæ dignitatem arrogare metui. Liceat modo Servatore meo tandem aliquando frui, prope in æternum me nihil esse, haud moleste paterer. Secunda Origenis erat, Deum in æternum pænas non sumpturum, sed post definitum iræ suæ spatium, liberaturum esse à supplicio damnatas animas: In quem errorem incideram, dum misericordiam divinam, magnum illud Dei attributum serio meditarer; eique aliquantulum indulsi, & quod ab omni malignitate alienus esse, aptumque & non inutile pondus habere videretur ad animum ab altero illo Desperationis extremo subtrahendum, cui nos melancholia, & Contemplatio obnoxios reddunt. Tertia erat, pro Defunctis oratio, quam quidem nunquam, aut defendi, aut exercui, id tamen per Veritatem & Religionem nostram licuisse sapius optavi; certis quibusdam

B

dam Pietatis argumentis ad id adductus: ægre enim mihi temperare solitus sum, quoties amicum aliquem decessisse significaret Campana, quin pro eodem preces funderem, & pro anima ejus, conspecto corpore, vota facerem: Sic nos posteritati commendari mihi longe nobilius visum est, quam Historicorum calamis. Opiniones istas nunquam aut pertinaciter propugnavi, aut aliorum fidem iisdem implicare conatus sum: nunquam ne Charissimis quidem indicavi, aut discutiendas proposui: unde factum est, ut nec propagarem in alios, nec in me ipso confirmarem, ultro passus eas materiam illam, unde primum hæc flamma nata est, depasci, adeoque fomento nullo aliunde admoto insensibiliter tandem extingui. Hæ igitur opiniones, quamvis à legitimis Consiliis damnatæ, in me quidem Hæreses non

non fuerunt, sed meri tantum & simplices intellectus errores, non accedente voluntatis pravitate. Illis non tantum depravatus est intellectus, sed affectus etiam morbidi, qui Paradoxi aliquid habere non contenti sunt, nisi & Hæresin insuper adjungant, nec opinionis alicujus authores esse, nisi sectæ etiam sint, scelesto illi, primoque Schismatico Lucifero non dissimiles, qui solus errare non contentus, multas spirituum Legiones in factionem pertraxit; & ea experientia edoctus Evam solum tentare satis habuit, ut qui bene nosset contagiosam peccati naturam, alterique tantum imponere, tacite & consequenter perinde esse, ac si utrumque deciperet.

Sc̄b. 7.

Orituras esse Hæreses Christus olim ipse vaticinatus est, at antiquas abolendas esse nullus prædixit

dixit. Hæreses necessario futuras verum est, non tantum in Ecclesia nostra, sed aliis etiam. Ipsæ Hæreticorum doctrinæ suas habent hæreses, & non tantum ab ecclesia nostra divisi sunt Ariani, sed etiam inter seipsos: qui enim ingenio ad Schismata proclives sunt, & rebus novis natura student, usque sponte sua latius diffunduntur, nullo ordine, nulla Oeconomia coercendi. Ideoque ab aliis separati inter se ipsos minus firmiter cohærent, nec publica scissura, & Ecclesiæ dichotomia contenti, minutim sese etiam atque etiam diffecantes, in Atomos prope tandem comminuuntur. Ita sane natura comparatum est, ut viri singulari ingenio singulares itidem opiniones, & dogmata perpetuo habeant, eaque non tantum à suæ aut alterius cujuslibet Ecclesiæ, sed à cujuslibet etiam Authoris sententia diversa, quod

quod quidem sano judicio citra omnem aut offensionem aut Hæresin licebit. Innumera enim illa, & Conciliorum decreta, & Scholarum subtilitates multa adhuc integra & intacta reliquerunt, in quibus mens proba & ingenua libere expatiata innocuo se lusu recreare poterit, procul omni Hæresis periculo.

sect. 8.

Aëria autem illa Theologiæ Mysteria, caligantesque Religionis subtilitates, quæ tot melioris notæ hominibus cerebrum cardine emoverunt, non unquam mihi piam matrem læserunt: Nec profecto satis impossibilitatem in Religione nostra habere videtur alacris fides: Cujus mysteriorum altissima profunditas, non tantum dilucide explanata est, sed Syllogismis etiam, rationisque amussi confirmata. Obscuris aliquando devisisque Vestigiis mysterium aliquod libens sequor,

quor, donec ad *Oh Altitudo* ratio perveniat. Nodos illos de Trinitate, Incarnatione, & Resurrectione animi relaxandi gratia mecum interdum solitarius meditor, mentemque in his comprehendendis exercere soleo. Quæcunque mihi, aut Satanas, aut Ratio rebellis objiciat, ea omnia uno illo paradoxo Tertulliani consilio expedio, *Certum est, quia impossibile est.* In difficillimis quibusque fidem exercere studeo; ea enim credere, quæ explorata sunt & sensibus constant, non Fidei est, sed Persuasionis. Sunt qui promptius credunt, quod Christi sepulchrum spectaverint, marique rubro viso de miraculo nihil dubitant. Ego vero mihi gratulor, quod in miraculorum tempore non vixerim, quod nunquam aut Christum, aut Discipulos viderim, quod nec cum Israëlitis mare rubrum transferim, nec in eorum numero fue-

fuerim quos Christus per miracula sanavit: hic enim mihi volenti volenti credendum fuisset; nec ad me pertinuisset Benedictio de omnibus illis pronunciata, qui non videntes crediderint. Facilis est eorum, & necessaria credulitas, qui ea credunt, quæ oculi & sensus exploraverint. Eum mortuum, & sepultum resurrexisse credo, inque gloria ejus potius quam in Cenotaphio & Sepulchro contemplari cupio. Hæc autem credere minimum est; hanc fidem, ut æquum est, Historiæ debemus. Illis erat præ cæteris nobilis & animosa fides, qui ante adventum ejus vixerant: ex obscuris enim Vaticianis, mysticisque typis credenda expiscati, expectarunt ea, quæ impossibilitatem quandam præ se ferebant.

sect. 9.

Habet profecto aciem quandam omnis firma fides, nec

durior erit Metaphora, si quis dicat, Gladius fidei. Eadem tamen in hujusmodi nodis pro clypeo potius utor, quo titulo ab Apostolo insignitur: eumque invulnerabilem fore comperi, qui hoc munitus in certamen descenderit. Ex quo eo profecerat sapientia mea, ut scirem nos nihil scire, Ratione mea usus sum Fidei indies magis magisque obsequenti. Nunc mysterium aliquod ex descriptione Platonica intelligere contentus morosam Definitionum severitatem non exegero. * Allegoricam illam Hermetis descriptionem Metaphysicis omnibus Theologorum definitionibus longe præfero. In quibus Rationi satisfacere nequeo, Phantasiæ morem gerere soleo: Æque mihi arrisurus est, qui Animam definierit, Angelum hominis corpus Dei, ac qui, *ὡς ἐλέγξαν.*
Qui

* Sphæra cujus centrum ubique, circumferentia nullibi.

Qui Lucem Umbram Dei, ac qui Actum perspicui. Quæ obscuriora sunt, quam ut Ratio comprehendere possit, ea descriptione aliqua aut periphrasi adumbrare convenit. Cum enim hinc Ratio nostra didicerit experta, quam imbecilles vires habeat, quamque impar sit ad manifestos istos & quotidianos Naturæ effectus explicandos, summis tandem futura est, & in Fidei subtilitatibus minus audax. His artibus, inquam, Rationem paulatim subigens ad Fidei imperium fingo. Credo jam tum fuisse arborem ex cuius fructu parentes nostri gustaverint infelices, quamvis in eodem ipso capite, in quo Deus ipsis interdixerat, diserta testentur verba nondum natas fuisse agri plantas, nondum enim effecisse Deum ut in terram plueret. Quod serpens ille ventre graderetur (si tamen hoc ad litteram intelligendum est) ei ex corporis

poris figura etiam ante maledictionem contigisse credo. Virginitatis probanda rationem Iudæis à Deo præscriptam incertam admodum & fallacem comperi. Docet & experientia, & Historia, non tantum certas mulieres, sed totas etiam nationes ab illa Puerperii maledictione immunes fuisse, quam tamen toti sexui Deus denunciaſſe videtur. Veriſſima tamen eſſe hæc omnia credo, quæ tamen falſa eſſe mihi Ratio perſuadere parat. Nec Fidei eſſe vulgaris arbitror res huiusmodi credere, quæ non Rationem tantum ſuperare, ſed & ipſi, & ſenſuum teſtimoniis repugnare videntur.

ſect. 10.

Solus cum ſum, & à turba ſegregatus (*nec enim cum porticus, aut me Lectulus accepit, deſum mihi*) ſolum tamen me non eſſe cogito, ideoque non excidit mihi eum, ejuſque attributa meditari, qui ſemper
una

una verſatur; præſertim ſumma illa duo, Sapientiam ejus, & Æternitatem: illa mihi mentem recreare ſoleo, hac confundere: quis enim de Æternitate aut ſine ſolæciſmo verba facere, aut ſine extaſi cogitare poterit? Tempus animo comprehendere licet, ut quod quinque tantum dierum ſpatio nobiſmetiſſis grandius ſit, adeoque eundem nobiſcum orbis Horoſcopum ſortiat: Quoties vero eo uſque in præterita retro ferri conor, ut principium, aut tam immenſo ſaltu in futura promicare, ut ſinem ejus eſſentiæ animo complectar, quam & principio & ſine carere ſtatuiſſimus, toties ad illud ſancti Pauli Aſylum me recipere cogor. Nec ipſos Angelos id poſſe Philoſophia noſtra aſſerere audeat. Nullam creaturam ſui capacem creavit Omnipotens. Se ipſum comprehendere poſſe, ejus ipſius ſolum naturæ proprium eſt.

B 6

Sum,

Sum, qui sum, est ipsius definitio Mofi à seipso dictata; brevis ea quidem, & quæ brevitate sua mortalibus animis sensus confunderet, quicumque eum interrogare audent, aut ex ipso, quid esset, quærere. Ille solus est, reliqua omnia fuerunt, & erunt: at distinctiones temporum non habet æternitas. Ideoque vox illa terribilis Prædestinatio, tanta difficultate à rudioribus intellecta, tantoque negotio etiam à doctissimis explanata non est, si de Deo recte sentire velimus, non est apud eum præscia futura nostræ conditionis determinatio, sed brevissima quædam voluntatis ejus sententia, eo ipso momento completa, quo decreta est. Æternitati enim, cum indivisibilis sit, & tota simul novissima illa tuba jamdudum sonuit, jamdudum in flammis cruciantur damnati, & in sinu Abrahami Beati recumbunt. Unius tantummodo dieculæ

dieculæ rationem mille annos apud Deum habere Sanctus Petrus veracunde dixit: si enim Philosophorum more loquendum est, Temporis illa momenta, quæ fluxu suo continuato in mille demum annos deducuntur, ne momentum quidem unum apud illum constituunt. Quod nobis est futurum, Æternitati præsens est: Cujus tota Duratio nihil aliud est, quam momentum fixum, & stabile, sine successione, sine partibus, sine fluxu, aut divisione.

Sect. II.

Non aliud attributum majore difficultate Trinitatis mysterium implicat, ubi in relatione Patris & Filii neganda est prioritas. Mirum mihi videtur, qua ratione Aristoteles mundum æternum fuisse intellexerit, aut duo simul æterna constare voluerit. Similitudo illa de Triangulo intra quadrangulum contento, illustrare aliquantulum vide-

videtur illam Animarum nostrarum Trinitatem, ut & ea vicissim triplicem Dei unitatem. In nobis enim non tres sunt Animæ, sed Animarum Trinitas. Tres sunt, si non Animæ distinctæ, distinctæ tamen facultates; quæ in distinctis etiam subjectis, & possunt, & solent seorsim subsistere, ita tamen in nobis unirà, ut unicam tantum animam & substantiam constituant. Si qua daretur tanta perfectione anima, ut tria distincta corpora simul informare possit, hanc pusillam quandam Trinitatem dicere liceret. Et si numerum ternarium distinctum animo fingas, intellectu non divisum, aut separatum, sed in unitate sua contentum; ea demum est perfecta Trinitas. Mysticam illam Pythagoricæ Philosophiæ rationem, arcanamque numerorum Magicam sæpe admirari solitus sum. Cave à Philosophia,
Præ-

Præceptum est non nimis laxè interpretandum: Nam in hac rerum naturalium compage, Theologica quædam legere est, non illa quidem literis majusculis, sed stenographia quadam, brevibusque Characteribus expressa, quæ in tenebrosa scientiæ Abyssu prudentioribus pro Lucernis esse possunt, illisque, qui sano judicio uti, fidemque integram servare norunt, pro machinis & Scalis, ad Theologiæ muros arcesque altissimas conscendendas. Me nunquam severiorum Scholarum risus ab Hermetico illo dogmate deterruerit, nihil aliud, nimirum hunc mundum visibilem esse, quam Invisibilis simulacrum, in quo res nullæ veras essentias fortiuntur, sed æquivocas tantum icones & effigies, prout substantiam aliquam magis realem in fabrica illa invisibili referunt.

Sect. 12.

Alterum illud attributum, quo pietatem meam recreare soleo, est Sapientia ejus. Hæc me beat, hujus solius meditandæ causa non pænitet me in literarum studiis fuisse educatum. Hac in re quoties mecum reputo, quanto beator sit nostra quam Vulgi conditio, & quanta hinc Animi fælicitas usque accedat, omnium equidem studiorum meorum in quocunque tandem scientiæ genere positorum amplam & liberalem mercedem percepisse videor. Sapientia est pulcherrimum ejus Attributum, quam licet nemini mortalium consequi detur, grata tamen fuit Deo Solomonis Oratio eandem petentis. Ideo sapiens est, quia omnia novit, & ideo omnia novit, quia universa creavit. Ejus tamen sapientiæ summa est, id comprehendisse, quod non

crea-

creavit, nimirum se ipsum: Hæc ut ipsi est, ita homini etiam suprema sapientia. Hanc ob causam meum vitæ institutum pluris æstimo, & ipsius Diaboli consilium amplector: si quæ * Delphis, ea olim in Paradiso præcepisset, & nosmetipsos fælicius nossemus, nec metuissemus novisse illam. Sapientem esse in omnibus scio, in iis quæ intelligimus admirabilem, in iis tamen longe admirabiliorem, quæ intellectu comprehendere nequimus. Nos illum per umbram tantum & reflectionem quasi limis intuemur. Hebetior est mentis nostræ acies, quam Mosis oculi: nos enim posteriores inferioresque Divinitatis partes ignoramus. Arcanum consiliorum ejus Labyrinthum explorare velle, non tantum Stulticiæ est in hominibus, sed in ipsis etiam Angelis Audaciæ. Ut nos, sic illi quo-

que

* Γνωθὶ σεαυτὸν.

que Famuli ejus sunt, non senatores: Non aliud concilium habet, quam mysticum illud Trinitatis; in quo licet tres sint personæ, unica tamen mens est, quæ nullo refragante decernit. Non illi consultatione opus est; nec enim ex deliberatione proficiuntur Actiones ejus. Quod optimum factu fuerit, sua protinus natura sapientia ejus intelligit. Summis usque & purissimis Bonitatis ideis mens abundat. Consultatio & electio, quæ in mente nostra diversæ sunt operationes, in illo tantum una sunt & simplex motio. Accedente enim voluntate protinus à potentia ejus profluunt Actiones. Metaphysicæ sunt speculationes istæ, meæ autem summissiori contentæ methodo, ea tantum vestigia sectantur, & explorant, quæ in creaturis suis obviisque naturæ effectibus impressa, reliquit. Nullo periculo exploratur mysteriorum horum pro-

profunditas: Sanctum Sanctorum non habet Philosophia. Brutis quidem ad habitationem, Hominibus vero ad contemplationem mundus creatus est. Debitum hoc Rationis nostræ erga Deum officium est, idque illi eo nomine præstandum, quod nos bruta Animalia non esse voluerit. Hoc si demeres, non aliter se res haberet quam olim ante mundum creatum; aut ante diem sextum, cum nondum esset ulla creatura, quæ aut mundum intelligeret, aut creatum agnosceret. Ad divinam sapientiam perexiguus honor redit à rudi illa hominum turba, qui tantum rustica quadam & crassa admiratione ejus opera suspiciunt. Illi eum egregio honore accumulunt, qui operibus ejus consulto & prudenter exploratis, creaturisque diligenter perspectis, doctæ piæque Admirationis officium præstant. Hanc itaque ob causam:

Excute

Excute naturam solers, ipsisque petitur
 Imi Erebi cellis redimat mens impigra verum.
 Causarum palantum acies, agmenque coerce
 Ordinibus, rerum series hinc inde retexens.
 Condidit atbeream tibi qui cum corpore mentem
 Sola agnoscendus, solaque colendus ab illa,
 Hoc iubet, hoc pascit: *Quem quamvis noverit illa*
Sons Erebo damnata cohors, non laudibus ullis
 Concelebrare studet, merito non tollere honore,
 Dirus amor tantum est Animis, studiumque nocendi.
 Hac igitur versant divina volumina Rerum
 Facò sic relegam, sic ð pater optime nostrum
 Proficiat studium, mox ut provectior ad te
 Discendum pergam. Canto petere Alta volatu
 Sic animum doceas, nimis at sublimia vitem,
 Lassatisque alis ut te super usque residam.
 Sic animus cautis, tamen & sublimibus, alis
 Propter humum volitans summum superabit Olym-
 pum.

*Tandem Natura campos prædatus opimos
 Parva apis exemplo referat, similique susurro
 Usque tue decus, & laudis meditabor honores.
 Donec paulisper mors interpellat, at inde
 Aeternodet idem dulci modulamine carmen.*

Hæc fere sunt in quibus submissa
 creatura gratiam quodammodo re-
 ferre Creatori poterit. Si enim non
 ille servandus est qui dicit, *Domine,*
Domine, sed qui facit quod vult Pa-
ter; Profecto velle nostrum ope-
 rum loco esse oportebit, faciendique
 studium

studium faciendorum vices supple-
 re. Aliter enim, quæcunque hic
 pie syncereque conati sumus, nobis
 olim anxietatem tantum in sepul-
 chro afferent, efficientque, ut po-
 tius metuenda sit, quam speranda
 resurrectio.

Sect. 13.

CAUSA rerum omnium prima-
 ria unica est, secundariæ qua-
 tuor. Quædam Efficiente carent,
ut Deus; quædam materia, ut An-
geli; quædam Forma, ut materia
prima; nulla vero est Essentia, sive
creata, sive non creata, quæ non cau-
sam aliquam Finale[m] habeat essen-
tia suæ operationibusque proposi-
tam: Hanc in Naturæ operibus inve-
 stigare studeo, ab hac pendet divina
Providentia. Pulcherrimam hanc
 Orbis, rerumque creaturarum com-
 pagem struxisse, opus erat solum-
 modo divinæ Artis; at varias illas
 operationes, singulisque rebus sua
 man-

mandata munia, non nisi ex sapientia ejus Theauris proficisci oportuit. Solis & Lunæ Eclipses una cum Causis suis, Naturis, & Effectibus, materiam prope divinam Speculationi suggerunt; si vero Res has penitus repetas, & rationem explorare contendas, cur eorum motiones in vasto illo circuitu ad hujusmodi Concursus disposuerit divina Providentia, ita ut sibi invicem lumen eripiant, suavius sane differes, divinius philosophaberis. Unde fit, ut in rebus nonnullis plus aliquando Theologiæ habere videatur Galenus in libris suis de Usu Partium, quam Suarezius in Metaphysicis. Si quantam in reliquis, tantam in hac causa investiganda diligentiam adhibuisset Aristoteles, non imperfectam Philosophiam, sed perfectum Theologiæ tractatum reliquisset.

Seçt.

Seçt. 14.

Natura nihil agit frustra; Ex omnibus Philosophiæ axiomaticis hoc solum non est disputationis alex obnoxium: non ociosa aliqua suppellectile instructa est hæc Rerum Natura, nihil inutile habet, nihil inane. In creaturis maxime imperfectis, quibus nec in Arca servari contigit, quæ, ubicunque sol vim suam exerat, ex seminibus quibusdam in Naturæ gremio latitantibus nascuntur; in his, inquam, omnibus Sapientiæ ejus dextra conspicitur. Hinc sibi Admirationis suæ materiam selegit Salomon; &, si verum fateri volumus; Quotus quisque est, quem non Apes, Formicæ & Araneæ sapientiam docere possunt? Quæ tandem docta manus hæc illos docet, quæ nos ratio ipsa docere nescit. Balænas, Elephantos, Dromedarios, Camelos, reliquumque id genus prodigiosum Naturæ opificium.

ficiū, attonitis animis miratur
 crassior hominum turba; sunt hæc,
 fateor, quasi naturæ Colossi & au-
 gusta ejus dextræ opera; plus tamen
 Artis & ingenii compages istæ par-
 vulæ habent, plenius & concinnius
 Creatoris sui sapientiam ostendunt
 pusillorum istorum Quiritium Re-
 spublicæ. Quis non Muscam ma-
 gis, quam Aquilam Regiontani
 miratur, magis duarum animarum
 operationes in brevibus hisce cor-
 pusculis, quam unius tantum in
 trunco Cedrino? Maris fluxu & re-
 fluxu, annuo illo Ægypti diluvio,
 Styli Nautici ad septentriones con-
 versione, cæterisque id genus com-
 munitibus Naturæ miraculis contem-
 plandis nequaquam contentus, ea-
 dem sæpe cum quotidiano negle-
 ctoque Naturæ Artificio conatus
 sum componere; idque sine multo
 negotio intra mei ipsius Cosmogra-
 phiam me facere posse video. Nobis
 intus

intus sunt miracula illa, quæ foris
 quærimus. Universam Africam cum
 omnibus ejus mōstris intra nosmet-
 ipsos inclusam habemus. Ipsi audax
 illud Naturæ opus sumus, quod
 qui diligenter didicerit, prudenter
 ea per compendium acquireret, quæ
 cæteri in immenso disperseque vo-
 lumine non sine maximo labore
 consequuntur.

sect. 15.

Duo itaque mihi libri sunt ex
 quibus Theologiam addisco;
 scriptas quidem alter est, isque Dei,
 alter Famulæ ejus Naturæ; Univer-
 sale scilicet illud, & publicum Ma-
 nuscriptū foliis explicatis omnium
 oculis expositum. Illum qui in alte-
 ro nunquam viderant, in hoc con-
 spexere. Hæ olim Scripturæ fuere,
 & Theologia Ethnicorum. Non
 Israëlitis tantam admirationem
 excitavit supernaturalis Solis statio,
 quantam illis, quotidianus ejusdem
 C motus;

motus; nec tam hi miracula ejus stu-
perunt, quam illi notissimos Natu-
ræ effectus. Certe mysticæ hujus li-
teraturæ pericia Ethnici Christianos
longe superarunt, Characteres istos
obscuros multo nobis doctius con-
jungere, & legere norunt. Nos Hie-
roglyphica ista vulgaria negligenter
inspicimus, Theologiam ex natu-
ræ floribus exuctam aspernantes.
Nec tamen ita Dei immemor sum,
ut Naturam venerer; Quam non
principium motus & quietis cum
Scholis definio, sed, Rectam illam
& regularem lineam, immotum il-
lum & constantem ordinem creatu-
rarum actionibus pro sua cujusque
natura à Divina sapientia præscri-
ptum. Singulis diebus revolutio-
nem conficere, Solis natura est; hic
enim cursus necessarius est, ipsique
à Deo mandatus, à quo nequaquam
aberrare potest; id autem ne possit,
vocis illius potentia effecit, quæ pri-
mum

num illi hunc motum tribuit. In-
stitutum autem istum Naturæ cur-
sum Deus rarius mutare aut inter-
turbare solet; sed tanquam peritus
Artifex hoc opus suum ita ex omni
parte absolutam reddidit, ut iisdem
hujus instrumentis usus occultissi-
ma quæque consilia sua sine nova
aliqua creatione facile administret.
Sic ligno aquis amaritudinem ad-
mit: sic creaturas per Arcam servat,
quas tamen pari facilitate per oris
sui spiritum creasse potuerat: perito
Geometræ non dissimilis, qui cum
lineam rectam uno circini ductu fa-
cilis aut describere aut dividere
possit, hoc tamen circulo aliquo,
Artis suæ institutis & præceptis ob-
servatis efficere mavult. Quamvis
hanc Artis suæ rationem nonnun-
quam negligere & evertere solet,
quo nos prærogativæ suæ commo-
nefaciat, ne forte Ratio nostra po-
tentiam ejus in dubium vocare per-
in-

insolentiam auderet, eumque hæc nec posse statueret. Naturæ igitur effectus Dei opera voco, cujus illa tantum quasi manus & instrumentum est, adeoque illius actiones huic tribuere, nihil aliud esset quam honorem Principalis Agentis in instrumentum transferre: quod si jure fecisse licet, quin mallei se nobis ædes nostras construxisse jactant, calamique nostri scriptorum honorem vendicant? Univerſalem esse pulchritudinem per omnia Dei opera diffusam statuo, adeoque nullum Creaturæ genus aliquid deformitatis habere. Logicæ quomodo consentaneum sit, non satis assequor, ut aut Bufo, aut Ursus, aut Elephantus deformes vocentur, ea enim externa specie, & figura creati sunt, quæ cum ipsorum actionibus formæque interna aptissime conveniat. Univerſalem illam Dei examinationem hæc omnia subierant, qui vidit,

quæ-

quæcunque fecerat, omnia esse bona, hoc est, voluntati suæ conformia, quæ ab omni deformitate abhorret: hæc enim est ordinis omnium & pulchritudinis norma. Monstrantur deformia dicenda sunt, quamvis & hæc etiam pulchritudinem quandam sortiuntur, quod adeo ex naturæ ingenio, & arte evenit, quæ partes istas abnormes ita disponit, ut nonnunquam magis spectabiles evadant, quam principalis Fabrica. Strictius adhuc ut loquar, præter unum Chaos nihil unquam deforme natum est, in quo tamen ipso deformitas non erat, quia nec forma: nondum enim à divina voce gravitatum fuerat. Naturæ autem cum Arte non disconvenit, nec Arti cum Natura: est enim utraque Providentiæ famula. Ars est naturæ perfectio: si nunc eodem modo se Mundus haberet, quo die sexto habuit, essent adhuc omnia Chaos. Mundum

C 3

dum unum Natura condidit, Ars alterum. Omnia denique artificia sunt, Natura enim est Ars Dei.

Sect. 16.

HÆc est nota ac trita Divinæ providentiæ semita, cujus bonam partem Ars & industria investigarunt: Cujus effectus prædicere sine oraculo licet: Hoc enim prognosticare est, non Vaticinari. Est autem alia Mæandris, & Labyrinthis impedita via, de qua ne Dæmonibus quidem ipsis, aut Spiritibus ullis sunt certæ Ephemerides. Hæc est Providentiæ ejus obscura, & magis specialis Methodus, qua particulares Individuorum actiones ordinantur. Hanc Fortunam nominamus, serpentinam illam, & flexuosam semitam, qua actiones suas omnes deducere solet, quascunque occultiore ratione administrandas instituit. Crypticam hanc & involutam Methodum semper

per admirari solitus sum. Nec quoties pericula mihi sæpius vitata, fortuitosque rerum occurfus recordatus, vitæ meæ commentarios & discrimina memoro, Fortunæ tantum gratiæ mihi agendæ videntur, non syderibus meis solummodo gratulandum. Quod Vepreto implicitus hæreret agnus, casui alicui tribuisse Abrahamus poterat. Fortuito tantum accidisse, ut Moses Arcæ inclusus in Pharaonis filiæ conspectum ageretur, humana forte Ratio crediderit. Quot vero & quales Labyrinthos habet illa de Iosepho historia, qui vel Stoicum à sententia sua dimovere possit. Sunt proculdubio offendicula quædam, & moræ unicuique in vita objectæ, quæ licet prima specie Fortunæ effectus videantur, ea tamen si diligentius excutias, à dextra Divina proficisci comperies. Non bruto tantum casu factum est, ut ad sul-

phuream Conjunctionem detegendam, in reddendis literis error acciderit. Quod nostra illa An. 1588. de Hispanica Classe victoria non sine tempestatibus & ventorum adversitate acciderit, id quod illi nobis dedecori vertunt, Fortunæque indulgentiæ tribuunt, hoc idem mihi victoriam ipsam vehementius commendat. Non dehonestavit Nationem nostram Philippus Rex, cum se classem mississe diceret cum hominibus, non cum ventis præliatum. Quoties manifesta Virium iniquitate duo aliqua agentia concurrunt, ipsa Rationis axiomata victoriam fortiori spondent: Quoties vero casus aliquos inopinos incidere & intervenire contingit, eos à superiore aliqua potestate proficisci necesse est, quæ horum axiomatum legibus non tenetur. In quibus, haud aliter ac in iis, quæ in* pariete

* Dan. 5.

riete exarata erant, manum quidem conspicimus, ea vero unde moveatur, non videmus. Pusillæ illius Hollandorum Provinciæ successum (de qua superbe satis Tyrannus Turcicus, si quantum Hispano molestiæ negotiique ab illa ortum est, sibi obtigisset, missurum se fuisse, dixit, qui ligonibus furculisque in mare conjicerent) non Gentis ingenio industriæque imputare possum; sed Divinæ tum clementiæ, quæ solertem illum Genium animis indidit, tum providentiæ tribuo, quæ singulis regionibus beneficia sua pro arbitrio dispensat, idque suo cuique tempore jamdudum præfinito. Non universis simul licet esse felicibus; cum enim ab hujus imperii ruinis illius gloria pendeat, suam quodque revolutionem amplitudinisque vicissitudinem habere oportet, ejusque rotæ conversioni parere, quæ ab Omnipotentis

C 5 dex.

dextra, non ab intelligentiis movetur; quæ Rebuspublicis omnibus summitatem quandam, & quasi punctum verticale statuit, quo juxta præstitutam cuique periodum perveniendum est. Omnium enim non hominum tantum, sed Rerumpublicarum etiam, sed totius mundi, æva, non quidem Helicis more se usque & usque ampliantis feruntur, sed circuli ritu progressa, & ad meridianum suum tandem perveniunt, retro iterum sublapsa referri incipiunt, in gloriaque demum sub Horizonta recidunt.

Sect. 17.

HÆc igitur Fortunæ effecta nominanda non sunt, nisi Relative tantum, quemadmodum & Naturæ opera; Hanc prima vocem ignorantia peperit, falsumque nomen Divinæ Providentiæ incogitanter indidit. Non enim est Causis ullis concessa licentia fortuito, & inordi-

ordinatim operandi, nec universalis alicujus superiorisque causæ injussu ullus unquam effectus oritur. Latrunculorum ludum à precatione aliqua auspiciari non est ita ridiculæ Religionis, in ipsis enim sortilegiis, & quæcunque Fortunæ maxime obnoxia videntur, eventorum certa quædam est & præfinita series. Ipsi nimirum cæci sumus, non fortuna: quia hebetior est nobis oculorum acies, quam ut administrationis ejus mysterium perspiciamus, nos stulti cæcam inepte pingimus, Numinisque Omnipotentis Providentiæ obvelamus oculos. Nec vili illi Proverbio patrocinator, *Fortunam favere fatuis*: nec arroganti illi Paradoxo, *Sapientem supra fortunam esse*: nedum contumeliosis illis poëtarum Epithetis, apud quos Impudica, Lena, & Meretrix audit. Ita quidem natura comparatum est, ut fere hi qui singularibus

ingenii dotibus præditi sunt, illis Fortunæ careant. Quod tamen illis, qui recte sapiunt, hujusque administrationis æquitatem intelligunt, nequaquam animos dejicere solet: Præstantioribus enim donati muneribus de vulgari ista Felicitatis parte sunt minus solliciti: Iniquissima est ejus Ambitio, qui omnia Omnipotentis beneficia sibi soli expetit; nec animi bonis contentus, etiam Corporis illa & Fortunæ postulat: Et erroris plusquam Hæretici sunt isti condemnandi, qui sarcinas tantum, & impedimenta Felicitatis suspicientes, essentialia illa quæ beatitudinem consummant, quibusque Creatorem nostrum referimus, parvi æstimant. Hæc promeruisse tantum satis est illis, qui prudenter sapiunt, nec ut iisdem fruantur sunt ita solliciti. Providentiam stultis consulere facile patior: maximum hoc Divinæ æquitatis argu-

argumentum est; tantum abest, ut iniqua indulgentia videri possit. Naturalium enim parentum more Deus nobiscum agit: qui corpore animoque valent, ipsos sibi ipsis consulere jubet; in cæteris quod ingenio defest, ampliori hæreditate facit, & internorum bonorum defectum externis compensat; Ita nec est, cur aut naturæ succenseamus, quæ nos nudos reliquerit, nec reliquis animalibus invideamus, ut quibus cornua, unguas, & vellera tribuerit: cum ipsi Ratione instructi simus, quæ nobis hæc omnia facile suppeditat. Non opus est ut tanto argumentorum molimine, Astrologiam Judicariam oppugnare conemur. Si quid enim veri habet, id Theologiæ nequaquam officit; Licet aut nasci imperante Mercurio ingenium tribuat, aut, imperante Jove Divitias, nihil tamen honoris aut huic aut illi debeo, sed illi tantum bene-

benevolæ dextræ, quæ incertam meam & indifferentem nativitatem ad tam amicos aspectus coërcuit. Qui omnia per Fortunam administrari senserunt, id tantum errarunt, quod ibi substiterint. Aliquid hic Divinitatis subesse, licet obscurius, agnoscebant Romani, cum Fortunæ templum ædificarent. Qui enim legitimam rerum Rationem inquit, ab Omnipotente incipit, & in eundem desinit. Compendiosius in cælum iri potest, quam per illam Homeri Catenam. Non res est magni negotii & cælum & terram in unum idemque argumentum connectere, & omnia deinde brevius, quam per Soricis Acervum, in Deum resolvere. Licet enim, ut usu venire solet, à proximis causis nomina sua fortiantur effectus, Certa tamen & vera omnium causa Deus est, cujus concursus licet universalis sit, in singu-
las

las tamen particularium actiones diffunditur: nihil enim aliud est, quam spiritus ille, cujus solius beneficio unaquæque particularis essentia, non tantum subsistit, sed operatur etiam.

Sect. 18.

NON paucorum Religio in Atheismum conversa est, dum duas istas secundarias causas, Dei quasi visibiles manus, sinistre & præpostere interpretarentur: Qui salubrium Fidei monitorum immemores Affectuum & Rationis Conjuratiōni aures præbent. Ideoque semper, quod potui, ad inimicas istas tetricasque Affectuum, Fidei, & Rationis iras componendas operam dedi: Hæc enim tria in anima nostra imperium affectant, non minus paci ipsius & tranquillitati inimica, quam olim Triumviratus ille alter Reipublicæ Romanæ.

Ratio Fidei rebellat, Affectus
Ra-

Rationi : quæ Fides censuit, Ratio improbat : quæ Ratio statuit, aver-
 satur Affectus, & tum hujus, tum il-
 lius sententiæ refragatur Ratio, si
 tamen prudens & placidum judiciû
 accesserit, ita res hæc tota componi
 poterit, ut omnia simul regnent, nec
 tamen nisi unicam Monarchiam
 constituent, cum unum quodque jus
 suum & auctoritatem, & loci, &
 temporis ratione habita legitime
 exercent. Habet quidem ut Philoso-
 phia, sic Theologia etiam impedi-
 tos quosdam nodos, objectionesque
 contumaces, quibus, quæ est cog-
 nitionis nostræ infelicitas, non raro
 implicari solemus. Quod genus me
 uno nemo hominum plura expertus
 est : quæ equidem non vi & armis,
 sed genibus flexis subegi. Nec enim
 nobis cum dubitationibus istis cer-
 tamen est, sed cum ipso Diabolo :
 Ille, quæ est spiritus ejus scelerata
 improbitas, etiam studiis nostris ad
 infi-

infidelitatem in nobis generandam
 utitur : & quædam naturaliter fieri
 posse ostendens, de miraculis ipsis
 suspicionem injicit. Ex Archido-
 xis & arcanis rerum Sympathiis per-
 lectis, similiter in æneo olim ser-
 pente nihil fuisse miraculi persuade-
 re parat, hæc enim omnia per Sym-
 pathiam aliquam effecta fuisse, &
 remedium illud per artes Ægyptia-
 cas sine miraculo inventum. Cum
 itidem in Bitumine experimenta
 quædam conspexissem, & longe
 etiam plura de Naptha legissem, il-
 le statim animo curioso de Altaris
 igne suspicionem injicit, nec mira-
 culi quicquam edidisse Eliam, cum
 Altare fossa cingeret, aquamque cir-
 cumduceret : non enim materiam
 illam adversario humore extingui,
 sed in mediis inimicæ aquæ ample-
 xibus exardescere : Ad eundem mo-
 dum Sodomorum combustionem
 naturalem fuisse, & lacum illum an-
 te in-

te incensa Gomorrha Bituminosum & Asphalticum. Novi hodie mannam in Calabria ubertim colligi, idemque olim in Arabia accidisse apud Iosephum legeram; Continuo Diabolus, quale ergo, inquit, fuit hoc Mosis miraculum? Non aliud tunc viderunt Israëlita, quam hodie Regionum istarum incolæ. Sic ille, quasi in Latrunculorum ludo mihi Peditem cedens, Reginam captat; Studiisque meis ingenuis sinistre usus Fidem mihi labefactare conatus est, dum ego Rationi cumulanda studeo.

Sec. 19.

NEc tamen aut hæc, aut ulla alia tantum apud me unquam valuerunt, ut ad infidelitatē aliquam, aut deplorata Atheismi dogmata pertraherent; nullos enim unquam Atheos fuisse jamdudum credo. Qui homines à Brutis animalibus religione

gione distingui statuunt, verissimiliter loquuntur, & hoc pari probabilitate tueri poterunt. Illud Epicuri dogma, quo Divinam providentiam sustulit, Atheismus non erat: Ex sublimi enim & magnifica opinione de Deo concepta, Majestatem ejus indignam judicavit, quæ viles istas Inferiorum actiones curaret. Fatalis Stoicorum necessitas nihil aliud est, quam divinæ voluntatis immutabilis lex. Qui olim spiritus sancti Divinitatem sustulerunt, hæreticorum nomine solummodo damnati sunt; & qui hodie servatorem nostrum abnegant, licet Hæreticis omnibus deteriores, Athei tamen non sunt. Utcunque enim in Trinitate duas esse personas negent, unum tamen Deum esse nobiscum statuunt.

Monstrum illud hominis, Diis inferis à secretis Scelus, nefarii illius tractatus de tribus Impostoribus
* au-

* author, quantumvis ab omni religione alienus, adeo ut nec Iudæus, Turca, nec Christianus fuerit, plane tamen Atheus non erat. Est sane suus cuique regioni Machiavellus, suus cuique sæculo Lucianus. De quibus ut ne audire quidem Vulgatum est, ita nec qui provectori iudicio sunt eisdem audacius aggredi debent. Hic ea Satanæ Rhetorica latitat, quæ mentes, aut leves, aut præiudicio tentatas facile pervertit.

Sect. 20.

HÆc omnia me perlegisse fateor, nec tamen quicquam reperisse, quod prudentem Fidem labefactare possit. Quamvis non desunt apud quos leves isti & inanes verborum fumi pondus habeant. Doctorem quendam Medicinæ in Italia novi, qui animam esse immortalem sibi persuadere non poterat, quia id Galenus dubitare visus

* Bernardinus Ochinus.

fus est. Cum alio quodam in Gallia mihi familiaritas contigit, Theologo quidem eo, & singularis ingenii viro, ita tamen super eadem re tribus * Senecæ lineis implicato, & impedito, ut nullis argumentorum antidotis, si ve è Scripturis sacris, si ve è Philosophia desumptis, erroris ejus venenum expelli posset. Est Genus quoddam hominum, qui Nautis credituri quæcunque naraverint, Sancti Pauli testimonia in dubium vocant; cumque Plinii & Eliani traditiones strenue defendant, idem in sacrae Paginæ Historiis quærent & hæsitant, & ea solummodo fide dignantur, quorum aliquid simile apud Ethnicos scriptores repererint. Esse quædam fateor in Scripturis sacris, quæ si quis cavillandi animo legerit, nugacissimas

* Post mortem nihil est, ipsaque mors nihil. Mors individua est noxia corpori, nec patiens Anima. Toti morimur, nullaque pars manet nostri.

mas quaslibet Poëtarum fabulas superare videantur. Omnes licet & superiorum ætatum Legendas, & præsentis ineptias percurras, vix quicquam reperias quod cum Samphone certare poterit. Quæ tamen omnia facile possibile sunt, si modo minimum Omnipotentis digitum admotum cogitemus. Fieri nõ potest quin in hominum sermone, & in ipsa infallibili Numinis voce, sæpe abnormitates quædam, Contradictiones, & Antinomix apparere videantur, quod adeo ex debili ingenii nostri captu accidere solet. Possim ipse Nomenclaturam quandam dubitationum in medium afferre, quæ adhuc, ut opinor, intactæ sunt, nec à quoquam, quod sciam, in controversiam adductæ; nec tamen ejusmodi sunt quæ statim atque audiuntur explicari possint, non quæstiones inanes, & ineptæ, non objectiones è fumo
nata:

nata: Atomos enim in Theologia non fero. Columbam ex arca emissam nec reversam lego, non tamen quæsiturus quo pacto relictum socium postea repererit; Lazarum ab inferis revocatum, nec tamen scire laboro, ubinam gentium ejus anima interea hæserit; nec Juris controversiam moveo, Liceretne illi, quem hæredem scripserat, bona ejus obtinere; an ipse jam in vitam redux facultates suas jure repetere possit. Ex sinistro an dextro Adami latere formata fuerit Eva, nullus disputo; necdum enim mihi satis certo constat, quid dextrum aut lævum in homine sit, aut nunquid hujusmodi discriminis Natura dederit. Ex Adami costa extractam credo, non anxie disceptaturus, Utrius ad Resurrectionem hæc costa futura sit; non utrum Adamus Androgynus esset, quod ex Textu scriptura Rabbini probare volunt: Androgyn-

drogynum enim fuisse, antequam
 esset femina, aut utriusque naturæ
 compositionem, antequam altera
 crearetur, Rationi parum conso-
 nat: Similiter nec utrum mundus
 sub tempus autumnale, æstivum, an
 vernum creatus esset, nam in his o-
 mnibus creatus est: nec refert
 quodnam ex cælestibus signis Sol
 obtineat: hæc enim quatuor anni
 tempora semper æquæ existunt: Lu-
 minaris ejus est, annum in quatuor
 tempestates distinguere, quas o-
 mnes eodem tempore in universis
 terræ partibus efficit, & successive
 in singulis. In Theologia quidem
 pariter ac Philosophia non parvus
 est controversiarum numerus, quas
 nonnulli, iique summa eruditionis
 opinione viri, & proponere & ven-
 tilare solent, in quas ne horas qui-
 dem vacuas, nedum seria nostra stu-
 dia impendenda censeo; digna o-
 mnia, quæ aut Pantagruëlis Biblio-
 thecæ

thecæ dicentur, aut cum Tartareto
 de modo Cacandi in unum idem-
 que volumen compingantur.

sect. 21.

HOc genus subtilitates illis o-
 mnibus indignas censeo, qui
 in mysterio tam serio versantur.
 Alia etiam sunt quæ frequentius in
 Iudicio sisti solent, quæ tamen, ut
 mihi videtur, nullam Fidei aut dif-
 ficultatem, aut impossibilitatem af-
 ferunt. Ridiculum est illud Noë
 Diluvium pro Deucalionæo ita
 præterire, quasi Universalis ille ca-
 tacyclismus à particulari hac inunda-
 tione absorberi possit. Semel fuisse
 Diluvium, non tam mirandum mi-
 hi videtur, quam non semper esse.
 Posse omnia Animalium genera,
 cum debita insuper & necessaria
 com meatus copia, in Arca fuisse
 servata, eaque non trecentis cubi-
 tis majore, si quis rectam rationem
 ineat, per facile videbitur. Aliud

D

Arca-

Arcanum est, non quidem illud à sacra pagina petatum, quod difficilius expeditur, bonumque illum Patrem ad miraculi refugium compulit, quo pacto nimirum evenisset, ut separata orbis particula, divisaeque insulae, non tantum incoherentur ab hominibus, verum etiam à Tigribus, Pantheris, & Ursis habitarentur. Vnde belluis rapacibus, noxiorumque Animalium genere abundaret America, & equo tamen careret, jumento ad tam multa utili: Qua ratione non aves tantum, sed nocentissima etiam & ingrata animalia illo trajecissent. Qui accidat, ut Animalia quaedam ibi reperiantur, quae in triplici hac Contingente frustra quaesiveris. Quae omnia nobis mira videri oportet, qui arcam tantum unicam, unicamque Aratum agnoscimus, unde in omnes orbis terrarum partes universum Animantium genus diffundere

deretur. Qui ut huic rei remedium inveniant, Diluvium particulare statuunt, principio nituntur mihi nequaquam concedendo; quippe cui adversetur, non tantum negativum à scripturis argumentum, sed Ratio etiam: Noë enim tempore mundum aequè populosum fuisse, ac hodie est, & tunc ad genus Humanum propagandum mille quingentos annos aequè suffecisse, ac postea quater mille, probabile facile reddidero. Alia etiam quaedam ex scripturis vulgo asseruntur, paremque cum iisdem fidem obtinent, quibus tamè Rationis meae libertatem immancipare nolo. Cateris omnibus Adami filiis vivaciorem fuisse Methusalam, paradoxum habeo; nec fuisse quisquam probaverit, imo ex ipsa contextus serie contrarium evincam. Iudam sibi vitam laqueo finivisse ex sacra pagina non constat: licet enim quodam in loco id textus

D 2 vide-

videatur dicere, adeoque vocis ambiguitate factum sit, ut sic interpretes transfulerint: alibi tamen ubi res tota diligentius ex ordine perscribitur, hanc ipsam sententiam improbabilem reddit, & evertere videtur. Turrim Babylonicam à patribus nostris secundum Diluvium ideo extructam fuisse, ut in simili cataclysmo refugium fuisset, vulgo creditum est. Cum tamen scripturæ aliud eorum fuisse consilium narrent; ut taceam, quod hoc ipsa loci circumstantia improbable reddatur; erat enim planities in terra Shinar. Hæc, ut quæ Fidei Articulinõ sunt, libera disputatione ventilare licet. Sunt & alia à Textu familiariter deducta, pace tamen aliorum dixerim, parum congruenter. Dogma illud de Geniis tutelariibus summa cum confidentia asserit Romana Ecclesia, idque ex responso illo, Petro fores pultante, *Non est ipse, sed*

AN-

Angelus ejus: hoc est, *Nuncius ab eo aliquis:* sic enim ex Græco interpretari licet, idque eos metu hæsitantes per verba illa voluisse non est veri dissimile. Hanc interpretationem juniori cuidam Theologo me aliquando suggestisse memini, eumque ita respondisse; ad quam nihil aliud replicuit Opponens Franciscanus, quam novitiam esse eam, nec satis authenticam interpretationem.

Sect. 22.

HOminum istæ sunt, adeoque Horroribus obnoxia sermocinationes super Verbo Dei: Dei enim Verbum esse sanctas scripturas credo; quæ ut maxime hominû essent, ejusmodi tamē esse me veritas fateri cogeret, quale nihil aut perfectius aut omnibus numeris absolutius unquam extiterit, & à quo legendo, etiam si Ethnicus essem, non absterem.

D 3

nerem.

nerem. Ideoque Ptolemæi iudicium laudo, qui Bibliothecam suam imperfectam iudicavit, antequam hæc accesserant. Alcoranum Turcicum (nec hoc ex præiudicio dico) indigestum quiddam est, & incompositum; erroribus ineptis, & cum Philosophia pugnantibus, Impossibilitatibus, figmentis, & nugis plusquam ridiculis refertum: Manifestis & apertis Sophismatibus, Ignorantiæ Politia, demolitione Academicarum, Eruditionisque omnium relegatione defensum; armis solum & violentia propagatum. Hæc vero sine ullo Armorum beneficio per totum terrarum orbem disseminata. Observatione non indignum est, quod Philo primus animadvertit, Legem nimirum Mosaicam ab omni immutatione liberam per annos bis mille permansisse: cum tamen aliarum civitatum jura, pro temporum occasione mutari videmus:

mus: etiam ea ipsa, quæ divinam aliquam originem jactarant, ita funditus periisse, ut nullum prorsus eorum monumentum, aut vestigium supersit. Præter Zoroastrem etiam alios ante Mosem scripsisse credo, qui tamen omnes Temporis fato functi sunt. Sua scilicet est sicut Scribentibus, sic Scriptis ætas; Quæ licet Authoribus suis supersint, certam tamen habent & definitam vitæ periodum. Hoc solum opus temporis edacis dentibus insuperabile restat, non ante periturum, quam universalis illa flamma res omnes cineres suos fateri cogat.

sect. 23.

Vidi qui desiderata Ciceronis opera, & Bibliothecæ Alexandrinæ incendium, non sine gemitu & suspiriis plorarent. Mihi sane librorum multitudo numerosior videtur, quam necesse sit. Vaticana Bibliothecæ cineres & urnam æquo

equidem animo spectare possem, modo perdita Solomonis opera cum paucis quibusdam aliis recuperare queam. Enochii etiam Columnas transcriptas velim, si propioris alicujus autoritate, quam Iosephi, niterentur, nec nimis Fabulam redolerent. Plura scripserunt quidam, quam alii locuti sunt; pluresque Authores citat * Pineda in unico opusculo, quam toti terrarum orbi ex usu sunt. E tribus illis eximiis Germaniæ inventis duo sunt, quæ incommoditatibus suis non vacant: nec scio, an plus com-
 // modi, quam incommodi mortali-
 // bus afferant. Non meum solius vo-
 // tum est, sed complurium etiam a-
 // liorum præstantiori judicio homi-
 // num, ut Synodus aliqua generalis
 // indiceretur, non quidem ad infe-
 // stissima Religionis dissidia tollenda,

* In Monarchia Ecclesiastica mille quadraginta auctores citat.

da, sed quo sælicior esset scientiarum progressus, ad easdem in paucos aliquot & solidæ eruditionis Authores reducendas, & innumeram illam Rhapsodiarum multitudinem coercendam, nulli alii rei interservientium, quam studiis & ingenii Tyronum perturbandis, Artique & mysterio Typographorum alendo.

Sett. 24.

NON satis mirari queo Samaritanorum consilium, qui ad Mosis Pentateuchum fidem suam restringerent. Nec minus Rabbiorum interpretationis super Veteri Testamento pudet, quam eorundem defectionis à novo. Vilemne illam & degenerem Iacobi progeniem, tantopere olim superstitioni Ethnicæ addictam, tam facile ad Vicinorum suorum Idololatriam pertractam, adeo nunc demum pertinaci & improba fide

D 5 Dog-

Dogmatibus suis inhære, adeo impossibilia expectare; adeo denique in ipsis Ecclesiæ oculis sine spe ulla conversionis persistere? hoc sane omne miraculum superat. Hoc idem nobis laudi foret, quod illis vitio vertimus. Idem enim est in causa iusta perseverantia, quod in mala pervicacia. Atque hic mihi, fratres mei accusandi sunt. Non alii sunt, tam levi, tam fugitiva fide, quam Christiani: non alii qui toties in alias atque alias non tantum Christianismi species transformantur, verum etiam in degeneres illas & contrarias Judæismi, & Turcismi: Nunc eum Prophetam tantummodo vocare contenti, quem Servatorem olim nominare consueverunt, & quem modo jam dudum venisse credebant, eum de integro expectare incipiunt. Pollicitus est Christus fore, ut in unum eundemque Gregem congregaremur omnes:

omnes: Quando vero, aut quo pacto hæc unitas futura sit, non minus mihi constat, quam de die novissimo. Ex quatuor illis Religionis partibus, nos per exiguam Portionem sortiti sumus: Nonnullos interdum accedere fateor, paucos tamen eos, nec qui ad illorum numerum comparandi sint, qui indies Adversariis nostris adjiciuntur: nec qui à Paganismo deficiunt, sed qui negativa quadam fide homines, ideo tantum in Christum non crediderant, quod nondum apud eos nomen ejus auditum esset. Judaica autem Religio Christianæ è diametro adversatur, & utrique Turcica. De mole enim Turcica convertenda, ut nunc se habet, spes nulla est: Eam si dissolvi contingat, aliquid quidem spei concipi poterit, per exiguum tamen id, & summa improbabilitate implicitum. In omni Fortunæ genere Iudæi

dæi pervicaces sunt; nec aliud mille
 quingentorum annorum persecu-
 tionibus effectum est, quam ut in
 errore confirmarentur. Omnia per-
 pessi sunt quæcunque jam postea
 contingere poterunt, idque in cau-
 sa mala ad adversariorum suorum
 condemnationem. Persecutio in-
 consulta est, & præpostera propa-
 ganda Religionis ratio, qua qui-
 dam moroso & iracundo zelo hal-
 lucinantes, dum infeliciter uteren-
 tur, non veram tantum Religio-
 nem, sed impias etiam Hæreses, &
 malefanas opiniones confirmarunt.
 Sic primum Fidei nostræ funda-
 mentum jactum est: nec alii sunt
 qui persecutiones, numerumque &
 fortitudinem martyrum justius glo-
 riantur. Si enim proprie loqua-
 mur, hæc ferme sola sunt, & vera
 fortitudinis exempla. Quæ à bellis
 & prælio petuntur, non tam For-
 titudinis, quam Audaciæ exempla
 sunt;

sunt; quorum quæ perfectissima fue-
 re, adulterinam tantum fortitudi-
 nem sortita videntur. Ea omnia si
 severius examines, quæ in vera &
 perfecta fortitudine Aristoteles exi-
 git, nihil aliud, quam nomen me-
 ritum in Domino ejus Alexandro
 reperies, nihil aliud in invicto illo
 Romano, Julio Cæsare. Si qui au-
 tem reperiantur, qui fortiter fa-
 ciendo titulum tam gloriosum me-
 ruere; certe fortiter patiendo, quod
 longe terribilius est, isti præcellue-
 runt, gloriamque illam justius &
 magis heroïce vindicare possunt.
 Illo sane pervenire non cuilibet da-
 tur, non cœlum per flammam petere.
 Multi sunt, quibus non ea mensuræ
 plenitudo, non ea fidei animositas
 contigit, ut examen tam severum
 subire valeant, qui nihilominus ser-
 vatores suum per tranquillitatem
 syncere adorant, habeantq; procul-
 dubio fidem gratam & acceptam in
 oculis Dei.

Sect. 25.

Sicut autem non omnes, qui in bello occidunt, vero nomine milites dicendi sunt; sic nec Martyres omnes illi nominandi, qui Religionis causa mortem obeunt. Iohan. Hus à Concilio Constantiensi hæresis damnatur; idem martyris titulo à suis ornatus est: Utriusque partis Theologiæ injurius esset, qui aut Hæreticum, aut martyrem fuisse negaverit. Sunt proculdubio non pauci in terris canonizati, in Cœlis nusquam martyres futuri, quique in Historiis, & martyrologiis inscripti, non tam vere martyres sunt in conspectu divino, quam Socrates olim sapiens ille Ethnicus, qui ideo capitis damnatus periit, quod Unitatem divinam, fundamentale Religionis nostræ principium, constanter assereret. Infelicis ejus Episcopi sæpe misertum est, qui Antipodum causa passus est; nec tamen minor

minor mihi videtur ejusdem dementia, qui tam levem ob causam sacerdotium amiserit, quam stultitia eorum & ignorantia, qui condemnassent. Non me mendacii, opinor, conscientia arguet, si non multos esse dicam, qui terribilem mortis vultum, si quando digna occasio detur, meipso minus reformident. Suadet tamen morale illud officium, quod Divinis præceptis debeo; suadet illa propriæ essentiæ conservandæ cura rei unicuique à Natura indita, ne aut propter Ceremonias, aut Politica quædam, aut indifferentia perire velim. Nec adeo est mihi fides pertinax & impotens, ut aut hujusmodi obstaculis cedere nesciat, aut ad cætera omnia connivere, quæcunque manifesta impietate vacant. Rerum igitur omnium fermentum non civilium tantum, sed earum etiam, quæ ad Religionem pertinent, prudentia est. Sine qua

qua nos flammis mandare homicidium est, vereorque ne sic ab igne tantum ad ignem transeat.

Sett. 26.

CEssasse miracula nec probare possum, nec pernego; nedum tempus & periodum cessationis definitio. Christo supervixisse è sacrae scripturae testimoniis liquet, supervixisse etiam Apostolis, & post multos annos in Gentium Conversione revixisse negare non licet, nisi Scriptorum illorum fidem in dubium vocare velimus, quorum ea testimonia, quæ nobiscum faciunt, libenter amplectimur. Veri igitur aliquid habere possunt, quæ de miraculis suis Indicis Iesuitæ narrant, velim equidem vera essent, & alio aliquo testimonio, quam ipsorum Calamis niterentur. His facile fidem habere possunt, qui majus his omnibus miraculum sibi domi quotidie imaginantur, transmigrationem
nimi-

nimirum visibilium elementorum in Corpus & sanguinem Christi. Aquam enim in vina convertisse, quod illæ Canæ fecerat; aut saxa in panes, quod in eremo fecisse suaserat Diabolus, ne miracula quidem dicenda sunt, si cum hoc comparentur. Quamvis, si proprie loquamur, non est miraculum aliud alio majus: Omnia enim ab extraordinaria Divinæ dextræ potentia proficiscuntur, quæ res omnes pari facilitate transigit, quæ non difficilius totum mundum, quam unam aliquam creaturam creaverit. Hoc enim etiam in Miraculis est, non contra, & supra tantum, sed ante naturam etiam operari; nec minus miraculum erat Naturam olim creasse, quam ejusdem jam creatæ ordinem, aut mutare, aut transcendere. Angustis nimis finibus coarctat, quisquis suæ tantum mentis capacitate metitur divinam Potentiam,

tiam. Deum omnia posse statuo. Ea, quæ contradictione implicita sunt, quo pacto expediat, non assequor, nec tamen idcirco id eum posse negare ausim. Nec video quare ad elapsa revocanda sæcula Deus Esdram provocaret, si idem hoc sibi ipsi in manu non fuisset: nec quare id à mortali exigeret, quod ipse non posset. Posse eum non nego, sed nolle tantum ajo ista, quæ nos illum non omnino posse vulgo asserimus. Hoc certe civilius est, nec tamen hac in re Paradoxis patrocinator. Strictius enim loquendo, Potestas ejus idem est cum voluntate ejus, & tum hæc tum illa una cum reliquis Deum unum constituunt.

Sect. 27.

EDita igitur olim fuisse miracula credo, & adhuc à Viventibus edi posse non nego: Mortuis vero quæ tribuuntur, non his sane
ita

ita facile fidem adhibeo. Adeoque Reliquiarum efficaciam semper suspectam habui: semper ossa illa examinare, semper vestes, reliquamque Sanctorum supellestem, etiam ipsius Christi, excutere solitus. Cruci ab Helena inventæ unde ea virtus esset, ut defunctos in vitam revocare posset, non intelligo. Nec quod Constantinus clavos ejus in lupatis gestaret, ideo eum in bello ita incolumem præsto, quin vel equo decidere, vel ab hostibus vulnerari posset. Munus illud Baldvini Hierosolymæ Regis, qui Genuensium labores sumptusque sibi in bello præbitos Iohannis Baptistæ cineribus compensavit, *Pis Frandibus* non minus annuero, quam vel *Gladios*, vel *Rosas consecratas*. Qui corpori inhærere Sanctitatem quandam ex anima relictam dicunt, Physicorum more de miraculis differunt, nec rem satis explicent: Quod autem ad Reliquias non

non ita pie affectus sum, partim ex eo accidisse arbitror, quod tenui semper, & dubia Religione antiqua omnia amplexus fuerim: Æternitatem enim solam, quæ omnem Antiquitatem longe superat, nimirum Deum ipsum admirari soleo. Qui, ut *Antiquus dierum* appellatus sit, non tamen *Antiquus* recte nominatur; qui ante Mundum fuit, post mundum futurus: nec tamen illo ætate grandior. Cujus anni Climacterem non habent, cujus Duratio est Æternitas, multis nominibus Antiquitate venerabilior.

Sect. 28.

Imprimis autem admirari soleo, ex qua tandem re acciderit, ut summa sapientiorum curiositas indisputabile illud miraculum tam negligenter præterierint, *Oraculorum cessationem*: aut quale Rationis deliquium passi ridiculis illis, lon-

longeque petitis Plutarchi rationibus contenti acquieverint: Supernaturale illud tempore Iosue solstitium Iudæi agnoscunt, cum tamen Eclipsin illam, quæ in Servatoris nostri morte accidit, ab Ethnico quovis agnitam impudenter diffiteantur: Immo hoc * Dæmonem ipsum factum esse, manifesto constat. Improbanda certe est illorum curiositas, qui Scripturæ sacræ fidem ad humanæ Historiæ consensum explorant: qui Hestheræ librum ex Megasthenis aut Herodoti Authoritate confirmare conantur. Me hac in re infeliciter curiosum fuisse non diffiteor, donec stultitiam tandem agnoscere coëgit ridicula illa Iustini de Iudæis Narratio, quos, quod scabie nescio qua graves essent, ex Ægypto pulsos refert. Et sane ex quo res humanas interius mihi nosse contingit,

* Ex iis qua Augusto per oraculum respondit.

git, & larvas istas & personas scire, quibus res præteritæ nobis hodie in scenam prodeunt, non multo plus fidei apud me obtinent, quam res futuræ. Non defuere olim qui mecum sentient, ideoque de sua ipsorum vita conscribere Historias: Hos omnes Moses superavit, non de vita tantum, sed de morte etiam, ut quidam contendunt, confectis commentariis.

Sect. 30.

Monstri mihi simile videtur, hæc omnia, quæ passim de Oraculis referuntur, nondum dubiam illam de spiritibus & Sagis sententiam expulisse, tantamque eruditorum virorum multitudinem tam Metaphysicorum immemorem extitisse, ut labefactata, rerum creatarum scala, Spirituum existentiam in dubium vocarent. Equidem semper credidi, jam vero certo comperi, Sagas esse: qui has tollunt,
tol-

tollunt etiam Spiritus, nec aliud quidem sunt, quam indirecte & consequenter, non increduli, sed Athei. Qui ad incredulitatem hanc amovendam spectra videre cupiunt, nulla proculdubio unquam visuri sunt, imo ne magi quidem esse, ut velint, poterunt. Hæresi eos non minus capitali jamdudum implicuit Diabolus, ab eadem ipsos conversurus, si appareat. Ex variis autem modis illis, quibus mortalium animos ludificari solent, nihil mihi plus negotii facessit, quam * *Subditiorum impostura.* Non mihi verisimilia fiunt, quæ de humanis corporibus in Brutorum formas mutatis narrari solent; nec hominis in equum transformandi potestatem habere Diabolum credo, qui ad Divinitatem Christi arguendam saxa in panes mutasse voluit. Fieri posse, ut Spiritus cum hominibus rem Vereream,

* Infantium qui à spiritibus supponi creduntur.

neream, idque utroque sexu exer-
ceant, non ita repugno: Corpus
enim aut assumere aut fingere posse
credo, quo vel active decrepitæ li-
bidini, vel etiam juveniliori passivæ
fatisfaciant; ita tamen ut nec in hac,
nec in illa, generatio ulla unquam
accidat. Ridicula itaque est, & Rab-
binis, quam Christianis dignior illa
de Antichristo opinio, eum ex tri-
bu *Danensi* genitore Dæmone nasci-
turum. Alios esse revera à Dæmone
obsessos sentio, alios à Melancholia,
alios à Delusionis spiritu; ab aliis
Dæmonem celari, ab aliis Deum
ipsum, & Angelos prætendi: quod
nupera illa Germanæ puellæ defe-
ctio abunde testatur.

Sect. 30.

AD hæc, non omnes eos, qui
Veneficiis, Incantationibus,
& Carminibus, utuntur, Magos,
quos dicimus, aut Veneficos vo-
candos sentio: Esse enim Magiam
quan-

quandam traditionalem, non im-
mediate ab ipso Dæmone, sed à
Discipulis ejus secundo percip-
tam; & eos, qui arcana scientiæ
ejus præscripta nacti fuerint, & pos-
se, & solere artem quandam Em-
piricam, etiam illo non consulto,
exercere: iisdem enim naturæ prin-
cipiis utuntur utrique; ubi activa
passivis apte dispositis accommo-
data effectus suos sub quolibet Ma-
gistro proferunt. Bonam itaque
Philosophiæ partem primitus Ma-
giam fuisse opinor, eam in alios
atque alios propagatam Philoso-
phiam vocatam esse, nec revera
quicquam aliud fuisse, quam ipsos
naturæ effectus. Quod à nobis ipsis
inventum Philosophia est, hoc ab
illo acceptum Magia dicitur: nec
dubium, quin multa Arcana & bo-
nis & malis Angelis accepta refer-
re oporteat. Illam Paracelsi senten-
tiam nunquam nisi asterisco posito

E præ-

præterire possum, * *Ascendens constellationum multa revelat quæremibus Magnalia Naturæ*, id est, *Opera Dei*. Non pauca esse mysteria arbitror à benigna Angelorum revelatione accepta, quorum nos inventionem ingenii nostris ascribimus; humane enim favere & studere nobis nobiles illos Cælicolas, ut qui similem prope naturam cum ipsis sortiti sumus; Adeoque ex amica Angelorum bonorum præmonitione portenta illa & prodigia Rerump. Principum, nec non privatorum etiam interitus prædicentia proficisci: quæ omnia parum sagax vulgus Casibus & Fortunæ imputat.

Sect. 31.

PRÆTER particulares autem istos & singulos, haud scio an universalis etiam Spiritus, toti mundo communis, statuendus sit. Id olim

* Per *Ascendens constellationum*, Genium unicuique statim à nativitate præpositum intelligit.

Plato

Plato statuit, statuunt & hodie Hermeticorum dogmatum sectatores. Si autem universalis aliqua ejusmodi natura detur, quæ singula & dispersa individua in speciem unam colligat, & connectat, quid prohibet, quo minus etiam sit, quæ res universas uniat? Hoc saltem mihi satis constat, Spiritum aliquem communem, tametsi nostri pars nulla sit, Divinum scilicet, nos intus agere: Hic est Augustæ ejus essentia ardor, & scintillatio; Spirituum, eorumque omnium, quæ solis vires non agnoscunt, vita & humidam radicale; ignis, Infernali illi è Diametro contrarius: Almus ille calor, qui olim aquis incubans sex dierum spatio mundum exclusit; Irradiatio, quæ piceas Inferni caliginis, abigit; quæ horrores, formidinis, ægritudinis, & desperationis dissipatis nubibus, mentes nostras placidas & serenas reddit.

E 2

Lenes

Lenes & tacitos hujus spiritus afflatus qui in se non sentit, ne explorato quidem venarum pulsu vivere affirmasset. Hic mihi ni adsit, ipsis Tropicis alsurus sum, mediumque Solem ut incolam, lumen desiderabo.

VTque ubi jam longo functus molimine Phæbus
Terga gravat uesti superans sublimis Cancris;
Max pigra solvuntur glaciali frigora Ponto,
Solvitur æthereis Borealis ab ignibus Arctus.
Sic tuus ut rediit Vulcanus, redemptibus almis
Vt mihi solstitiis tepere argentiæ corda;
Bruma fugit, repetit regelatos spiritus artus,
Totaque nascenti vident præcordia vere.
Quod si vivifici splendor decesserit Oris,
Æthera nec nostrum divina luce bearit;
Protinus ignavo torpescunt frigore membra,
Et media patior gelidos æstate Decembres.
Æthereum nimis, ah! moles hæc carneamentem
Degravat: illa quidem terreno carcere multum
Indignata premi; nec originis immemor, usque
Ad patrias sedes, cognataque Sidera tendit.
Sentio flagrantem medio sub pectore flammam,
Heu! non æthereas, Stygiis sed ab ignibus ortas,
Quæ caliginibus piceis, fumoque maligno
Præfocant, si quis melior subnascitur ignis:
Has, precor, extinguis, sic ut divini ardor
Excipiat: Nubes animi, Lux optima, luce
Pelle tua, cælumque mihi pro sole serena.

Sect.

Sect. 32.

Verum enimvero non tantum singulis Regionibus, sed singulis etiam hominibus suos præesse tutelares genios, ut crederem, non difficulter adducerem, tantum abest, ut spirituum existentiam tollam. Vetus hoc est Pythagoræ & Platonis, non nuperum Ecclesiæ Romanæ dogma. Hæresi quidem alienum est, & quamvis ex sacra pagina non manifesto pateat, commodum & salubrem usum in hominum vita habiturum; quodque ad dubitationes & nodos complures solvendos profuit, quæ Philosophia expedire nescit. Si quis autem Metaphysicus, quid de eorum natura videatur, sententiam roget: pauca, fateor, & dubia responsurus sum, negativa pleraque, ut in Deo, aut comparativa respectu nostri, ut qui communem creationem sortiti sumus. Est enim in hac rerum Uni-

E 3

ver-

versitate manifesta creatorum omnium scala, non ea quidem inordinatum & confuse extracta; sed methodo elegantissima & summa proportione concinnata. Inter ea, quæ nudam existentiam, & quæ vitalem sortita sunt, ingens naturarum discrimen est: inter plantas, & ea quæ sensu prædita sunt, majus inter hæc & Hominem, multo adhuc majus; futurum, nisi hic proportio ista non obtineat, inter Hominem & Angelos, etiam majus. Naturam eorum nequaquam assequuntur, qui primam Porphyrii definitionem secuti, immortalitate tantum ab homine distinguunt, nam & homo ante lapsum immortalis fuit, inter cujus tamen & Angelorum essentiam multum interfuisse, necessario sentiendum est. Cum itaque de eorum natura nihil nobis certo constet, non pessima mihi videtur hac in re Scholarum me-

methodus, quicquid perfectionis in nobis subobscurè elucet, id illis magis completum & absolutum tributurum. Cognitionem arbitror extemporaneam habere, & quod nos non nisi multum diuque cogitando possumus, id illos primis intellectus motibus transigere; quæ nos per accidentia & proprietates describimus, ea ab illis per formas cognosci, per differentias specificas definiri; adeoque illis ea *ἀποδιὰ λυαδς* innotescere, quæ nobis tantum probabilia sunt: illis notas esse non tantum specificas; sed & numericas quoque Individuorum formas, privatasque illas differentias, quibus singularis quæque Hypostasis (præterquam quatenus ad speciem refertur) ad numericam suam essentiam constringitur: Sicut Animæ facultas inest corporis à se informati movendi, sic illos movendi quidem cuiusvis, nullius vero informandi po-

tentiam habere. Nos temporibus, locis, & distantia alligamur: Invisibilis vero manus illa, quae in Leonum antrum Habakkukum, quaeque Philippum Azotum vexerat, his spreis legibus vecturae genere usa est mortalibus ignoto. Si intuitiva cognitione praediti sunt, hujus beneficio, tanquam reflexione quadam suas invicem cogitationes inspiciunt, mihi pernegandum non videtur, quin & nostrarum etiam bona pars sit illis nota. Qui ad invocationem Sanctorum oppugnamdam, negant ea, quae hic in terris agimus, illis innotescere: ignoscant mihi, velim, contrariam sententiam, donec invenire potero, quid ad locum illum respondendum sit, *Gaudium est in conspectu Angelorum Dei super uno peccatore respiscen-* te. Non possum illorum sententiae secure accedere, qui apud magnum illum Patrem primi diei opus ita in-

ter-

terpretantur, ut ex verbis illis, *Fiat Lux*, Angelorum creationem deducant. Quanquam negandum non est, nullam omnino creaturam tantam affinitatem cum illorum natura habere, quantam habet illud in sole & elementis lumen. Quod licet à nobis merum accidens audiat, cum tamen solum & per se subsistit, spiritualis substantia est, & fortasse Angelus. Finge denique lumen invisibile, id spiritus est.

Sect. 33.

Sunt isti proculdubio pulcherrima & summa divini Artificii opera: Flores, sive (ut ita dicam) pars *Nihili* praestantissima. Illud jam sunt, quod nos ipsos aliquando futuros speramus tantum adhuc, & opinamur. Nos amphibium quoddam Animal, partim corporeum, partim spirituale sumus, quod naturae utriusque medium Dei & Naturae Methodum contexit, juxta

E 5 quam

quam non nisi media aliqua intercedente natura extrema conjungi solent. Nos Dei spiritum esse Divinæque Naturæ exemplar testantur Scripturæ sacræ. Quod autem Microcosmi, orbisque compendia vocamur, id tantum per lepidum aliquem Rhetoricæ tropum licuisse putaram, donec tandem judicium diligentius, propiorque experientia, id ita revera esse docuerant. Primo nihil aliud sumus quam rudis, & indigesta moles, in rerum earum numero, quæ ignavam quandam & torpidam fortitæ essentiam, nondum aut vita præditæ, aut sensu, Ratione ve donatæ sunt. Post illa plantarum, deinde Animalium, mox hominum vitam vivimus, postremo Spirituum: ita tandem mystica natura nostra quinque illa existentiarum genera percurrentes, non tantum cunctas totius terrarum orbis; sed etiam totius Rerum uni-

universitatis in nobismet ipsis creaturas complectimur. Sic nempe insigne illud sumus & vero nomine Amphibium, non tantum ut reliqua animantia in diversis Elementis vivere natum, verum etiam in aliis atque aliis mundis; Mundum quidem unicum sensus agnoscit, Ratio duos, visibilem alterum, alterum oculis impervium. Alterum nobis Moses descripsisse videtur, alterum vero ita obscure adumbrasse, ut omnia nondum etiam intellecta sint. Priora quidem Genesios capita admodum obscura esse fateor, & quamvis omnia ad literam interpretari, quantum potuit Humana ratio, Theologi conati sint: Probabiles tamen sunt allegoricæ illæ interpretationes, & haud scio an forte mysticæ Mosis Methodo magis congruæ, ut cui in Hieroglyphicis Ægyptiorum Scholis institui contingerat.

Sect. 37.

NEcut mundum hunc immaterialem investigemus primum mobile nobis petendum erit. Spiritus enim in hac materiali structura libere expatiari possunt, idque omnibus Temporis, Loci, & Motus legibus perinde absoluti, ac si extrema Universitatis mania transilierint. Corpulentiam si corporibus demas, aut res ultra materiam primam resolves, Angelorum sedes aperies, quas nihil esse aliud quam omnipresentem Dei essentiam, salva (spero) Theologia dixisse licebit: Ante mundum enim creatum Deus revera omnia fuit. Non mundum aliquem novum Angelis creavit, nec certos fines incolendos dedit: ubicunque igitur ipsius essentia est, ibi & illi sunt, inque ipso locis diversi habitant. Hominiibus Deum omnia creasse aliquo quidem modo verum est, nec tamen ita interpretan-

tandum, quasi diviniorem istarum Creaturarum Creatio nostræ subordinetur: Utcunque tanquam spiritus ministrantes in inferioribus hisce hominum rebus, quæcunque ille jusserit, volentes & alacres ob-eant. Deus sua ipsius causa omnia creavit, idque ob aliam causam fecisse non potuit, quam solummodo ad suam ipsius Gloriam; Hanc unam aliunde accepit, reliqua omnia in seipso complectitur. Cum enim Honor foris accedat, in honorante potius, quam honorato positus, aliquid eum creasse oportuit, quod sibi hoc honoris officium præstaret, Angelos nimirum in altero illo mundo, Homines in hoc. Hoc quoties negligimus, finis ejus, ob quem creati sumus, obliviscimur; facimusque adeo, ut mundum hunc non tantum creasse Deum pæniteat, verum etiam se non iterum perdituram, jurasse. Mundum uni-

cum

cum esse ex fide tantum constat, non Aristotelis Philosophia, nec enim ille hoc, sicut nec eundem æternum esse, satis unquam probare potuit. Antiquiorum Scriptorum calamis multum olim negotii hæc quæstio attulit; donec tandem hæc omnia Moses expedit nova *Creationis* voce reperta: quæ nihil aliud significat, quam ex nihilo aliquid producere. *Nihil* autem illud appello, quod *Alicui* opponitur; sive, ut accuratius dicam, quicquid Deo contrarium est. Ille solum est, reliqua omnia pendentem aliunde essentiam habent, nec in *Entium* numero, nisi adhibita distinctione, ponenda sunt. Sic itaq; & *Generationem* & *Creationem* in contrarietate fundatam videmus, adeoque Theologiæ Philosophiam consonam. Deus omnia cum sit, *Nihilo* contrarius est, ex quo omnia producta sunt: Sic *Nihil* *Aliquid* factum est, & *Nullitas* ab

Omnei-

Omneitate informata essentiam induit.

sect. 35.

TOta quidem *Creatio*, seorsum vero Hominis illa, mysterium est. Reliqua omnia solo oris ejus spiritu creata sunt, & ad vocis ejus imperium ex *Nihilo* emicuerunt: In homine vero fabricando (quemadmodum rem *Textus* ordine exponit) Artificem sensibilem egit; nec tam creasse hominem, quam fecisse visus est. Cæterorum materiam simul ac seposuerat, ultro forma aut anima accessit. Cum vero jam hominis structuram ædificarat, alia adhuc & difficilior restabat *Creatio*; substantiæ nimirum sibi ipsi similis, incorruptibilis & *immortalis Animæ*. Duas enim proprietates istas ex Philosophia docemur, Platone quidem diserte affirmante, nec negante Aristotele. Injicitur etiam Theologiæ alius quidam de produ-

ctione

Etione ejus scrupulus, isque in Germanis auditoriis non mediocri disceptatione agitatus, ea tamen argumentorum paritate & indifferentia ut nihil dum de controversia statutum sit. Paracello nequaquam assentior, qui rationem hominis citra conjunctionem faciendi fidenter præscribit: nec tamen istos satis mirari queo, qui ex traduce Animam generari tam pertinaciter negant; cum nullum aliud illis argumentum suppetat, quo fidem suam suffulciant, quam Antimetathesis illa, & Rhetorica Augustini sententia, *Creando infunditur, infundendo creatur.* Utravis opinio satis cum Religione congruit, & ad hanc equidem promptius accederem, nisi objectiuncula quædam usque moraretur, non illa quidem ex aliqua Speculationum subtilitate, sed sensu communi, rerumque observatione profecta, non ex Authoris alicujus foliis

foliis lecta, sed quæ mihi inter erraticas Cerebri herbas, & zizania subierat. Dico autem æquivocas illas, & prodigiosas monstrorum productiones, quæ ex hominum copulatione cum bestiis accidunt: nisi enim hic Anima humana cum semine Genitoris transmittatur, unde factum est, ut, quæ hinc nascuntur, non bestię meræ sint, sed impressionem quandam & tincturam rationis habeant, quanta quidem in organis tam ineptis se valeat exere? Nec sane concedendum videtur, Animam dum hic agit undique inorganicam esse, sed ad ordinarias actiones ejus exequendas opus esse, non tantum symmetria quadam & commoda organorum dispositione, sed etiam crasi & temperie operationibus idonea: Non ita tamen quasi hæc carnis moles, visibilisque Structura instrumentum sit, & corpus Animæ proprium, sed

sed sensus potius, id est, manus Rationis. In studiis nostris Anatomicis multa & mystica Philosophandi materies occurrit, qualis ipsos quidem Ethnicos ad Theologiam manuduxit: nec tamen inter plurima illa & insignia documenta quæ in humana Fabrica aperimus, quicquam mihi perinde placet, ac quod nullum organum, nullum instrumentum Animæ Rationalis appareat. In cerebro ipso, quam sedem Rationis dicimus, nihil omnino Brutorum Craniis dissimile reperio: Argumentum sane non contemnendum, Animam eo sensu, quo vulgo interpretamur, organicam non esse. Sic est profecto: Homines nos esse scimus, quo vero pacto, ignoramus. Est in nobis
 // nescio quid, quod extra nos esse potest, quodque post nos supererit: mirum vero, aut quid ante fuerit, aut
 // quomodo intrarit nos, id nulla Historia declarari.

Sect.

Sect. 36.

Hæc autem carnis compages, qua ante Resurrectionem Anima nostra quasi muris concluditur, nihil aliud est, quam elementaris Fabrica in Cineres facile collapsura. Gramen esse omnem Carnem, non tantum Metaphoræ beneficio verum est, sed ad literam etiam. Hæc omnia quicquid aspiciam animantium vides, nihil aliud sunt quam campi gramina ad carnem concocta: in illis quidem crassius, in nobis aliquanto purius. Immo à quibus omnes tantopere abhorremus, ipsi Anthropophagi sumus, non homines tantum, sed & nos ipsos devorare soliti, idque vero nomine non more Allegorico: Hoc quicquid est quod intueris corpusculi, per os intravit: hæc olim carnis fabrica in quadra jacuit, ipsi denique nos ipsos devoravimus. Non opinor sapientem illum Pythagoram

ram per Metempsychosin ita proprie dictam, impossibilem humanæ Animæ in Bruta corpora transmigrationem voluisse. Solam ex reliquis omnibus Loti uxoris Metamorphosin veram fuisse credo: Nam Nebucad-netzaris illa non eo usque progressa est. In cæteris implicitam tantum & moralem veritatem agnosco. Totam Bestiæ fabricam interire credo, nec aliam ab interitu conditionem sortiri, quam in qua ante donatam vitam fuerat: Animas vero humanas & contrarii & corruptionis expertes corpori superstites esse, & ex naturæ suæ privilegio citra miraculi beneficium supremo superesse funeri; Fidelium Animas statim à relictis terris cælestes beatorum sedes occupare: Manes illas & fabulas, non vagabundas esse defunctorum Animas, sed Dæmonum ipsorum irrequietos errores, nos ad maleficia, homicidia, & sce-

& scelera incitantium, suggerentiumque incautis animis, Spiritus illos beatos nullam in sepulchris tranquillitatem adeptos de rebus adhuc Mundanis sollicitos huc illuc errare. Nec raro quidem apparent ejusmodi spectra, Tempa & Cæmeteria frequentare solita. Hæc enim vita functorum dormitoria sunt, hic Diabolus, tanquam Victor superbus & insolens, victoriæ suæ olim in Adamo partæ trophæa ista & spolia contemplari gaudet.

sect. 37.

HÆc est feralis illa, quam ad huc ploramus, victoria; hinc est, quod toties miseri ingemiscimus, *O quid fecisti Adame!* Non iis nexibus mundo alligor, atque hoc nomine Deo gratias agere soleo, non iis vinculis ei astringor, quæ vel vitæ cupidiorum reddant, vel ad terribile mortis nomen exanimant. Nec hoc adeo ex eo fit, quasi hor-

horroris ejus sensu caream, quasi jam mortuorum viscera toties pertractando, toties Anatomias & Sceletas, cæterasque id genus cadaverosas reliquias inspiciendo, animum mihi torpore quodam stupidum reddiderim; &, quod Pollinctoribus Vespillonibusque accidit mortalis conditionis immemorem: Sed quod terrores ejus omnes serio meditans, & gravissima quæque animo percurrans, nihil plane reperiam quod homini, nedum cordato fortique Christiano, animos dejiciat. Et propterea nec Primorum parentum errori succenseo, nec aut fatum illud commune communiter ferre indignor, aut cum fortissimis mori, id est, parumper spirare desinere, Elementis valedicere, & ad momentum temporis quodammodo nihil esse, ut continuo Spiritus existam. Quoties conditionis meæ diligentius rationem in eo nec interim justam

justam illam omnium moderatricem, æquissimam justitiæ partem mortem cogito, nihil usquam me uno miserius videtur. Mundi istius nugæ, & ineptiæ non universæ impetrarint, ut unius adhuc momenti vitales auras carperem, nisi vitam aliam sperarem: Nunquam me moriturum esse si Diabolus persuadere posset, ne isti quidem momento superessem: Vulgarem hunc existendi modum, Clientelam istam solis & Elementorum, tam humilem, tam vilem existimo, ut hoc ne Hominem quidem esse judicem, saltem hoc modo minime vivi, pro ut humana natura dignum est. Meliorem itaque dum spero, hanc vitam æquo animo amplector, sapius interim melioribus cogitationibus mortem contemnens, omnesque qui mecum contemnunt, honore prosequens: nec sane magni eum facio, quicumque reformidet. Hinc milites omnes

omnes ultro amplector, pannosumque illum & despicabilem numerum colo, & diligo, qui jubente decurione aliquo non mori recuset. Ethnico, si mortem trepidet, ignosci potest: at Christianus quicumque hic expavescit, in hoc dilemma necessario incidit; Aut nimio hujus vitæ desiderio tenetur, aut spe futuræ destituitur.

sect. 38.

Adamum statim atque creatur triginta annos natum fuisse statuunt nonnulli Theologi, justa enim ætate virilique statura creatum esse. Enim vero in ætate etiam nostra computanda aberramus omnes; fugiuntque nos menses aliquot, quos accensuisse oportuit. Sumus enim, vivimus & movemur, elementorum imperium sentimus, & morborum improbitati obnoxii sumus in mundo illo altero, in Microcosmo illo verissimo, Matris utero.

utero. Nam præter communem eam existentiam, quam, dum nos Chaos adhuc nostrum habet, dum adhuc in Causarum gremio dormitur, habere credimur, in tribus diversis mundis essentiam sortimur, in singulis quasi gradatim progredientes. In orbe illo obscuro, Matris utero, breviculum nobis ævum est, ad Lunam computatum: ita tamen, ut brevior sit complurium Animantium atas, quæ solem visunt: Hic Vita, Sensibus, & Ratione non caremus, quamvis hæc omnia ad actiones suas edendas objecta adhuc commoda & idonea expectent; & solummodo quasi in radice sua, Anima nempe Vegetativa, vivere videantur. Post hæc in hujus mundi scenam prodimus, erigimur, & in aliam prope creaturam migrare videmur: Ratione homines utimur, illam divinæ Auræ particulam aliquatenus manifestantes, nondum

F autem

autem perfecte & complete, donec tandem hanc secundinam nostram, carnisque exuvias deponere contingat, donec in mundum ultimum, in loca, quæ Paulus effari non potuit, in proprias Angelorum sedes transmittamur. Quædam de Lapide Alchymistico scire contigit: (qui quidem amplius quiddam est, quam sola perfecta Auri exaltatio) Quæ res mihi plurima etiam ad Theologiam adjecit: Hinc doceor quo pacto incorruptibilis ille Spiritus, immortalis animæ substantia, latitare quodammodo in hoc Carnis domicilio & obdormire possit. Mirandæ illæ & mysticæ Bombicum transmigrationes sæpe mihi Philosophiam Theologia commutarunt. Habent profecto in se hujusmodi Naturæ opera divinum quiddam & arcanum, in quo frustra exercetur Ratio, ad quod lippiunt vulgarium spectatorum oculi.

Señ.

Señ. 39.

Verecundiæ, natura obnoxius sum, nec aut aliorum conversatio, aut ætas, aut peregrinatio mihi frontem satis adhuc perfri- cuere. Habet autem præterea me pudor quidam, quem in aliis raro animadverti, & ut, quod res est, fateor, mortem equidem non reformido, sed pudet ejus. Proh summum Naturæ nostræ dedecus & opprobrium! adeone nos momento temporis deformari, ut Charissimi nostri, uxor & liberi, ad aspectum nostrum horreant, trepidique resiliant! En volucres & agreste animantium genus, quæ omnia modo ex ingenito timore nos ultro reverebantur, jam omnis officii oblita dilacerare incipiunt. Hoc unum dum forte sæviante tempestate meditatus sum, adeo animum mihi ex hac cogitatione dejici, & ita affici aliquando contigit, ut in immen-

F 2

fam

sam illam Aquarum Abyssum absorberi me, & abripi, libentissime passurus fuerim: Sic nulli videndus, nulli miserandus periissem; nulli me mirati fuissent, nulli me flectent oculi, nulla mortalitatis documenta dedissem, tristem illam vocem emisisset nemo, *Heu quantum mutatus ab illo!* Nec hoc adeo ex eo accidit, quod membrorum meorum Anatomia pudeat, quasi aut in ulla corporis parte accusandum mihi sit Naturæ artificium, aut ipse ex nequiore vita turpem aliquem & pudendum morbum contraxerim, qui me escam minus gratam & salubrem vermibus reddat.

sect. 10.

Sunt, qui luxuriante Progenie sconfisi, in qua tanquam Historia potissima sibi ipsis superstites videntur, æquiore animo mortem excipiunt. Qua quidem in re mihi insigniter ludi & delirare videntur; Ejus enim

enim desiderii hæc omnia indignissima esse, cui mens est ullo modo futurorum capax. Id potius exoptet, quod & ingenuæ magis Ambitionis esse arbitror, ut substantia sua Cælos incolat, quam ut nomine tantum & umbra in terris hæreat. Mundo itaque in totum valedicere morte statui, non de monumento, Historia, aut Epitaphio sollicitus ne nudam quidem nominis memoriam alibi reperiendam curaturus, quam in publicis illis & æternis cælorum Tabulis. Non usque adeo Cynicus sum ut * Diogenis Testamentum laudem, nec Lucani illud satis gloriosum in totum approbo,

-- Cælo tegitur qui non habet urnam.

Moderatori tamen iudicio ingenuum illorum consilium laudare soleo, qui propter majorum urnas

* Suos rogavit, ne sepeliendum curarent: baculum tantum mortuo in manum adderens, quo corpus abigeret.

dormire cupiunt, & quam fieri potest elegantissime in corruptionem transire. Non corvis equidem, aut Graculis vivacitatem invideo, non majoribus nostris ante Diluvium longa illa sæculorum tædia. Si qua fides Astrologiæ habenda est, annum adhuc Jubilæum superare poterō; nondum unam Saturni Revolutionem absolvi, nec mihi ad trigessimum annum palpavit pulsus, & tamen omnium Europæ Regum, uno excepto, cineres composui. Cæsaribus tribus, quatuor Imperatoribus Turcicis, totidemque Papis cœtaneus fui: ipse mihi superstes invideo, & solis tædere incipit. Voluptates, dum mihi adhuc ferret sanguis, diesque caniculares æstuant, valere iussi; Anteverfura mensentio senectutis vitia: Res omnes tandem severius contemplari incipio, nec præter somnia & larvas hic quicquam aspicio, nos ipsi nihil aliud

aliud quam personæ sumus, scenicæque præstigiæ.

Seç. 41.

ÆTatem fateor, servatoris nostri vita annosiorum precari fas est; fas est ætatem illam superare, quam ille magis morti idoneam censuit. Quod si canities in Cœlis (dictante Theologia) nulla futura est, si omnes virili & justa ætate resurrecturi sumus; quid tandem aliud efficit longævus annorum numerus, quam ut à perfectione illa indies delabamur, ad quam postea revocari oportebit majori miraculo. Spes ulla si esset fore tandem, ut vitiis nostris superstites simus, & à peccato superannati, supplicibus sane genibus implorandi essent Methusalæ anni. At anni incurvant nobis, non rectificant naturam, & vitiosas dispositiones in nequiores habitus convertentes, postremo, quod & in morbis usu

venit, deplorata vitia secum adducunt. Indies nobis minuuntur vires, indies peccata accrescunt, numerusque dierum hæc reddit innumera. Peccatum illud, quod sedecim annos natus commiseras, non idem erit, licet cætera omnia paria sint, cum quadragenarius fueris. Præter inveteratum enim, nec excusandum peccandi habitum, omnes tunc veniæ impetrandæ causas præcidit nobis iudicii maturitas. Omne peccatum eo gravius est quo sæpius committitur: Sicut enim notæ Arithmeticæ, sic peccata augmentur, quorum quod supremum locum occupat reliqua univèrsa superat. Quamvis autem fieri non posse existinem, ut quisquam semel recte vixerit, qui non & recte iterum vivere potuerit; Ego tamen nequam transactas horas repetere, nec vitæ filum de integro ordiri velim; non quod me, ut oportuit, vixisse

vixisse credam, quam causam Cicero attulit; sed quod, ne etiam deterius, metuam. Quid melius & rectius sit, provectius me indies iudicium docet, sed cogunt affectus indomiti, cogit inveteratus peccandi habitus deteriora sequi. Eadem hodie in ætate jam firmata vitia, quæ olim in pueritia, reperio. Pleraque tunc deliqui, quod puer essem, puer itaque & adhuc sum, qui eadem adhuc delinquam. Accidit ergo, ut quis ante senectutis deliria puer sit, & Æsonis balneo ante annum sexagesimum indigeat.

sect. 42.

NEc sane ad annum sexagesimum sine eximia Dei providentia deducitur vita; non sufficit tantum bella & firma corporis temperies. Quamvis oleum forte, quod 70mo anno satis sit, humidum radicale contineat, 30mo tamen anno in nonnullis extinctum comperi. Qui
F 5 iusta

justa volumina de vita longa conscribunt, non omnes ejus causas assignare solent. Nam qui à Radicali tantum Balsamo, & vitali sulphure pendere docent, non docent quare Adamus esset Abele longævior. Est itaque vitæ nostræ occultum quoddam & arcanum filum, quod à Divina quidem sapientia modum & mensuram accipit, at non nisi à perpetua illa & infomni providentia, eodem perductum absolvitur. Cui quidem provinciæ administrandæ, non tantum spirituum, sed & nostræ, sed & omnium creaturarum operæ ignota quadam & arcana ratione inserviunt: Ne igitur immatura querantur funera, quibus sub trigessimum annum obire contigit. Hoc illis cum ipso mundo commune fatum est; cujus structura fragilis, & firmiter compacta ante Cras sive terminum & periodum corruet. Simulatque in eo omnia consum-

summata sint ipse consummabitur, non minus naturaliter extrema illa & universali febre ante annos sexies mille absolutos, quam ego ante quadragesimum, perituros. Est profecto alia, quam Naturæ manus, quæ vitæ nostræ fila deducit. Nec Antipathias tantum & occultas qualitates ignoramus; æque nos interitus nostri ac ortus latent: Noctu textitur ætatis nostræ, & annorum tela; variosque vitæ casus penicillus nescio quis depingit, quem non videmus: Cujus licet nos ignaros fateamur, erraturum tamen eum non esse certum est, qui dextram divinam subesse agnoverit.

Sect. 43.

DUobus illis Lucani versiculis vehementer oblector, ex quo non tantum puerorum more interpretari, sed etiam intelligere cõtigat:

*Victurosque Dei celant, ut vivere durent,
Felix esse mori.*

F 6

Plu-

Plurima quidem à Poëta hoc egregie dicuntur, à Stoico, credo, genio suppeditata; nec pauca in Zenonis Philosophia, & Stoicorum doctrina reperies quæ è pulpito profecta satis Theologica sunt. Sunt tamen hanc in partem vehementiores isti, qui mortem sibi ipsis consciscentes laudant, & Catonem *ὠτοφόνου* tantopere extollunt. Et sane hoc non mortem quidem, sed vitam tamen reformidare. Egregiæ plane fortitudinis est mortem contemnere, fortius tamen facit is, qui vivere audet, quoties vita sit morte terribior: Cujus rei præclarum nobis exemplum Religio præbet: nec enim ad unum illud Jobi comparanda sunt, quæcunque de Curtio, Scævola, & Codro decantari solent. Certe leves esse mortis cruciatus præ morborum carnificina arbitrator, aditumque ad mortem morte ipsa longe acerbiorem judico. *Emori nolo,*

nolo, sed me mortuum esse nihil curo. Cæsaris Religionis si essem, cum Cæsare quoque exoptarem unico potius ictu absolvi, quam lentis morborum ferris excarnificari. Qui se ipsos extrinsecus tantum contemplantur, propriam vitæ appendicem valetudinem credunt, & corporis sui constitutioni succensent, si quando ægrotent; Mihi vero, cui corporis nostri partes explorasse contigit, & scire quam tenuibus filamentis hæc fabrica cohareat, non semper potius ægrotare nos mirum videtur. Cumque mille sint januæ quibus morti aditus in corpora patet, benignitatem nobis Divinam gratulari soleo, quæ mortem non nisi semel obeundam voluerit. Non tantum morborum improbitate, non Veneni tantum scelere perimus; stulte Bombardarum occisiones, & nuperas necandi artes querimur, vitæ necisque potestatem

statem in nos habet unaquæque manus, & obvio cuilibet multum debemus, qui non occidat. Hoc tantum miseris solatii superest, Vitam nobis quilibet adimere potest, mortem nemo. Hinc Deus ipse se non exemit; nec enim in carne immortalis esse, nec quod in ea immortale erat suscipere voluit. Prorsum intra carnis mœnia non habitat fœlicitas; hanc nullum præceptum Opticum his oculis spectandum dabit. Primus Jubilæi nostri dies mors est, & vota sua Diabolum fefellerunt: non tam vita fœlices futuri eramus, quam morte sumus. Non est uspiam miseria præterquam in ipso solo, in quo nullus est miseriæ finis. Quod & Stoicus recte judicat, si ad illius sensum interpretemur; Oblitus est se mori posse, qui miseriam queritur; non in ullius mali potestate sumus, dum mors in nostra.

Sett.

Sett. 44.

PRæter istam autem ita proprie dictam & vero nomine mortem, sunt aliæ quædam, quarum meminisse solent Theologi, nec ex in totum opinor, Metaphoricæ. Hujus generis Mortificatio est, qua peccatis & mundo morimur. Duplicem itaque Horoscopum unumquemque habere ajo, humanum alterum, natalem puta; alterum Christianum, nimirum Baptismum; à quo solo, horis illis Combustis & adjectitiis diebus exclusis natales numero; non quicquam me esse reputans, antequam servatoris mei essem, & in Christi Albo ascriptus. Hanc vitam quicumque non vivit, umbra & spectrum est, crassissima licet carne conspicuus. Quotidie moriendum esse, quo immortales simus moralibus hisce documentis monemur; nec satis recte mihi mortem meditari videor, quoties

ties Sceleton aliquod aut Calvariam
obviis illis cogitationibus contem-
plor, quæ nobis inde plerumque sug-
geri solent. Ideoque tritum illud
Memento mori, in Hypomnema ma-
gis Christianum ampliavi, *Memen-
to quatuor novissima*, quatuor illa ine-
vitabilia omnium communia, *Mor-
tem, Iudicium, Cælum, Infernum*. Ipsi
quidem Ethnici ultra mortem & se-
pulchrum prospicientes, Rhada-
manthum nescio quem, iudicium-
que subeundum trepidarunt, utcun-
que id alio quidem modo, & prout
Naturæ lumen docuerat. Non satis
equidem mirari queo, ex quo tan-
dem oraculo, aut à qua Sibylla vati-
cinium illud de futuro mundi incen-
dio surripuerint: aut unde illud Lu-
canus didicerit,

*Communis mundo superest rognis ossibus astra
mixtura.* —

In stare jam mundo interitum cre-
do, nec tamen cum aut labefacta-
tum,

tum, aut senio confectum esse, aut
unquam ei à seipso oriturum exiti-
um. Supra naturam erat creatio,
supra Naturam itidem futura est
contraria Annihilatio. His modis
eum perdere nihil poterit, nisi so-
lus ex ore Divino spiritus, consu-
mens ille ignis, quo nullum compa-
randum Philosophia novit. Sunt
qui mundi Creationem momento
temporis absolutam credunt, ejus-
demque exitium pari olim celeri-
tate expeditum iri: Sex autem dies
illos ita ex ordine à Mose exposi-
tos pro momento habent, & inde
potius magni illius operis Ideam in
Divina mente expressam, quam
operandi methodum declarari do-
cent. Ita reos die novissimo coram
tribunali sistendos esse, aut eum
fore in Iudicio processum, quem
sacra pagina innuere videatur, &
qui ad literam commentantur exi-
stimant, nequaquam credo. Ineffa-
bilia

bilia enim hujusmodi mysteria modo vulgari & exegetico in scripturis traduntur : cumque hominibus scribantur, non quemadmodum revera se habent, sed quemadmodum intelligi possunt, exponi solent. In quibus tamen variæ pro ingeniorum varietate interpretationes cum Religione recte constare poterunt, nec hujus aut illius Ædificationi ullo modo officiant.

sect. 45.

In Evitabilis autem temporis hujus diem aut annum præfinire vellet, non tantum insania convincibilis est, & legibus obnoxia, verum etiam manifesta impietas. Quomodo tandem Eliæ 6000. annos interpretabimur, aut illud Rabbinico communicatum credemus, quod Angelis negatum sit. Hoc sane olim ex Diabolo Delphico quæsitum perquam velim; mirum vero quali tandem Amphibologia usus fuisset.

fuisset. Non ævo tantum præterito varias Astrologorum prædictiones res hæc mire ludificata est, verum etiam hodie complurium Helleboro nimis indigentium vaticinia; qui cum nec præterita, nec præsentia intelligant, futurorum scilicet præscii haberi volunt; homines in hoc tantum nati; ut miram atræ bilis efficaciam ostendant, utque * veterum potius vaticiniorum fidem liberent, quam nova afferant. *Futurum est, ut in diebus illis audiat bellum & rumores bellorum*: mihi non tam vaticinium videtur, quam per omnia usque sæcula, ex quo primum edita est, constans & perpetua veritas. *Tunc erunt signa in Sole, & Luna & Stellis*: Quomodo vero quasi fur nocturnus venturus est, cum signa det adventus sui? Notum illud indicium à revelatione Antichristi

* In diebus illis venient mendaces, & Pseudo-Prophetae.

peti-

petitum æque obscurum est : juxta vulgarem nostram computationem jam dudum venit. Equidem ut aperte, quod sentio, loquar, hunc Theologiæ esse lapidem Alchymisticum propemodum credo : ad cujus inventionem licet præcepta inductionesque probabiles tradantur, per paucos tamen reperiri arbitror, quibus eundem pervestigasse contigit. Instare usque mundo interitum, etiam superiora quæque sæcula crediderunt, nec illis minus, quam nobis, quotidiana expectatio animos erexerat. Et tamen adhuc Sancti illi sub Altari suspirantes exoptulant, *Quo usque Domine?* & vereor ut, qui nunc decedunt eandem olim querelam effugiant, magnum illum omnium Jubilæum non sine gemitu & suspiriis expectaturi.

Sect.

Sect. 46.

Hic tandem Dies magnum illud Dei attributum, Iustitiam vindicabit : hic tenebras istas & nodos facile expediet, in quibus hodie explicandis vel à sapientissimis tam misere sudatur : Hic quæcunque in hoc mundo minus æque distributa, minus juste administrata videntur, summa cum æquitate in futura hæc omnia componet : Hic unus Dies omnes præterlapsos comprehendet ; Hæc est mundi istius novissima scena, in quam ad absolvendam Fabulæ catastrophæ universæ denuo personæ rediturae sunt. Hic solus efficere valet, ut in occulto probi simus, justumque & honestum sine arbitris colamus, *Ipsa sui pretium virtus sibi* : quod tamen axioma frigidius est, quam ut in immoto & constanti Virtutis tramite animorum nostrorum levitatem coërceat. Dum forte secretus

tus aliquando & solus meditor, quo animum à vitiorum turpitudine cohibeam (quæ quidem ars Senecæ fuit minime mala) charissimorum meorum & præstantissimorum præsentiam imaginari soleo, quibus testibus emoriar citius, quam aliquid turpe, aut indignum admittam. Quod tamen nihil aliud est, quam moraliter bonum esse, non ejus causa, à quo remunerandi sumus ad diem novissimum. Divinum ejusdem institutum æmulatus, omnem de Cælo & Inferno cogitationem ex animo seponebam, si forte sic etiam bonus esse piusque studere possem: Comperi sane me ex liberali quodam & ingenito Virtutis amore eidem etiam gratis servitutum esse; non tamen ea animi constantia eandem revereri & colere posse, quin aut ex naturæ imbecillitate, aut tentatione aliqua graviuscula oblivisci ejus contingeret. Cineris

neris itaque nostri resurrectionem assidue cogitare, eorumque omnium, quæ hic pie recteque conati sumus, accipienda præmia, hoc solum actionum nostrarum vita, & animus est. Hoc si demas, Religio Sophisma est, Luciani, Euripidis, & Juliani impietas, non blasphemia sed subtilis veritas; & cordate tantum Philosophantur Athei.

sect. 47.

Mortui quo pacto resurrecturi sint, nullus quæro. Possibilia tantum credere non Fidei est, sed Philosophiæ. Multa sunt in Theologia verissima, quæ nec ratione probari, nec sensu confirmari possunt: multa itidem in Philosophia ex sensu constant, quæ ratione demonstrari nequeunt. Quæ enim unquam rationes cuiquam persuaserint Stylum Nauticum ad septentriones converti: cum tamen hoc & possibile & verum sit, & si unicum

cum sensus experimentum accesserit, non difficulter credibile. Credo cineres nostros dispersos passim & dissipatos relictum iri; credo post tam varias tam longas peregrinationes, post tot tantasque per mineralia, per plantas, per animalia & elementa transmigrations ad proprias iterum formas divinæ vocis imperio reducendos, iterum ad primævam & prædestinatam sui corporis figuram instaurandam olim coituros. Cum jam mundus crearetur in species suas digesta est indigesta illa moles: idem cum peribit, in singula individua digerenda erit. Sicut autem in Creatione distinctæ rerum omnium species in eadem massa confusæ latere, donec tandem Congeriem illam in alias atque alias formas secrevisset divinæ vocis sæcunditas: sic olim putres istas reliquias, ita per innumera formarum genera disper-

sperfas, ut cui jam corpori debeantur oblitæ videri possint, ad suum quasque individuum, ad suam quasque figuram Deus omnipotente voce die novissimo evocabit. Tunc demum Adami sæcunditas, tunc feminis ejus apparebit contagio, in tot myriadas dilatatas. Admirari sæpe soleo artificialem illam Mercurii resurrectionem, qui, postquam in mille formas mortificatus fuerit, suam tamen iterum emergens recipit, fitque idem ipsum quod ante fuerat. Si enim Physicorum more Philosophandum est, insensibilibus id genus corruptionibus non intercunt illæ corporum alterabilium formæ, nec à sedibus suis facessunt, ut vulgo credimus, sed in partes penitiores tantum & inaccessas se recipiunt, & colligunt, in quibus ab adversariorum impetu proteguntur. Plantam in cineres reductam videns contemplativus à

G

Scho-

Scholis Philosophus, hinc formam protinus perire & in æternum valedicere credit. Cum tamen hic formas non perire Artifici sensibili constet; sed tantum in partes incombustibiles abscondisse se, ibique à voracis ejus elementi actione tutas latitare. Hoc experientia compertum est: Artis enim opera ex Plantæ cineribus Plantam ipsam revocari, & ex favillis in folia & caulem redire vidimus. Quod ergo in inferioribus istis ars humana potest, quæ Blasphemia est negare id ipsum in præstantioribus posse Omnipotentis Dextram? Hæc est mystica illa Philosophia, à qua nemo revera doctus atheus discedit, quin potius visibilibus hisce experimentis indies proficiens, tandem vero nomine Theologus exit: nec per somnium tantum ut Ezechiel, sed manifestos & visibiles Resurrectionis typos vigilans intuetur.

Sect.

Sect. 48.

Renatos autem duæ nos sedes protinus excepturæ sunt, eaque inter se omnino contrariæ, Cælum & Infernum. Hæc quid, aut ubi sint, determinare, meam sane Theologiam superat. Apostolorum ille eloquentissimus, cui Cæli crepuscula videre datum est, negativam tantum descriptionem reliquit: *Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis venerunt.* Seipso exutus est, ut ea videret, quæ, cum ad se redierat, eloqui non poterat. Sancti Johannis descriptio per Chrysolithos, Smaragdos, & id genus gemmas facta, crassum hoc cælum, quod intuemur, non satis pro dignitate exprimit. Ut ergo rem brevi expediam, ubicunque locorum ita omni genere felicitatis abundet anima, ubicunque immensus spiritus ejus appetitus ita saturatus requiescat, ut nihil amplius, nihil aliud cupiat,

G 2

hic

hic cœlum revera futurum arbitror. Hoc autem solummodo ex ejus Essentia fruitione accidere potest, cujus infinita bonitas, non suis ipsius tantum desideriis, sed etiam votis nostris inexplebilibus satiandis sufficit. Ubicunque se nobis Deus intuendum præbet, ibi cœlum est, etiamsi intra aspectabilis hujus mundi fines. In cœlo itaque versari potest humana Anima ubicunque fuerit; etiam corporis sui parietibus adhuc inclusa: Cumque in corpore suo habitare desinet, in Anima sua, hoc est, in creatore suo habitare poterit. Sic dici potest Paulus, sive in corpore, sive extra corpus, in Cœlis fuisse. Qui in Cœlo Empyræo Cœlum statuunt, excidii mundani immemores sunt: Pereunte enim hoc mundo aspectabili, Cœlum Empyræum, aut aliquid Vacui simile, omnia fient. Qui tunc ubi Cœlum sit quæsierit, quærat idem ubi sit divi-

divina præsentia, aut beatificæ visionis gloria. Turpiter in Philosophiam peccavit Moses, utcunque omni Ægyptiorum sapientia eruditus, cum Deum hisce Carnis oculis vidisse vellet, & à Creatore suo, hoc est, ab ipsa veritate contradictionem peteret. Qui ex Parabola illa, in qua Dives ex Inferno Lazarum in Abrahami sinu alloquitur, duo hæc loca non procul inter se distare arguunt, adeoque extrema illa in eadem prope vicinia habitare, de glorificatis creaturis crasse nimis judicant, quarum oculi Sole ipso perspicaciores, ad extremum quodque sine Specillis facile pertingent. Si enim visionis facultate usuri sunt glorificati oculi, non angustiores fore tunc visus limites arbitror, quam in quibus hodie spatiatur intellectus. Corpora duo supra Sphæram decimam, aut in Vacuo collocata, quemadmodum philosophatur Aristoteles, se mutuo

visura non esse assentior; deest enim ejusmodi corpus, & medium quod species sensibiles ab objecto ad sensum trajiciat; ubi vero nec medium ejusmodi futurum est, nec lumen quod medium rite attemperet, & nihilominus perfecta visio, obmutescere sane oportebit Philosophorum placita, & opticam magis exquisitam adhiberi.

Sect. 49.

IGnem esse Inferni Essentiam non possum statuere; quid tandem rei sit Purgatorius ille ignis, non intelligo; nec quo pacto Animæ substantiam, aut depasci aut purgare valeat. Flammas illas sulphureas, quas Scriptura memorat, non de ea Gehenna intelligi opinor, quæ nunc est, sed quæ futura; in qua omnes cruciatuum nostrorum numeros ignis absolvet; corpus enim & subjectum habiturus est, in quo Tyrannidem suam exerceat. Opinantur nonnulli, iique

iique ordinis Textuarii Theologi, ignem hunc eundem specie cum nostro futurum. Mirum quidem hoc videri possit; Demonstrare tamen potero, quo pacto etiam ignis ille corpora nostra deprædari, nec tamen consumere queat. Reperiuntur & in hoc mundo materiali corpora quædam in flammis potentissimis insuperabilia, quæ, quamvis ignitionem & liquationem patiantur, perire tamen nesciunt. Scire perquam velim, quo pacto Moses igni actuali vitulum aureum calcinaverit & in cineres redegerit: Mysticum enim metallum illud, Aurum dico, cujus solarem & cælestem naturam admiror, ignis violentiæ si objicias, ignescit tantum & liquefit, non consumitur. Sic quando Corpora nostra, partibus volatilibus & caducis adeptis, auream quandam temperiem, firmam nempe, & invictam reformatam sortiuntur, ut maxi-

me ab ignis impetu patiantur, usque tamen in mediis flammaram amplexibus jacebunt nunquam peritura. Si autem hujus tantum elementi violentiam subitura est hæc mundi fabrica, multa profecto corpora impune effugient, nec cælum tantum in exitium ruiturum non est, sed ne terra quidem; immo magis esse terram tum demum incipiet: nunc enim terra non est, sed nescio quid ex igne, aëre, aqua, & terra compositum. Tunc vero his omnibus purgata suiipsius similior exhibit, nimirum, Cinis. Qui inter Philosophos mundum igne periturum opinati sunt, nihil minus intellexerunt quam Annihilationem, à Causis quidem sublunaribus nunquam profecturam. Ejus enim elementi propria & suprema actio vitrificatio est: Unde Chymici quidam non illepide dicunt vitrea omnia & Crystallina ex ultima conflagratione evasura. Nec est

est cur ad istam *Annihilationis* vocem horreamus, aut Deum, quæ creavit perditurum, miremur. Cum enim qui ipse Microcosmus est, & tunc revera ita esse apparebit, Homo adhuc restet, non dici potest mundus periisse. Oculi Divini, & fortasse, cum glorificati fuerint, nostri etiam, Mundum in hac ejus Epitome, & compendiosa essentia perinde videbunt & contemplabuntur, ac hodie in spatioso hoc & explicato volumine. In ipso Plantæ femine jam folia enata, jam flores & fructus perspiciunt & divini oculi, & intellectus humanus, utcunque hæc sensus fugiant. Quæ enim adhuc in potentia sunt, respectu sensuum, ea quasi jam existentia intuetur intellectus. Hoc modo Deus omnia intuetur, nec opera sua in Epitome minus plene contemplatus est quam in justo volumine; non minus totum mundum in brevi illo Diei sexti

Enchiridio, quam in sparsis suis, & immensis operibus quinque præcedentium.

Señ. 50.

PER flammam & corporeos cruciatus à plerisque describi solet infernum, eadem plane methodo, qua cælum à Mahomete. Hæc sane horrore & strepitu vulgi aurem terriat. Si vero nihil gravius Infernum habeat, non dignum est, quod cælo è diametro opponatur: Cujus felicitas ejus nostri partis erit quæ eam melius & rectius percipere poterit: Dico autem immortalem illam Esfentiam, illam à Divinitate deductam Coloniam, Animam scilicet. Verum enim vero ut sub terra infernum statuamus, certe eandem Dæmoni circumeundam partim negare non possumus. Nimis crasse loquuntur, qui in ardētibus illis montibus collocant, qui quidem vulgo infernum repræsentant. Dæmonis

do-

domicilium est cor humanum. Gehennam ipsam, ipsam Luciferi regiam intra meipsum aliquando sentio, & tanquam redivivus Legion, Dæmonum tumultuantem turbam in pectore circumfero. Tot profecto inferna sunt, quot olim mundos Anaxagoras credidit: nec cum septem essent in Magdalena Dæmones simplex erat atque unicum infernum. Suum enim sibi ipsi infernum est unusquisque Dæmon: satis pœnarum secum circumfert, nec spatio ampliori ad supplicium opus est. Sic & Animus peccatorum conscientia exagitatus, umbra quædam est, & præludium inferni. Quis non miserando istorum consilio ignoscit, qui sibi ipsis mortem consciscunt? Hoc ipsum Dæmon facturus est, si modo hoc ipsi in manu esset; id quia non est, sine fine miser est, & ideo tantum miserrimus, quia immortalis.

G 6

Señ!

Sect. 51.

Nunquam equidem ad inferni nomen horrere soleo, quo nomine & Deo gratias ago, & mihi gratulor. Non unquam ad ejus descriptionem expallui: ita cœlo plerumque contemplando inhæreo, ut prope Inferni ideam ex animo deleverim; sollicitus potius, ne illius gaudia amittam, quam ne hujus cruciatus patiar. Satis pœnarum est illis excidere, nec opus est graviori Inferno. Nunquam me vox illa terribilis à peccando deterruit, nec quod aliquid unquam recte fecerim, huic nomini acceptum fero. Deum revereor, non reformido. Efficiunt beneficia ejus, ut ante me peccatorum pudeat, quam pœnarum metus occupet. Hac ratione non nisi coactus, & tanquam extremo remedio commotus utitur, id que potius ad deterrendos à peccato impios, quam quos bonos ad se colendum incitaret.

Quem-

Quemquam unquam in Cœlum metu coactum fuisse non arbitror. Ii tandem honestè Cœlum petunt, qui Deum sine Gehenna culturi erant. Reliqui omnes qui Gehennæ formidine officium faciunt, mercenarii sunt: & utcunque se servorum nomine venditent, vernæ tantum & Dei omnipotentis mancipia.

Sect. 52.

UT autem bona fide agam, & simpliciter quod res est loquar, quoties vitæ meæ casus & discrimina recensens Divini digiti tutelam reputo: nihil est, quocunque aspicio, nisi immensus beneficiorum cumulus, tum in universum genus humanum, tum seorsim in meipsum congestus. Quæque alii infortunia, supplicia, miserias, & res adversas vocant, mihi qui rem penitus excutio, non tantum in effectus visibiles defigens oculos, ea omnia, & apparent, & revera semper eveniunt, occulta & quasi

quasi dissimulata benevolentiae ejus munera: sive hoc mihi ex affectuum praëjudicio accidat, sive quod æquius & faventiori animo omnia ejus beneficia excipiam. Singularis plane sapientiae est, omnes Dei actiones ita perspicaciter & sine affectibus judicare posse, ut semper justitiam ejus à misericordia distinguentes, duo illa nobilissima attributa ne confundamus. Favente tamen Logica etiam ille dissertaturus est, qui de Administratione Divina ita distinxerit, ut vel Iudicia ejus in Beneficiorum numerum asserat. Est enim Deus erga omnes misericors, quippe cujus tanta sit in pessimos facilitas, quantum ne optimi quidem merentur. Et si eum in hoc mundo neminem punire dixerò, ut maxime Paradoxum sit, absurdum tamen non est. Homicidii reum si forte Iudex multa tantum irrogata absolvat, quis demens non potius Iudicis clementiam admiri-

admiretur, quam aut hoc supplicium nominet, aut sententiam illam inique ferat? Crimina itaque nostra capitalia cum sint, nec tantum mortis, sed & aeternae damnationis reos agant, hæc nos damno aliquo, aut morbo, aut infortunio si luimus, idque fati habet Divina clementia: quis furor est, hoc supplicium potius quam summam misericordiam nominare, potius sub Iudicii fascibus queri, quam Clementiae sceptrum admirari. Eum igitur adorare, colere, & admirari Gratitude officium est, quod ut præstemus, & natura nostra, & vitæ conditio obligat: eumque me cogitationibus istis adorare, qui illas optime novit, negaturus non est. Cælo, & ejus felicitate ut potiar, accidentale est, nec enim hoc agit pietas mea: felicitatem illam minime promereri, vix salva modestia expectare possum. Duo enim novissima omnium communia præmia & pœ-

& poenæ, ita per summam clementiam statuuntur ut nec pro merito, nec ex proportione factis respondeant; hæc enim merita nostra infinite superant, illis longe graviora commeriti sumus.

sect. 53.

IN Christum non credentibus nulla salus: hoc est, ut quidam interpretantur, post Christum natum: at de præcedentibus etiam sæculis intelligi Theologia docet. Unde fit, ut Philosophorum illorum optimorum, sive Heroum exitus, qui ante Incarnationem decesserunt, multum diuque in animo versare soleam. Iniquum est horum Animas in Infernum deturbare, quorum vitæ nobis adhuc virtutis & pietatis exempla præstant. Cum autem Infernum in tot Regiones divisum sit, æquum sane fuerat, ut his etiam Limbus aliquis statueretur. Quid tandem dicemus, cum commenta illa

Poë-

Poëtica in Veritates exire, & fictas illas Furias in non fictos Dæmones mutari videbimus? Quam attonitis illi auribus hanc de Adamo Historiam excepturi sunt, propter eum plectendi de quo nil unquam audiverant? Illine, qui originem suam è Diis deduxerant, se infelicem hominis peccatoris progeniem experientur? Arrogantis plane ingenii est Dei omnipotentis actiones, & Divinæ Administrationis æquitatem in Controversiam adducere. Si, ut me docuit, sic & alios doceret animi humilitas, immensam illam Creatoris & creaturæ distantiam contemplari, si unam hanc Pauli similitudinem serio perpenderemus, Num dicit figmentum fictori, cur me tale fecisti? Certe insolentibus istis rationis disputationibus rectius occurreretur, nec definitivam Dei sententiã ex Cælo aut inferno repeteremus. Qui ad rectam Rationis normam, & legem vivunt, vivunt

vivunt tantum ex Generis sui natura, quod & Bruta Animantia faciunt: nec ullum actionibus suis præmium postulare debent, cum solummodo naturæ suæ dictatis, ut oportet, obtemperent. Patet itaque quod demum omnibus necessario patebit, nullam omnino salutem, nisi per Christum dari. Quam veritatem vereor ne magna illa Virtutis exempla olim confirmatura sint, adeoque in seipsis experiantur, nullam in terris actionem ita omnibus numeris absolutam & perfectam esse, ut Cælum sibi jure vindicare queat.

Sect. 45.

NEc sane aut horum, aut aliorum ullorum vitas cum ipsorum Doctrina per omnia congruisse arbitror. In suæ ipsius Ethicæ præcepta peccasse Aristotelem satis constat: Nephritidis Paroxysmum sine gemitu non pertulere Stoici, qui tamen

tamen affectus omnes strenue damnantes, in medio Phalaridis Tauro ridere jubent. Sibi ipsis non constant Sceptici prædicantes se nihil scire, nam etiam cum hoc dicunt sibi cæteris omnibus plus scire videntur. Diogenem ajo hominem sui sæculi arrogantissimum fuisse, quique honores omnes majore animi ambitione repudiaret, quam Alexander quæreret. Insigniter hic nobis imposuere vitium & Diabolus: quo studiosius vitavimus, eo penitius illaqueati sumus. Ducem Venetum, qui injecto in undas annulo, Tethyn uxorem ducit, prodigum non voco: Ritus enim solennis est, & Reipublicæ utilis. Philosophum vero illum, qui nummos suos ad vitandam avaritiam in mare projecit, insignem profecto nepotem dixisse non dubito. Non via trita, & publica ad Virtutem iter, non è nexibus istis & ænigmatibus peccati faci-

facile expeditur. Religioni juxta ac virtuti Panoplia quadam ad perfectionem opus: qua ab hoc vitio muniti cum illo progrediamur. Et sane prudentiores isti, qui Rationis ductu & filo utuntur, citra veniam peccant; Rudiores identidem sine dedecore impingunt. Ad unicam Actionem juxta bonitate absolvendam tanta circumstantiarum turba requiritur, ut sine præceptoribus & libris bonos & probos esse non liceat. Usu autem venire solet; ut hominum praxis non pari gressu cum Theoria procedat, immo sapius in contrarium ambulet. Rectum bonumque natura agnoscimus, natura deteriora sequimur. Facundia illa, qua apud alium valui, nullum pondus apud meipsum habitura est. Vitiosus nobis appetitus inest, qui docta quidem Rationis præcepta patienter audiet, non alia facturus, quam quæ libuerit.

Omnes

Omnes denique monstra sumus, partim ex Bruto, partim ex homine composita: Opera danda est, ut sapientem illum Chironem, qualem Poëtæ fingunt, imitati, hominem bestia superiorem statuamus, sensusque ad Rationis pedes sedeat. Postremo omnes cum Deo servari velim, paucos servandos esse cum hominibus statuo: tenui adeo ponticulo, viaque angusta ad vitam transiri. Hi tamen angustiori limite, quam Christus unquam voluit, Ecclesiam Dei includunt, quicumque intra particulares aliquot nationes, ecclesias, aut familias coercerent.

Sect. 55.

Qui Dei Ecclesiam Strabonis tunica involventes intra solos Europæ fines cohibent, non minus Geographiæ periti videntur, quam olim Alexander, qui se universum terrarum orbem perdomuisse credit,

dit, cum nondum dimidium ejus subjugasset. Esse enim, tum in Asia, tum in Africa, Ecclesiam Dei, inficiari non licet, nisi Apostolorum peregrinationes, martyrum obitus, conciliorumque complurium sessiones in iis locis habitas oblivisci velimus; quæ, ut judicio etiam reformato approbamus, ita tum habita fuisse fatendum est, cum adhuc Ecclesia nostra in Cunis vagiret. Nec æquum est, ut quoniam pauca sunt, de quibus nobis cum illis non convenit, eaque forsan humano judicio graviora, quam divino, à Cælo nos invicem excommunicemus; nedum Christianos illos, qui omnes quodammodo martyres sunt: qui, quod nobilius est, fidem suam Persecutione propugnantes, cultum illum Deo in Flammis præstant, quem nos in Aprico. Numerum quendam esse electorum, & multos servandos, fatemur omnes: at si quis universas

nostras omnium sententias collectim inspiciat, nec ulla jam salus erit, nec ulli servandi: Damnat nos Ecclesia Romana, nos illam: nostræ Ecclesiæ doctrinam subreformati & sectarii Damnationi adjudicant, hos omnes Atomistæ, & Familistæ, reprobant, & hi illos: sic Cælum, quod nobis pollicita est Divina Benignitas, opinionibus nostris & dogmatibus ipsi nobismetipsis certatim præcludimus. Sanctum Petrum non unicum esse oportet. A sectis, & Ecclesiis particularibus occupantur portæ Cælestes; aliæ vicissim ab aliis introitu prohibentur. Cælum omnes petimus invitis & indignantibus aliis: vereorque, ne ex minore, dubium Charitate, an majore ignorantia, non tantum in nostræ, verum etiam alienæ salutis fundamentalibus errerit.

Sect. 56.

Multos humana sententia damnatos servari arbitror, & multos vicissim damnari, quos illa Electis annumerat. Miranda certe, & inopinata, tum misericordiae, tum justitiae exempla in Iudicio extremo spectaturi sumus: ideoque aut hos, aut illos definiri, non tantum in homine Stultitia est, verum etiam in ipsis Dæmonibus insolentia. Spiritus enim illi, utcumque sagacissimi, haud facile de servandis divina re possunt. Id enim si possent, laboribus suis jamdudum superfedissent, non amplius peragratis terris devorandos quæsituri. Qui legem severe interpretantes, Solomonem Damnationis reum agunt, eadem quidem opera non seipsum tantum, sed & universum genus humanum damnant; per literam enim, & scriptum Dei verbum nemo mortaliū à Mortis potestate eximitur:

Est

Est autem prærogativa quædam Divina, & voluntas arbitraria, Legis litera superior, & à cujus solo beneficio salutem speramus. Hac via Solomoni in Cælum patuit, nec ipsi minus, quam ipsius iudicibus.

Sect. 57.

Innumeram istam Multitudinem, & immensa eorum agmina, qui salutem ambiunt, qui acus istius foramen transire cogitant, attonitus sæpe admirari soleo: Nomen illud & Compellatio, *Grex parve*, pietatem mihi dejicit non consolatur, præsertim cum meam ad meipsum reversus vilitatem meditor, quam præ cæteris omnibus longe humillimam iudico. Anarchiam in Cælo futuram non arbitror; sed ut inter Angelos Hierarchiæ sunt, ita inter Sanctos, gradus quosdam fore & ordines dignitatis. Equidem non ordines illos supremos affecto, non ea est animis ambitio; Illud tantum

H in

in votis est, quod & abunde felicità-
tis fuerit, ut in extremis Cæli agmi-
nibus extremus subsequar.

Sect. 58.

ME in numero Servandorum
esse pro certo quidem persua-
sum habeo, nec tamen sic ut ita esse
dejerare ausim. Constare mihi vi-
detur, & citra omnem dubitatio-
nem credo, urbem quandam esse
quam Constantinopolim nomi-
nant: Hoc vero jurejurando affir-
masse perjurii genus est; cum ejus
rei certitudinem nullo sensuum te-
stimonio exploratam habeam. Sunt
fateor, non pauci, qui indubitam
certitudinem jactant; attamen si
quis serio & submisso judicio ani-
mæ suæ vilitatem reputaverit, mul-
tis profecto dubitationibus conti-
nuo occurret, adeoque minime sibi
opus esse illud Pauli præceptum
comperiet, *Cum timore & tremore*
vestram ipsorum salutem conficite. Sa-
lutis

lutis meæ eandem esse causam sta-
tuo, quæ Electionis fuerat, Dei ni-
mirum Clementiam, & beneplaci-
tum, antequam aut ipse essem, aut
Orbis fundamenta jacerentur. Chri-
sti olim oratio fuit, *Antequam Abra-
hamus* esset ego sum. Quod tamen
aliquo modo de meipso dicere pos-
sum; non enim ante meipsum tan-
tum, sed & ante Adamum fueram,
nempe in Idea divina, in Synodi
ejus Decreto, quæ per omnem usque
æternitatem habita est; Quo sensu
mundum hunc ante Creationem
fuisse ajo, finemque habuisse, ante-
quam inciperet; sic ipse mortuus
sum priusquam viverem, mortuus in
Paradiso, utcunque sepeliendus in
Anglia, ante Cainum natum ex Eva
abortivus.

Sect. 59.

ZEli insolentes, qui fide tantum
freti opera damnant, merita
non tollunt; Fidei enim Efficacia

H 2

con-

confisi Deum quodammodo ad conditionem adigunt, & arte quadam sophistica Cœlum vendicant. Decreverat Deus illos tantum, qui canum more aquam lamberent, cladis Midianiticae gloriam reportaturos, nec tamen ideo poterat quiscquam eorum hanc gloriam, aut jure vendicare, aut se hoc nomine promeruisse, credere. Fidem veram, & qualem Deus exigit non tantum signum & indicium, verum etiam medium salutis esse, non nego, hæc vero ubi invenienda sit, prorsus ignoro. Si autem Discipuli ipsi, Familiares illi Servatoris nostri, fidem, quantum est Sinapis granum, non habuere, quod adeo ipsis objectavit; quantula tamen movendis montibus suffecisset, illam certe, quam nos jactamus, aut nullam aut perexiguam esse oportet. Hic Fidei meæ tenor est, multa quidem singularia, multa ad abnormem affectum

fectum meum accommodata complectens; quæ nisi maturiori aliorum judicio arrideant, omnia repudio, iis tantum patrocinatorus, quæ Doctissimorum calculus approbaverit.

PARS ALTERA.

Sect. I.

UOD autem ad *Charitatem*, alteram illam virtutem attinet; sine qua Fides nihil aliud quam notio est nullius existentia: Ingenium illud misericors, & humanum, quod à Parentibus accepi, fovere semper, & ad scriptas præceptasque *Charitatis Leges* formare conatus sum. Et si mei ipsius *Anatomiam* recte calleo, ad *Virtutem*

hanc formatus, & fictus à Natura videor. Is enim sum, qui omnis hominum Generis societatem amplector, nec ab ullius consuetudine abhorreo. In Diata, affectibus, aëre, & similibus, Antipathia, seu potius *ἰδιουμοσύνη* mihi nulla est. Ranas, Testudines, & Fungos, Gallorum dapes non miror, non Judæorum Locustas; eadem etiam quoties adesse contigit una pransurus; nec meus hæc magis, quam illorum Stomachus averfatur. Olera è Cæmeterio non minus libenter edo, quam ex horto lecta. Non Serpente, Scorpio, Lacerto, & Salamandra visis territus resilio, non Bufone, aut Vipera conspectis lapidem quæro. Vulgares Antipathias, quas in aliis sentio, in meipso non reperio: non innatas illas Gentium inimicitias, non Gallum, Italum, Hispanum, aut Belgam ex præjudicio intueor: Sed in

in quibuscunque ingenium, aut mores, æque probatos reperio, hos omnes aliquatenus amplector & colō. In Climate quidem octavo natus sum: ita tamen ut ad unumquodque æque natus & constellatus videar. Non ejus sortis planta sum, quæ non nisi in hortis vigeat. Quodlibet Cœlum, quælibet Regio mihi Patria est; & quicumque me locus, aut meridianus habeat, in Anglia sum. Naufragus fui, nec tamen aut Ventos aut fluctus odi. Sæviente tempestate, aut meditari, aut ledere, aut dormire possum. Omnino denique rem nullam averfor: Mendacii me argueret conscientia, si præter Dæmonem unum, me ullam essentiam ita detestari aut odisse dixero, ut in gratiam nequeamus redigi. E vulgaribus odii objectis si quod sit, quod contemno & rideo, non aliud est, quam prodigiosum illud & multiceps monstrum,

strum, omni Religioni, Virtuti, & Rationi inimicum, Vulgum dico, quem si disjunctim & seorsim contempleris, Homines quidem vides, & Dei Creaturas Ratione præditas, idem ingens bellua est, Hydra ipsa monstrosior in unum confusus. Hos stultos vocare Charitas non vetat, nec enim eos alio nomine dignati sunt Scriptores divini: Hoc Solomon in Canonica scriptura prodidit, quod adeo nos inter fidei articulos recipere tenemur. Vulgum autem cum dico, non plebeculam tantum, & infimæ fortis homunciones intelligo. Est & inter Patricios plebeia quædam & ignobilis, turba, ex eodem prorsus luto fictam diceres; Hominum quidem genus ipsis Mechanicis contribule, utcunque Animi tenuitatem deauraret Censuræ, & Crumena pro stultitia tranfigat. Sicut autem in supplicandis rationibus nonnunquam accidit,

cidit, ut aliquis inferioris notæ in solo loco positus, reliquos superet: Sic pluris sæpe æstimandus est spreus aliquis & contemptus homuncio, quam universa illa deauratorum stipitum turba, utcunque hujus conditionem istorum pedibus fortuna subjecerit. Est quædam, ut Politice fabulemur, sine Fastis Nobilitas, dignitas à natura unicuique tributa, qua suum quisque ordinem sortitur, meritis & pretio respondentem. Quamvis autem sæculi istius improbitate, & iniquissimæ consuetudinis Tyrannide factum sit, ut diversa plane hodie sit rerum facies, tamen in primis, & præcipuis Rebus publicis hoc semper obtinuit, & adhuc etiam in Civitatibus bene institutarum integritate, & Cunabulis tamdiu obtinet, dum morum nequitia inolescat, & Divitiis, quas vulgus congerit, & Prudentiores quique negligunt, omnia tandem Venalia sint.

Sect. 2.

Aqua hæc, & indifferens Animi temperies ad divinam hanc virtutem me aptius attemperavit. Non mediocris felicitatis est ad Virtutem formatum nasci, adeoque ex feminibus à Natura inditis, potius quam operosa Educationis insitione adolescere. Quod si solum Naturæ nostræ ductum sequamur, affectuumque nostrorum studium ad Rationis tantum normam dirigamus, morales tantum sumus, & Iudice Theologia, in Ethnicorum numero. Et proinde nobile illud Charitatis opus alio tendere, aliunde moveri & impelli oportet. Non eo ani mo Fratrem Eleemosyna sublevo, ut famem ejus & inopiam consolet, sed ut Dei mei præceptum, & voluntatem exequar: non ejus causa qui rogat, sed ejus causa qui jussit, beneficus sum. Non ideo quenquam sublevo, quod miseria
ejus

ejus id mihi persuaserit, vel ut propriæ commiserationi morem geram; hoc moralis tantum Charitatis est, hoc facimus affectibus verius quam Ratione adducti. Qui sola misericordia impulsus egenis dat, non tam illorum causa hoc facit, quam sua: cum enim alienam miseriam commiseratio nostram faciat, sublevatis aliis nosmet ipsos sublevamus. In eundem errorem impingunt illi, qui propterea aliorum infortuniis subveniunt, quod scilicet Fortuna omnium communis sit, & quæ nota est commiserantium oratio, hæc eadem olim ipsis contingere possint: Provida quidem hæc est, non simplex & sincera charitas: Quid enim hoc aliud est, quam sibi in similes casus aliorum misericordiam prospicere? Et sane triviales istos & doctos mendicos non quoslibet statim in turba obvios aggredi, sed certos quosdam
H 6 & se-

& selectos, observavi. Enimvero artem quandam Physiognomicam esse arbitror, qua classici isti Rogatores ubi misericordem oris aspectum continuo internoscunt: & in quo vultu signaturas & indicia humanitatis conspiciunt eum è media turba sibi adoriendam selegunt. Habet enim vultus mysticos quosdam Characteres animam ipsam exprimentes, quorum Alphabetum quicumque calleat, ingenium ipsum ex fronte legerit. Nec Hominum tantum, sed Plantarum etiam, & Vegetabilium Phytognomiam, seu Physiognomiam quandam esse statuo. Et in unoquoque horum figuras quasdam externas apparere, internæ quidem formæ signa & indicia. In omnibus operibus suis inscriptionem aliquam reliquit digitus Divinus, non graphicam illam & ex literis, sed ex forma tamen & constitutione, ex membris & operatione-

rationibus compositam, quæ omnia rite & apposite conjuncta ipsam rerum naturam non obscure depingunt. His literis Deus astra nominatim compellat, his nomina creaturis Adamus indidit, uniuscujusque naturæ congrua. Præter illos autem in facie characteres, sunt etiam mysticæ quædam in manibus figuræ, quas ociosas & fortuitas lineas vocare non audeo: ab eo enim penicillo ducuntur, qui nihil fortuito facit: Has ideo diligentius animadverto, quia eas in manu mea figuras cerno, quas in aliena fuisse nunquam, aut vidi, aut legi. Chirromantiæ quidem non meminit Aristoteles in singulari suo & doctissimo de Physiognomia libello: Ægyptios vero arcanæ ejusmodi & mysticæ scientiæ studiosiores, non hujus ignaros fuisse arbitror: Cujus etiam hodie peritiam jactant noti illi Errones, Ægyptii vulgo appellati,

pellati, & præceptis forsan aliquot adhuc retentis Artis suæ opinionem tuentur.

Tot mille hominum vultus omnes inter se dissimiles esse plerique mirantur; ego contra ullum omnino alteri similem reperiri. Quot vocum myriades quasi per negligentiam, & fortuito ex literis viginti quatuor compositæ fuerunt, si quis cogitaverit: & quot itidem lineas in unius hominis fabrica duci oportet: necessariam esse hanc varietatem facile comperiet: difficulterque ita omnes concurrere posse, ut effigies duæ per omnia similes exeant. Decies mille facies, quas pictor aliquis negligenter descriperit, universas dissimiles videbis: immo licet exemplar aliquod summa artis diligentia adhibita simulare conetur, manifestum adhuc discrimen reperies. Est enim rei cuiuslibet exemplar in genere suo perfectissimum quod

quod licet superemus, non assequimur, quia nondum undiquaque congruitur. Nec tamen aut varietatem Naturæ dehonestat, aut opera divina confundit Creaturarum similitudo: Quæcunque enim consimilia sunt, habent aliquid diversi, & quæ inter se convenire videntur, non obscure discrepant. Hoc modo Deo similis homo est, in quibus enim rebus eum aliquo modo referimus, in iis ipsis ab eodem prorsus discrepamus. Nusquam ita simulavit res altera alteram, ut ex omni parte referret. Aliquid semper discriminis ad prohibendam identitatem intervenit: hoc nisi fieret res duæ diversæ non similes forent, sed idem, quod impossibile est.

Sect. 3.

UT vero à Philosophia ad Charitatem redeam: non sic angustis limitibus virtutem hanc definio quasi

quasi solummodo Eleëmofinam facere Charitatis esse existimem, aut universam Charitatem à liberalitate comprehendi. Actiones ejus Theologia prudenter multifariam divisit, & in via hac angusta multas ad virtutem semitas ostendit. Quot enim modis alteri benefacere licet, tot modis charitatem exercere possumus. Non corporis tantum sed Fortunæ etiam & Animæ infirmitates sunt, quibus omnibus pro modulo nostro succurrendum est. Rudem & indoctum non contemno; imo eadem misericordia hunc, qua Lazarum intueor; nec potioris Charitatis est huic corpus contegere, quam illius animæ nuditatem amittere. Magnificum vero illud & præclarum est, aliorum animos quasi sumptibus nostris togatos incedere, & ingenio nostro tanquam Patrono assurgere; Vilius benefacere non poteris. Sic naturali Charitate sol
aliis

aliis lumen præbet, nec sibi detrahit. Hac in re qui parcus & tenax est, turpissime avarus est, & sordidissimo Philargyro sordidior. Ad hoc munus me (ut cui in literarum studiis educari contigit) conditionis officium obstringit: & idcirco non sepulchrum, sed Thesaurarium scientiæ, animum facio, non reipublicæ literariæ monopolium affecto, sed in commune laboro. Nec mea tantum, sed eorum etiam causa studeo, qui sua ipsorum causa studere nolunt. Si quis me plura sciat, non invideo; misereor, si quis pauciora. Non exercitationis causa alios erudio, non ut in meinetipso scientiam foveam, sed ut in alios propagem. Hos inter conatus hoc unum mihi animum dejicit, Dotes eas, quas studio & labore acquisivi, mecum esse perituras, nec charissimis meis & amicissimis legari posse. Propter errorem aliquem neminem
con-

contemno, aut odi: nec enim æquum videtur, ut opinionum discrimen mutuam benevolentiam dirimat. Non semper Charitatis leges violant Disputationes & Controversiæ, sive Philosophiæ, sive Theologiæ res agatur, modo placidi & tranquillii iudicii prudentia accedat. Hic quantum Stomachi est, tantum nihil ad rem est: & Ratio, tanquam naribus parum sagacibus canis, ommissa quam prius petiverat præda, alio præcipitatur. Hinc raro de controversiis quicquam decernitur: quantumvis enim magnifice propositæ, vix attinguntur: ita digressionibus parum necessariis intumescunt, ita partium studiis omnia in transversum aguntur, ut sæpe Parergorum parenthesis principale subjectum superet. Rata jamdudum & sancita sunt Religionis fundamentalia, & de salutis principiis inter omnes convenit, vix restat con-

controversia satis digna, quæ nobis bilem moveat, & tamen vix unquam citra hanc, aut in Theologia, aut in inferioribus scientiis disputatur. Quali autem *Βαλεγγυνομογχι* ab S & T apud Lucianum concurretur? Quæ rixæ, quæ prælia Grammaticorum! quoties solummodo, quid **Iupiter* in Genitivo gignat, contenditur! Quam misere sibi ipsis cerebrum comminuunt, ut Prisciani calvitium tutentur! Si foret in terris rideret Democritus. Immo de hujusmodi lana caprina etiam à prudentioribus non raro configitur: Quot vulnera data & accepta sunt! Quanta nominum strages edita, quoties de ignobili aliqua opinione, aut vili distinctiuncula prælium instituitur! Doctorum quidem Togæ sunt, non Arma; at linguis utuntur Actii novacula acutioribus; at Calami ipsorum ipsis to-

* *Iovis, an Iupiteris.*

nitribus longius petunt, longius audiuntur. Archibalistæ furorem excipere malo, quam sævientis calamit. Quod Artibus plerumque patrocinentur, & eruditus viris faveant prudentiores Principes, non tam ex eo fit, quod ardentiori Zelo Eruditionem prosequamur, aut musas religiosius colant, quam quod horum opera nomina sui æternitati commendari velint, & ultores calamos posteritatis vereantur: Cum illi absolutis, quas sustinere, partibus exierint, hi tandem totius fabulæ argumentum enarraturi in scenam prodeunt, quæ recte, quæque male fecere posteris prodituri. Hominem profecto fide integerrima esse oportet, quicunque Historiam conscribendam suscipit: Indelebilis enim labes nomini adhæret, quam Historici calamus asperferit: Huic nos apud omnes Populos, apud omnem Posteritatem traducere licet, idque adeo

adeo jure suo, & authentica quadam mentiendi autoritate.

Sect. 4.

Alius etiam modus est, quo in Charitatem frequenter peccatur, quem nullus unquam Scriptor attigit, & pauci animadvertunt. Dico autem convitia illa, & opprobria non tantum in universum aliquod vitæ genus, sed etiam in totas nationes jacta; Dum alii alios contumeliosis Epithetis laceessimus, & iniquissima Logicâ paucorum crimen in omnes diffundimus.

*Le mutin Anglois, & le bravache Escossois,
Le bougre Italien, & le fol François,
Le poultron Romain, le larron de Gascogne,
L'Espagnol superbe, & l'Aleman yvrogne.*

Cretas quidem mendaces Paulus vocat, non id tamen, nisi indirecte, & ipsorum poëta allegato. Turpis sane error, & qui cruentum illud Neronis votum quodammodo refert: unico enim verbulo mille vulneramus, & totius Nationis honorem

rem unico ictu extinguimus. Illi totis Anticyris digni sunt, qui convitiis in tempora debacchantes, bile sua, & maledictis ad sanitatem revocare parant. Democritus, qui risu usque tempora exagitans, hac ratione correxisse voluit, non minus mihi Hypochondriacus videtur, quam contrarius alter eadem perpetuo deflens. Minime mihi hilem moveri sentio, quoties vulgum sui similem, hoc est, more suo insanientem cerno. Arcetur enim prophanum vulgus à sapientiæ Andytis, & pauci sunt, quibus bonis esse datur. Qui vitium omne è medio sublatum cupiunt, virtutem extinguunt: Contraria enim, quantumvis se mutuo tollant, mutuo tamen animant etiam; & virtus extinctis vitiis Idea tantum futura est. Adhæc, Vitiorum frequentia minime virtutem dehonestat: nam quo plures contagione sua vitia corripunt

ripiunt eo Virtus magis magisque, in quibus restat, elucere incipit: Quæ ut in his pereat, in aliis tamen bonitatem suam cumulatiorern cernit, adeoque in universali inundatione integra & indelibata perstat. Vitiis itaque quoties occursum est, corripere, & monere quædam contentus, à Satyra facile temperare possum. Ingenui enim & Virtutis capaces animi convitiis & maledictis in Vitia aguntur, quos placide monendo ad Virtutem facilius perduxeris. Et sic saltem Virtutis Oratores omnes esse debemus, ut eam à Vitiorum vi & injuria defendentes, læsæ Veritatis causæ patrocinemur. Recte alterum æstimare & judicare nemo potest, nemo enim alterum satis novit. Hanc adeo ex me ipso conjecturam facio: In tenebris adhuc obscurus latito, nec me familiares mei, & amicissimi nisi multa nube obvolutum intuen-

tuentur: Qui extrinsecus tantum no-
runt, minoris me æstimant, quam
ego me ipsum; qui familiarius, plu-
ris: Deus qui me solus verè explo-
ratum habet, novit me nihil esse.
Ille & me & univèrsam mundum
solus intuetur; non enim nos per
mutuatis radios, non per specie-
rum sensibilibus trajectiōnem con-
templatur; sed substantiam ipsam
citra accidentium beneficium vi-
det, rerumque earum formas, qua-
rum nos solummodo operationes
cernimus. Porro autem, nemo
aliū iuste æstimare potest, quia
nemo seipsum novit. Alios enim
reprehendimus, quatenus ab eò
discrepant, quod in nobismet ipsis
laudabile iudicamus; & laudamus
in quantum consonant. Hæc omnia
huc scilicet redeunt; nihil hoc aliud
est, quam quod omnes ad unum
damnamus, *φιλαυτία*, Communis
est hujus sæculi & fortasse etiam
præ-

præteriti querela, *Charitatem frigere*.
Quod verissime in istos competere
video, qui ardentissimas zeli flami-
mas præ se ferunt. Huic enim virtuti
cum modestis & ad humilitatem
animi temperatis ingeniis optime
convenit. Nec sane fieri potest, ut
alios charitate prosequamur, qui ne
nosmetipsos quidem charos habe-
mus. *A se Charitatem incipere*, vulgo
ajunt, cum tamen nobismet ipsis
nemo nobis infestior sit; imo ipsi
nobismet ipsis carnifices quodam-
modo sumus. *Non occides*, à Deo qui-
dem præceptum est, ab hominibus
vero perraro observatum. Atropos
est sua quisque sibi; nos manu propria
vitæ nostræ stamen demetimus. Nec
Primus homicida Cainus fuerat, sed
ipse Adamus mortis inducendæ au-
thor: Quam in filio suo Abele pri-
mum expertus est, alieno tandem
exemplo id illi persuadente, quod fi-
des in seipso persuadere non poterat.

Sect. 5.

Neminem suæ ipsius miseræ sensu minus affici, aut alienæ magis me uno credo. Brachium mihi siccis oculis abscindi, & citra multos gemitus membratim mihi corpus discerpi paterer; Idem Histriionum fabulas non sine seriis sæpe fletibus spectare soleo, & fictas illas notissimæ Imposturæ querelas vero animi dolore excipio. Ærumnam miseris exaugere, & ægritudinem, cui ferendæ vix jam sufficiunt, acerbare, barbaræ cujusdam inhumanitatis est. Hoc ipsum Jobus gravissimum expertus est, non enim directæ Diaboli plagæ tam penitus usserunt, quam obliquæ Amicorum expostulationes. Ad dolorum gurgites exhauriendos, non nostri tantum, sed etiam amicorum fletus valent. Sic enim in plures alveos ægritudo dilapsa tranquillius & sedatius fluit, unico & solo

solo flumine rapidius fertur. Charitas Animi dolores è pectore in pectus transferre potest, & ita concisum & minutim discerpere, ut pœne nullibi sentiri queant. Dimensionum enim Mathematicarum more dividi possunt afflictiones, donec quidem insensibiles sint, utcunque adhuc divisibiles. Amicorum autem dolores non meos ex parte fieri, sed in totum proprios reddi cupio, quo scilicet, & commodius discutere & moderari queam: nobis enim facile imperamus, quod ab alieno ingenio impetrare non possumus. Nobilia illa Amicorum paria fabulosis potius quam veris historiis diu annumeraveram, non tam quid factum fuisset, quam quid fieri deberet, ostendere arbitratus; quæ tamen omnia facile possibilia esse tandem sentio, nec quicquam in heroicis illis exemplis Damonis & Pythiæ, Achillis & Patrocli esse, quod

quod non ipse in nonnullis casibus amicorum causa præstiturus sim. Vitam alterius causa à quoquam deponi, apud Vulgus hominum vix fidem obtinet, adeo tritum illud & vulgare axioma violare nesciunt, *Charitas à seipsa incipit.* Ad me sane quod attinet privati semper commodi, rationisque ejus, quam mei ipsius habendam esse Natura præcipit, protinus obliviscor, quoties quid Deo, quid Patriæ, & quid Amicis debeam, animum subeat, secundum hæc tria meipsum amplector. Quamvis hic methodum à Scholis præscriptam violare me fateor, quæ primo loco Parentes, uxorem & liberos, secundo Amicos diligendos præcipit. Exceptis enim quæ Religio exigit, nullam ita indissolubilem & necessariam sanguinis sympathiam in me ipso reperio. Non in præceptum quintum peccari opinor, si forte amicum aliquem chario-

chariorem habeam quam qui proxima consanguinitate adjuncti sunt, etiam quibus vitam ipsam acceptam fero. Mulierem nullam vero unquam & sincero affectu amavi; Amicum non aliter charum habeo, quam Virtutem, Animam, aut Deum meum. Hinc conjecturam mihi facere posse videor, quanto pere Deus hominem diligit, & quantum felicitatis habeat amor Divinus. Cæteris omnibus ommissis tres tantum mysticæ sunt uniones; Naturæ duæ in persona una, Tres personæ in una Natura, & Anima una in duobus corporibus. Quamvis enim duæ revera sint, ea tamen unione inter se connectuntur, ut dualitatem potius; quam duas distinctas animas constituere videantur.

sect. 6.

Res plena, miraculorum, ænigmatum, & mysteriorum verus
I 3 amor

amor est; quo ita in unum duo coalescunt, ut uterque duo videatur. Amicum me ipso charius diligo, necdum tamen satis diligere videor. Accumulatis post aliquot menses affectibus, vix antea dilexisse visus sum. Quoties absum, mortuus sum, donec una sim: præsens præsentia non satior, propius adhuc tendens. Unitis animis non satisfaciunt complexus; urget enim usque perfectæ unionis desiderium, quod cum possibile non sit, infinitum esse desiderium necesse est, & citra ullam satietatem perpetuo flagrare. Inest & alia præterea in amore miseria: Quos æque, ac nosmet ipsos diligimus, eorum vultus semper animis elabitur, nec oris ideam memoriæ infixam retinere possumus: quod nec mirum videri debet; Nos enim sunt, & vultus ipsorum nostros faciunt affectus. Heroicus iste Affectus in vulgares, & ignobiles ani-

animos non incidit, sed in eos tantum, qui ad virtutem designantur. Nobili hoc ardore qui amicum diligit, mediocri quidem amore universos colet. Si autem, affectuum acie corpus trajicientes, ad animam penetramus, verum, tum Amicitia, tum Charitatis objectum reperiemus. Animæ autem majorem fœlicitatem legare non possumus, quam eam ipsam, in qua omnes fœlicitatem statuimus, salutem æternam. Hanc largiri licet potestatis nostræ non sit, Charitatis tamen erit piæque invocationis, si minus acquirere & promovere, at desiderare saltem. Pro me ipso solo preces concipere nunquam satis habeo, nisi adjecto insuper Amicorum Catalogo, nec mihi soli beneficium aliquod rogare, quin & proximum meum ejusdem participem cupiam. Fatalem Nolam nunquam ita hilarescens audio, quin pro cedente

cedente Anima vota & preces fundam. Ad Patientis corpus curandum accersitus, mihi temperare non possum, quin Professionis oblitus pro Anima orem. Quoties alium precantem cerno; quem imitari oportuit, continuo pro eodem deprecari incipio; qui mihi tamen fortasse ignotus erat: & profecto, si quidem vota mea aurem Divinam facilem habuere, non pauci qui me nunquam viderunt, ignotarum precum fructum percipiunt. Pro inimicis nostris, hoc est, pro eorum salute orare, non ita durum præceptum est, nec aliud, quam quod in quotidianis Liturgiis facere consuevimus. De Italo illo quod vulgo refertur, non verum arbitror; maligna enim hominum desideria ultra hanc vitam non tendunt: Diaboli tantum, & nigra Inferni vota futuri nobis sæculi miseriam precantur.

Sect.

Sect. 7.

INjuriam nec inferre, nec accipere, dum adhuc mihi adolescente ætate serverent affectus, præceptum morum satis tolerabilium visum est; cui jam tandem anni sedatiores, & temperies magis Christiana severius institutum suasere. Iam eos audire possum, qui dicunt aut injuriam nullam esse, aut nullam ad vindictam comparandam; nec vindictam ullam graviolem esse, quam injuriæ contemptum: qui alteri male cupit, eum seipsum odisse; & eum potissimum alios amare, qui seipsum contemnit. Conscientiæ meæ injurius essem, si cum re ulla mihi minus convenire dicerem, quam cum me ipso. Ex variis & diversis partibus, ex innumeris Antipathiis constructam esse hanc fabricam humanam experior. Unus mihi videor, haud aliter ac mundus unus est, ex maxima scilicet distin-

J 5

ctarum

Starum essentiarum turba, innumerisque contrarietatibus conflatus. Hostes occultos & domesticos intus habemus, publicos & magis infestos foris. Sanctum Paulum Colaphis tantum impetiit Diabolus, me stricto gladio. Totam Pharsaliam in pectore tumultuantem sentio, Affectum contra Affectum, Rationem contra Fidem, Fidem contra Diabolum; & contra hæc omnia Conscientiam. Alius intra me Homo versatus succenset, increpat, imperat, provocat. Nec marmorea mihi Conscientia est, quæ peccatis gravioribus cedere nesciat, nec tamen ita cerea, ut minutæ cujuslibet offensusculæ, & lapsus impressionem accipiat. Paradoxa quadam fide nonnulla esse peccata credo, quæ facilius condonantur, quam committuntur alia. Originalem labem meam Baptismo elutam fuisse statuo; & peccata actualia non nisi à noviss-

novissima pœnitentia, Sacramento, aut absolutione computo: unde fit ut Juventutis meæ furores, & peccata nihil nunc animum terrefaciant. Peccata quidem innominata mihi nulla sunt, quo nomine benignitati Divinæ gratias ago, nulla peculiaria crimina: Epidemicis tantum & humanis urgeor, & qualia ex vulgari vitiosæ Naturæ halitu contracta sunt. Sunt enim certæ quædam Corporum constitutiones, quæ Animi pravitatem sibi congruam nactæ novos & inauditos vitiorum fetus pariunt, quorum monstruosæ novitati non facile inveniuntur nomina. Hujusmodi erat propudiosus ille Hircus, qui cum statua coivit, hujusmodi spintrix Neronianæ. Non Cœli tantum novorum Astrorum, non terræ plantarum & animantium fœcundæ sunt, proferrunt etiam humani Animi nova & inaudita vitia. Ex ingenii autem mei

tarditate, & vulgari indole factum est, ut nunquam ad hujusmodi inventionem sollicitarentur affectus. Et tamen vulgares istæ & quotidiana infirmitates, quæ me nexu sic inseparabili sequuntur, ut non aliud quam ipsa Natura mea esse videantur, ita animos mihi dejecerunt, ita opinionem illam minuerunt, quam aliter de meipso habiturus eram, ut me uno nihil vilius, & abjectius existimem. Pœnitentiæ præscripto Dolorem animi Theologi addunt, in meam vero una indignatio, ira, dolor, odium ingrediuntur, affectus plane contrarii, & quales nec actioni isti, nec ingenio meo convenire videntur. Non erga nos ipsos violatur Charitas, si quando, aut cum vitiis nostris litigamus, aut eam nostri partem odimus, quæ Charitatis fundamento, Deo scilicet, inimica est: Hac in re majorem hunc mundum minores imitamur,

mur, cujus discordes Antipathiæ, frontesque adversæ amicam rationem Totius habent, & privatis suis inimicitiis pacem publicam tuentes, seditiosas illas potestates vinculis coërcent, quæ si superiores fierent, subitam rerum omnium ruinam molirentur.

Sect. 8.

INnumeris autem vitiis istis, quæ mihi ex Adami hæreditate redire unum deesse serio mihi gratulor, id quidem Charitati inimicissimum, nec non peccati omnis humani pariter ac Diabolici originem, superbiæ. Cujus nomen quidem literis paucis, natura vero vix mundi limitibus continetur. Effugi in ea conditione, in quam pronior animus esse solet. Pusilla illa scientiæ & doctrinæ additamenta, quæ aliis opinionem de seipsis ita tollere & inflare solent, non ulla mihi plumas in cristas addidere. Vidi aliquando

Gram-

Grammaticulum, qui unum aliquem versum aut Odam Horatianam turgidius & elatiori fronte exponeret, quam Autor totum opus composuerat. Equidem, præter variarum Provinciarum dialectos, sex linguas calleo, nihil tamen propterea tumidior aut elatior, quam olim patres nostri ante confusionem Babyloniam, cum universus terrarum orbis communi lingua uteretur, nec quisquam adhuc aut Bilinguis, aut Criticus audiret. Non tantum, variarum Gentium Regionibus peragratis, variorum Climatum ingenium perspexi, Provinciarum chorographiam urbiumque Topographiam perlustravi, sed etiam earundem Leges, Mores, & Politiam intellexi: nec tamen hæc omnia, quæ est Animi nostri ignavia & tarditas, eam unquam mihi de me ipso opinionem persuaferunt, quam in levi quodam & inepto hominum genere per-

perspexi, qui nusquam ad unum Gradum è nido suo prorepere. Omnium Horizontis hujus constellationum nomina, atque aliquid etiam amplius novi: Vidi tamen aliquando loquacem nautam, qui cum præter stellam polarem & pyxidis suæ Alphabetum nihil sciret, me & garulitatis vinceret, & tanquam non una sphaera inferiorem præ se contemneret. Novi non patrias tantum, sed & vicinarum Regionum plantas plerasq; omnes, & tamen nunc pauciores scire videor, quam cum vix mihi centum notæ essent, cum fori tantum olitorii Botanice callerem. Capaciores enim animi qui non modica Scientiæ mensura saturantur, ante se nihil scire credunt, quam omnia sciant: Quod cum impossibile sit, in Socraticam opinionem incidere necesse est, & id tandem unum scire, se nihil scire. Homerum ex Piscatorum ænigmate tabuisse non credo;

nec

nec Aristotelem scientiæ incertitudinem toties expertum, toties in scriptis suis confessum, Rationem humanam naturæ operibus investigandis impari esse, Euripi fluxu, & refluxu adductum fuisse, ut in eundem se periturum injiceret. Cras scilicet dedocebit provecius iudicium, quæ hodie didicimus, nec aliud nos docet Aristoteles, quam quod eum docuerat Plato, nimirum seipsum refutare. Omne equidem scientiæ genus peragravi, nulli acquiesco. Et quamvis ex primis studiorum rudimentis Peripatetici, Stoici, aut Academici audiamus; postremo tamen sapientissimum quemque Scepticum factum tanquam Janum aliquem in scientiæ campis ingredientem video. Philosophia itaque mihi est alia quidem communis, & authentica, quam in Scholis didici, & qua aliorum animis inter sermocinandum satisfacio; alia privata ab experientia

tia ducta, qua meo. In summa sapientiæ abundantia de Ignorantia questus est Solomon, effecitque adeo, ut non tantum modestiores mihi conatus sint, sed dejectiores etiam. Aliud quiddam præterea animum identidem subit, quod ut libros claudam, & abjiciam nonnunquam efficit; Stulte nimirum hic partem proficientibus studiis ævum consumi, & nequicquam obscuris viarum ambagibus scientiam quæri; quæcunque hic tanto conamine, tantis laboribus acquiruntur, paululum modo si expectemus, ea omnia nos instinctu quodam, & infusione adepturos; præstare per modestam ignorantiam desistere, naturali Rationis beneficio contentos, quam sudoribus laborumque molestia incertam hujus vitæ scientiam mercari, quam stultissimo cuique mors gratis data est, futuræ Glorificationis appendicem.

Scæ.

NEcdum uxorem ipse duxi, nec eorum consilium laudo qui bis ducunt; non quod aut secundas nuptias damnem, aut in totum Polygamiam improbem: Accidere enim potest, ut inæqualis sexuum numeri, & temporum ratione habita, necessaria videatur. Univerfus mundus viri causa factus est: pars autem viri duodecima fœminæ causa: Vir totus mundus est, & spiritus Dei. Fœmina costa tantum, & curva viri pars. Mihi satis placeret, si nobis etiam Arborum more citra conjunctionem procreare liceat, sive alia quæpiam reperiatur rerum propagandarum ratio, quam coitionis illa vulgaris, & trivialis: nihil profecto ineptius est, aut viro sapiente indignius: nihil quod mentis celsitudinem turpius dejiciat, quam si animo jam deferbente reputet, quam insigniter ineptierit.

Nec

Nec tamen hæc ita quemquam interpretari velim, quasi, à sexu illo dulcissimo alienatiore animo sim, immo ultro admiror, & amplector, quicquid pulchrum est. Summa cum voluptate eleganti cuiuspiam picturæ inhæreo, etiamsi equi tantum fuerit. Ea mihi temperies est, & hoc mihi pluris sum, quæ omni Harmoniæ genere delectetur. Habet certe Symphoniam quandam Pulchritudo; nec ullus est Chordarum concentus ad tacitas Cupidinis notas comparandus: Ubicumque enim Harmonia, Ordo, & Proportio sunt, ibi Symphonia est: quo sensu etiam Sphærarum concentus defendi poterit. Cælestes enim motus illi ita ad ordinem & numerum concinnati, utcumque sonos nullos ad aures emittant, intellectu tamen dulcissimum modulamen præbent. Harmonia gaudet quicquid harmonice compositum

tum est, unde capitum istorum symmetriam suspectam habeo, quibus templorum Musica tam vehementer displicet. Hanc ego ut amplectar, tum obedientia, tum proprio Naturæ Genio adducor. Nam etiam vulgaris illa fidicinum circumforaneorum Musica, quæ alios hilares, alios dementes reddit: mihi quidem religiosum quendam affectum incutit, & profundam de principe Compositore meditationem. Aliquid certe divinius habet, quam quod auris persentiscit. Hieroglyphica est, & mystica totius Rerum universitatis umbra; & talis in aura melodia, qualis Mundus juste intellectus in mente futurus est. Est denique sensibile ejus Harmoniæ specimen, quæ in auribus Divinis intellectualiter resonat. Non cum Platone statuo Animam Harmoniam esse, sed harmonicam tamen & modulamini musico ad-

mo-

modum affinem: Ex qua re accidit, ut nonnulli quorum corporis constitutio cum harmonico hoc Animæ genio congruat, Poëtæ nascantur. Quamquam ad Rythmum quidem omnes Natura fingimur. Hinc est, quod Historiam suam à carmine auspicietur * Tacitus; & Cicero ipse Poëtarum pessimus, cum solummodo pro * Poëta orationem haberet, in prima sententia in * Hexametrum offenderit. Sordida illa & homine Christiano indigna desideria, quibus Professio nostra male audit, in me non sentio: non pestem aut famem tacitus opto; non Calendariis & Ephemeridibus revolutis malignos Astrorum aspectus sollicitus expecto: non Conjunctiones & Eclipses mortiferas, non aut ver insalubre, aut intempestivas

* Urbem Romam à principio reges habuere.

* Pro Arch. Poëta.

* in qua me non inficior mediocriter esse versatum.

Hyemes latus cerno. Ego & Agricola eadem oramus, omnia tempestiva, omnia salutifera: & qualia nec hominibus, nec temporibus sanitatem adimant. Ægrotem ipse nisi patientis malum mihi morbus sit, nisi ejus infirmitati potius quam erumenæ meæ mederi cupiam. Vix honestum mihi videtur lucrum, nisi opera profit: quamvis negandum non est, fideles conatus nostros salarium suum meruisse. Pudet, & vehementer dolet, esse præter mortem ipsam, & morbos insanabiles: non id adeo, quasi artem superari indignè: sed publica Generis humani causa commotus, quã tanquam propria afficior. Ut vero generalius loquar: tres illæ nobilissimæ professiones, quas unaquæque Respublica, ut optime instituta est, ita maxime in honore habet, ex Adami lapsu profectæ sunt, nec infirmitatibus suis vacant: Ut morbos

bos habet Medicina insanabiles: ita & Iurisprudentia causas, quæ non dissolvi, & Theologia vitia, quæ non corrigi possunt. Si consilia generalia erroribus obnoxia sint: qui infallibiles esse possint particulares Curia non video. Nullas habent ita perfectas regulas, quæ non ab hominibus, atque adeo fallibili ingenio profectæ sint: & alterius plerumque canones alterius consulta damnant. Haud aliter ac superiorum scriptorum sententias Aristoteles confutare solitus est, quod licet rationi congruæ, suis ipsius preceptis & dogmatibus non consonarent. Ut autem Peccatum in Spiritum sanctum missum faciam, cujus non remedium tantum sed natura etiam ignoratur: Nephritidi aut Podagræ facilius medeor, quam Theologus Superbiæ aut Avaritiæ. Sunt vitia quædam Medicinæ opera medicabilia, quæ Theologia sanare

nare nescit : quæ hujus præceptis spreto & contemptis, illius pillulis obtemperant. Artem non jacto, sed aperte dico : Commune rerum omnium remedium omnes studiose vitamus, mors enim omnibus medetur malis. Nullum, præter hanc, Catholicon & universale remedium novi; ad quam utcumque nauseant *καταμετοχοι*, sano tamen Palato nectar est, & grata immortalitatis potio.

sect. 10.

Cum omni hominum genere Chaud aliter, ac sol converfor, amico aspectu tum bonos tum malos intuens. Mihi quidem nemo malus, & ut quisque pessimus est, ita optimus videtur, nimirum quandiu intra fines istos versatur, quibus bonus est. Non ullius tam discors est & asymphonus animus, cui non indoles musica & flexibilis, harmonicum aliquid succinere queat. *Magna Virtutes, nec minora vitia* : ut opti-

optimæ indolis inscriptio est, ita in pessimam etiam quadrat. Nullum enim est ita tentatum penitus, & depravatum ingenium, in quo non partes quædam Sinceræ inveniantur, quæ per antiperistasin quandam magis elucet, & Antipathiaæ suæ viribus, & prævalentia sese ab impetentium vitiorum contagione tutantur, à communi usque malo libera & intacta. Quemadmodum etiam se res habet in rerum aliarum naturis; Cum acerrimis Corrosivis præstantissima Balsama in eodem corpore inveniuntur. Ajo præterea, idque experientia fretus, ipsa Venena antidotum suam in seipsis continere, qua virus proprium premunt & subigunt; quam si dempseris, non nobis tantum mortifera sunt, sed sibi ipsis etiam. Ego autem ab ea quæ intus est, corruptione mutuo, non ab externi commercii contagiis. Mihi ab indomita illa &

K ia-

interna cohorte periculum imminet; ipse sum mihi ipsi contagiosus. Vivit adhuc in me homo Umbilico carens. Corrodit me usque & depascitur Originalis cancer: ideoque *Defende me Deus de me*, Litaniam meam pars est, & quæ inter secretas meditationes vox prima erumpit. Solus nemo est, quia unusquisque Microcosmus est, Mundumque universum secum circumfert. *Nunquam minus solus, quam cum solus*; Utcunque Sapientis Apophthegma, verum etiam est ex ore stultissimi. In media Eremitæ soli non sumus: non quod nobismet ipsis tantum, & cogitationibus nostris comitati simus; adest ubique Diabolus, perpetuus solitudinis comes, & tumultuum intestinorum rebellis author, solitarias usque meditationes ad seditionem sollicitans. Et strictius agam, nulla est usquam solitudo, nihil secretum & solum
dici

dici potest, nisi solus Deus, qui proprio contentus circulo per seipsum subsistit. Reliqua omnia præter partes suas dissimilares & Heterogeneas, quæ totidem quodammodo naturæ videantur, per concursum tantum Divinum subsistunt, & per ejus dextræ societatem quæ ipsorum naturas sustentat. Nihil denique solum est, quod non simpliciter unum est, nec quicquam simpliciter unum, nisi solus Deus. Reliqua omnia unitatem transcendunt, ideoque plura sunt.

Sect. II.

AD vitam meam quod attinet; nihil aliud est quam triginta annorum miraculum: cujus Historiam si enarrare velim, non tam vera referre, quam fabulam comminisci videbor. Mundus hic autem, non tam diversorium, quam Nosocomium videtur, moriendi potius, quam vivendi locus. Non

alium mundum, quam meipsum, quam mei ipsius fabricam, & Microcosmum curo, & contemplor. Altero illo haud aliter ac Globo meo utor, quem interdum huc illuc animi causa versare soleo. Qui me extrinsecus tantum inspeçant, non aliud quam conditionem meam & fortunam contemplantes, in Altitudine errant: Atlantis enim humeros calco. Punctum terra est, nec id tantum Cœlorum respectu, sed cœlestis etiam ejus & ætheræ particulæ, quæ nobis inest. Moles hæc carnea, qua circumscribor, non Animo limites ponit: Ultima illa superficies, quæ de finibus suis cœlos monet, non facit ut credam mihi ullos esse. Trecentis sexaginta cubitis non contineor, nec Arca, ut corpus capiat, animam comprehendit. Dum quo pacto Microcosmus sim studiosius inquirō, me nescio quid majore mundo majus comperio.

Ali-

Aliquid certe Divinitatis in nobis inest, aliquid Elementis antiquius, quod solis ditioni non obnoxium est. Me Dei imaginem esse, non scripturæ tantum docent, sed natura etiam: hoc qui nescit, humanam doctrinam nondum attigit, nondum in homine discendo Abcedarius est. Quod sine alienæ fœlicitatis injuria dici queat, neminem me uno fœlicitem esse ajo. Ruat Cœlum fiat voluntas tua; hoc in omni casu subsidio est: nec enim aliud accidere poterit, quam quod quotidiana oratione petimus. Paucis ut dicam, Sorte mea contentus sum; quo quid majus poterit Providentia tribuere? Hoc certe illud est, quod Fœlicitatem appellamus; hoc ego potitus sum; hoc vel in ipsis somniis fœlix. Certe rebus omnibus, quæcunque delectant, per quietem magis, quam vigilantes afficimur. Hoc nisi ita

K 3

esset

esset miser essem; experrectus enim excrucior, & Amicum abesse usque queror, quem gratum somniorum ministerium de nocte iterum amplexibus reddit. De beatis somniis non minus Deo gratias ago, quam de felici quiete: Habent enim ista, quod Desideriis modestis, & modica voluptate contentis satisfacere possit. Certe atræ bili imputandum non erit, si nos omnes in hoc mundo dormire dixerō; quæcunque hic agimus, quæcunque meditamur, mera esse somnia, & inter vitæ hujus & futuræ imaginationes tantum interesse, quantum nocturna phantasmata à diurnis sensis differunt. Pariter in utrisque ludimur, simulacra tantum sunt, & emblemata altera alterorum. Nosmet ipsos nescio quomodo in somno superamus, & tunc demum vigilare videtur animus, cum corpus dormire inceperit. Ligatio quidem

dem sensuum est, at Rationis Libertas. Nec ad somniantium imaginationes comparanda est vigilantium meditatio. In Nativitate mea Ascendens erat terrenus Scorpius; hora planetaria Saturni natus sum, & sane ex plumbeo illo Planeta nescio quid contraxisse mihi videor. Facetus & urbanus non sum, non conviva lepidus, non geniali hilaritati idoneus; is tamen, qui per unum somnium comœdiam totam componere, in Theatro assistere, spectare, & audire, & risu tandem plausuque mihi ipsi somnium excutere possum. Siquidem autem, quam mens tam fecunda est, tam fidelis memoria esset, non nisi in somniis studerem, nec ad Religionis officia obeunda aliud mihi tempus deligerem. Sed crassior nostra memoria ita tunc temporis ab abstracta mente disjuncta est, ut totius rei gesta

oblita, nihil aliud jam experrectis animis, quam confusum quiddam & imperfectum memorare valeat. Nec Aristoteles qui singularem tractatum de somno conscripsit, accuratam ejus definitionem reliquisse videtur; nec, qui eandem correxit, Galenus; Noctambuli enim etiam dormientes sensuum suorum actionibus defunguntur. Fateri igitur oportet aliquid in nobis esse, quod Morphei imperium non agnoscit, ecstáticasque illas, & abstractas animas, non aliter in corporibus propriis circumferri, quam spiritus audire, videre, & sentire videntur, cum tamen organo, & sensu priventur, & facultatibus istis, à quibus informari debent: Quosdam sub mortis horam supra se loqui, & ratiocinari observatum est. Iam enim Anima ex corporis illis vinculis liberari, & exolvi; jam ut se dignum est, & acumi-

ne

ne plusquam mortali sermocinari incipit.

Sect. 12.

NOs quidem somnum mortem dicimus; nos tamen non somnus sed vigilia perdit: hæc spiritus scilicet conficit, vitæ domicilium. Nulla sane vitæ pars mortem aptius effingit; vere enim vivit quis, quam diu Naturæ suæ munere & facultatum officiis fungitur. Clementer Themistocles militem dormientem interfecit; mitius sane supplicii genus, quam quod ullæ adhuc leges excogitarunt: quod adeo Lucani & Senecæ ingenium fugisse miror. Hæc illa mors est, qua mori quotidie vere & proprie dici possumus: Mors est, quam Adamus obiit, antequam mortalis esset: mors, qua medium quiddam inter vitam & mortem vivimus: mors denique est, ita morti similis, ut ei me committere non ausim nisi precibus factis,

K 5 &

& Luci quodammodo per colloquium cum Deo habitum valedicto.

*Adsunt tenebrae; dissimiles nihil
Luci tenebrae; tu modo ne Deus
Longe recedas; nigriora
Ne mihi nocte tenebricosa
Peccata vultus excipiant tuis
Serenitatem: Namque diem mihi
Tu Solus affers; nempe solus
Tu mihi Sol, & origo Lucis.
Tu dormientis tempora numine
Non dormienti proteges; summove,
Insomnibus qui somnolento
Artibus insidiantur, hostes.
Dulcis quies sit; nec nisi qualia
Saxo recubens sensit Abramides,
Vexent quietos visa semnos.
Exiliat pede Mens volucris
Visura Caelum, protinus ac mihi
Corpus quierit; protinus ut sacras,
Cum nocte decedente somno,
Excipiat sacra Lux tenebras:
Atque ipse cursu non alacri minus,
Quam sol, futurum mox peragam diem.
Mors somnus audit; Detur, oro,
Inde mori didicisse; detur
Somno supremo non placide minus
Olim sepulchro posse recumbere,
Hic quam recumbo. Qualis autem
Cunque sit mihi somnus, olim
Tecum excitari, si modo, si pater,
Hoc largiaris; des, licet aut brevem, aut*

*Somnum supremum; aequus recumbo.
Quo misera miser usque vita
Heu! somnolentas sterto dieculas?
Quousque frustra? nam brevis hac quies
Mox fugerit. Quando, ô, videbo
Perpetuam sine nocte lucem?*

Hoc nempe Hypnoticon cubitum iturus adhibeo, nec alio mihi Laudano ad somnos faciendos opus est. Postea securus ad somnum componor, soli longum valedixisse contentus, & ad Resurrectionem usque libenter dormiturus.

Sect. 13.

Methodo illa, qua in Justitia Distributiva utendum erat, in commutativa frequenter utor; geometrica proportione in utraque adhibita, qua aliis dum æquus sum, mihi ipsi iniquus fio, & in trito illo axiomate supererogo, *Aliis facito, quod tibi ipsi fieri velis. Ad divitias me non natum esse arbitror; quod tamen ut maxime in fatis esset, fatis tamen adversatura est animi li-*

beralitas. Nec enim tam vitium mihi videtur Avaritia, quam deplorata insania. Mortuum se credere, aut urinarium factum, non tam ridiculum est non tam Hellebori vires superat. A ratione non tam aliena sunt speculativa hominum dogmata, & sententiæ, quam conclusio & Praxis. Alii nives nigras esse, alii terram moveri, alii animam aëream, aqueam, & igneam esse asseruerunt: hæc tamen omnia Philosophica sunt, & satis sana videbuntur, si apertam illam & miserissimam Avaritiæ dementiam contemplerur. Stygii istius & subterranei Idoli respectu me Atheum esse fateor: non possum illud colere, quod Vulgus veneratur. Aliquid forte apud me præparata ejus substantia intra corpus valere potest, foris in actionibus nihil. Ad indignum aliquod facinus aut flagitium perpetrandum non Indiis utrisque
con-

conducendus sum. Hanc solam ob causam meipsum amo, & amplector; nec duo mihi brachia in complexus sufficere videntur. Severe nimis Aristoteles pauperes & egenos è liberalium numero excludit. Hoc si verum est, me non nisi votis munificis, liberalibusque desideriis liberalem esse fateor. Quod si illud Quadrantis exemplum non nobis tantum in miraculum proponatur, sed etiam ad Charitatis exemplar, jam Pauperes Ptochotrophia ædificare poterunt, nec Tempa ab opulentis tantum extracta sunt. Peculiari in Charitate methodo, quam alii non observant, utor; à meipso occasionem benefaciendi arripio; & opportunitate ab inopia mea sumpta, aliorum angustiis tum maxime subvenio, cum ipse premor. Nobismetipsis enim honesto quodam Stratagemate ad occasiones omnes imminere debemus, & ejusmodi
con-

consilio Virtutis actiones administrare, ut quod in aliis circumstantiis deficit, in aliis abundantius sarciantur. Indiæ mihi in votis non sunt, id tantum expeto quod satis sit, quoque iis charitatis officiiis fungi possim quibus fungi velle ab illo datum est. Dives est, cui unde benefaciat suppetit, nec temere tam pauper quisquam reperitur, cui mens liberalis & ingenua non aliquam benefaciendi viam inueniat. *Mutuat Iehova, qui gratiose largitur tenui:* Plus quidem elegantia in se continet hæc una sententia, quam quicquid est uspiam Concionum. Si eadem Emphasi intelligerentur sententia istæ, qua olim ab auctoribus dictatæ sunt, non tantis profecto præceptorum voluminibus opus esset, per Epitomen bonos esse liceret. Hac sola causa adductus mendicum præterire non possum, nisi aut inopiam ejus crumenâ, aut animam

nam precibus sublevem. Adventitia illa & scenica differentia, qua discernimus, non facit ut partis ejus immemor sim, quæ utrique communis est. Sub pannosis istis centonibus, sub mutilatis istis & laceris corporibus incolunt animæ, nec materia, nec origine nostris ignobiliores: Utrisque Deus in genere est, utrique patet via salutis æque expedita. Charitatis objectum tollunt Politici isti, qui servatoris nostri vaticinii immemores, nec rempublicam Christianam satis intelligentes, civitatem pauperibus vacaturam moluntur.

sect. 14.

Est autem alia Charitatis pars, hujus columna & basis, nempe Amor Dei, cujus causa proximum diligimus. Ea enim demum Charitas est, Deum propter ipsum diligere, & proximum propter Deum. Quicquid amabile est, Deus

Deus est; aut saltem pars ejus quodammodo separata, aliquid adhuc Divinitatis retinens. Nec mirum videri debet in eo collocari affectus nostros, quod invisibile; invisibile enim est quicquid vere amamus, nec quicquam tam sancto nomine dignandum est, quod sensum tantum affectibus veneramus. Hunc ad modum virtutem colimus oculis ignotam; hunc ad modum eam amicorum partem amamus, & amplectimur, quam amplecti non possumus. Deus cum universa bonitas sit, præter seipsum nihil amare potest, nos solummodo propter eam partem diligit, cujus originem à divino ejus spiritu deducimus. Parentum amores, uxorum & liberorum affectus, si diligenter excutiamus, leves admodum & instabiles sunt, nihil solidi nihil veri habentes: quod autem ex his firmissimum esse vinculum videtur, mutuis nimirum

mirum parentum & liberorum affectus, quam infirmum ipsum, quam non dissolubile videmus? Ad mulierem nos conferimus, matris in uxore obliti, uterique ejus, qui nos ipsos peperit, in eo qui imaginem nostram pariturus est. Hæc cum nos liberis bearit, migrat iterum affectus, & à lecto ad liberos descendit, nec tamen ibi fixiori vestigio mansurus: Hi progressa jam ætate, aut nos mortuos cupiunt, aut uxore ducta honestam tandem transferendi affectus causam reperiunt. Sic vivos quodammodo sepeliri nos posse videmus, & sepulchrum in propagine spectare.

Sect. 15.

UT itaque Coronidem tandem adjiciam, infra, sive (quod vult Copernicus) supra solem nullam esse foelicitatem ajo. Nec quicquam Crambes etiam decies repetitum habet frequens illud Epiphonema,

nema, totiusque Salomonis sapientia compendium, Omnia vanitas sunt, & afflictio spiritus. Nihil est felicitatis in his quæ mundus veneratur. Ideas Platonicas dum Aristoteles refutat, in Ideam ipse incidit; nihil enim aliud est ejus summum bonum, quam somnium & Chimæra. Id, cujus fruitione Deus pariter atque Angeli felices sunt, & cujus defectu Dæmones miseri, id veram felicitatem appellare non metuum: ad hoc autem quicquid conducit per haud invitam Metaphoram eodem titulo insigniri poterit: Præter hoc quicquid vulgus Felicitatem nominat, mihi fabula & spectrum est; & amabilis tantum impostura, quæ præter nomen solum nihil felicitatis habet. Si denique in Conscientia pacem, in affectus imperium, erga Teipsum, & Charissimos meos pietatem mihi, ô bone Deus, benignitas tua in hac vita dedit,

derit, Cræsum ipsum miserari poterò. Hæc eorum summa est, quæ modestissimæ meæ ambitioni in votis sunt, quæque hic in Felicitatis album adscribere ausim, in quibus nullum dextræ tuæ modum aut limitem pono, quicquid sapientia tuæ bene placito visum fuerit, de me facito, de me quicquid fiat, fiat voluntas tua.

FINIS.

Ana-

Anacephalæosis eorum, quæ
singulis sectionibus ab Au-
thore tractantur.

PARS PRIMA,
DE FIDE.

SECT. I.

*A*uthor, una cum operis huius occasio-
ne, quomodo & ad nostram, & ad
alias Religionis affectus sit, ostendit.

2. Religionis reformanda necessitas, & oc-
casio.
3. Suam cuique Religionem examinan-
dam esse. Nos & Pontificios quid in-
ter sit. Quomodo ad Cæremonias, &
Religionem Pontificiam Author af-
fectus sit.
4. De Reformatione in genere.
5. De Ecclesia Anglicana. De Adiapho-
ris.
6. De controversiis & dubitationibus in
iis, qua ad Religionem spectant. De
Hæresi in genere. Hæreses tres, qui-
bus olim Author implicitus.
7. De Religionum dissidiis, & controver-
siis.
8. 9. De mysteriis & subtilitatibus Theolo-
gicis. De Fide.

10. De

10. De Deo, & ejus Attributis. De Æter-
nitate & Prædestinatione.

11. De Trinitate. De Mundo invisibili.

12. 13. De Sapientia Divina, eademque
contemplanda.

14. De Divino in rebus creandis artificio.

15. De Natura, & Theologia naturali.

16. 17. De Providentia Divina, & Fortuna.

18. De Damonis artificio circa Atheismum.

19. Nullos esse Atheos.

20. 21. Curiositatem in divinis periculo-
sam esse. Subtilitates quædam Theo-
logica.

22. De Scripturis sacris. De Alcorano.

23. De Librorum multitudine.

24. 25. De omnibus in gregem unum con-
gregandis. De persecutione, & Mar-
tyrio.

26. De Miraculis.

27. De Miraculis & Reliquiis Pontificiis.

28. De Oraculorum cessatione.

29. De Spiritibus, & magis.

30. De Magia naturali.

31. De Anima Mundi.

32. De Geniis, & Spirituum natura.

33. Homo Animal amphibium, & vera
nomine Microcosmus.

34. Spirituum locus. Creationis finis. Mun-
di unitas.

35. De Creatione Hominis. De Anima hu-
mana,

- mana, ejusque production: An ex
traduce?
36. De corpore humano. De manibus &
spectris.
 37. De Morte contemnenda.
 38. 39. Humana natura historia.
 40. De Memoria post mortem colenda.
 41. 42. 43. De Vita longa, ejusque incom-
modis.
 44. De excidio Mundano.
 45. De Vaticiniis idem prædicentibus.
 46. De Extremo Iudicio.
 47. De Resurrectione, ejusque modo.
 48. De Cælo.
 49. 50. 51. De Inferno.
 52. De vita hujus afflictionibus.
 53. An extra Ecclesiam salus?
 54. De Philosophorum antiquorum vitis.
 55. 56. 57. De Ecclesiis finibus, & Servan-
dorum numero.
 58. De Salutis certitudine.
 59. De Salute per Eudem solum consequenda.

PARS SECUNDA,
DE CHARITATE.

SECT. I.

DE Sympathia & Antipathia. De Odii
objecto.

2. De

2. De Beneficentia in Pauperes. Digress.
de Physiognomia.
3. De Charitatis speciebus. De Charitate
in aliis docendis, in disputationibus,
in Historiis conscribendis adhibenda.
4. De eadem in aliis judicandis, & corri-
piendis.
5. In alienis miseris, & aegritudinibus
consolandis; in amicitia colenda.
6. De Amore & Amicitia.
7. De contemptu sui: & inimicis diligen-
dis.
8. De Superbia. De Scientiarum & sa-
pientia studio.
9. De Conjugio. Digress. de Pulchritudi-
ne & Musica.
10. De Conversatione cum aliis.
11. 12. De Somno & Insomniis.
13. De Avaritia, Liberalitate, & Benefi-
centia in pauperes.
14. De Pietate erga Deum, erga Parentes,
erga Vxorem & Liberos.
15. De Felicitate mundana.

FINIS.

~~20449~~

H-62487

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА